

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. FEBRUÁR 6.

6. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztői iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Az élet eszmény nélkül.

Szomoru világban barangoltam. Lehetetlen volt, kedélyemet az árnyak ellen védenem, melyek beleomoltak. Egy sötét korszakot tettem tanulmányom tárgyává: a római császárság első száz évét. Az irodalom hanyatlásának nyomait kutattam, mert azt hiszem, nem elég, mindig hirdetni a klasszikai irodalom ragyogó szépségeit, bámulatos bevégeztségét: de ki kell mutatni, hogy mihelyt az élet őszhangja megbomlott, megbomlott a legtökéletesebb irodalom, a világ legbevézettebb nyelvének is bomlásnak indult impozáns épülete. De mig e kutatásokba mélyedtem, sivár ürességet éreztem. Hogyan? Egy oly előhaladott gondolkodó, mint Seneca, ki leveleiben, értekezéseiben az isteni gondviselés oly alakját hirdeti, mely a monotheismusával édes testvér, ki az erkölostanban oly elveket fejteget, melyeket az első keresztyének vörökkal szenteltek meg: az ihlet pillanataiban sem bir a végzet kérlelhetetlen sötét hatalmával szemben már menedéket találni, mint az öngyilkosságot! Egy Nero alatt erre szép tér is nyílt, szépen meghalni, az égető fájdalom pillanatában is büszkén mondani: Nem fáj. Bele burkolózni az ön imádás Nessos ruhájába és elégni, mint Herakles.

E Nessos-öltönyt ölté fel a római társadalom. Csak hogy nem a kinok, hanem a féktelen gyönyörök, a hajmeresztően brutális élvezet égető köntösét.

Pope az emberről irt tanköltevényében találóan mondja, hogy az ember az angyal és állat közt foglalván helyet: a mértéket nem ismeri.

Csak ugyan, a végtelenséget keresi az érzé-
kiségben, mint a szellemi világban.

És ha az ember e korszak költőit olvassa: soha ragyogóbbnak nem volt festve az a „festett Olympos;“ soha több isten nem szerepelt a köl-

tészetben; de megdöbbenve látjuk ez istenek felé emelkedni egy Domitianus otromba alakját, kit a költő a Muzsák által adott ragyogó ajándékokkal: a gondolatok gyöngyeivel ékesít föl, mint látható istent.

Hová sülyedt e korszakban az erkölesi érzés, midőn egy stoikus műveltségű költő, ki Seneca lábai előtt szedte lelkébe a stoa dicső hőseinek legszebb példáit, a stoa szép emlékeivel eltelve, a római köztársaság utolsó hőse gyanánt kiválasztja Pompejust, és oda jut, hogy azért bocsátja meg a polgárháboru által ontott vértengert, mert így lehetett Nero lehetséges.

Mi hiányzott ez életből?

Juvenalis hirdeti: non propter vitam perde-
re vitae causas (az életért nem kell feláldozni az élet célját) és mégis, nem áldozta-e, nem dobta-e mindenki a kényelem, az élvezet Molochjának torkába az emberi méltóságot?

Az előkelő szellemek látták, értették az ember hivatását, szomju lelkükbe szedték a nagy példákat, nagy emlékeket; végig tanulták a mult minden szép gondolatát és mégis üres maradt a lélek.

Alig van korszak, melyben az öngyilkosok száma nagyobb; de alig van korszak, melyben az öngyilkosság értéke csekélyebb lett volna. És ugyan e stoikus hősök nem vették észre, vagy közönnyel Juvenalis fagyos, Plinius előkelő közönnyel szólnak azon keresztyénekről, kik Nero kertjeit világították meg, fáklyák gyanánt.

Mi hiányzott ez életből? Minő köd fogta körül a tündöklő paloták, ragyogó csarnokok e lakóit, hogy az emelkedő betlehemi csillagot nem látták?

Egy szóval felelhetek e kérdésre: hiányzott az eszmény.

Eszmény nélkül éltek. A tudás és élvezet végtelensége be nem tölti a lelket, ha beteg

a szív, mely az eszményre szomjazik. Hiában a gazdagság dús asztala, ha ki nem elégítették a „szép hives patak“-ból az ajk szomjusága.

Nero felgyújtja Rómát, örült kedvteléssel gyönyörködik a lángokban, melyek a köztársasági Róma annyi emlékét hamvaszták el és épít egy palotát, melynek műkincseit egy kirabolt világ adja, de Hammerling gyönyörű költeményében szépen tünteti föl, hogy e ragyogó palotában, a muzeumban, a zúgban egy sötét alak szunynya, melyet el nem riaszthat: ez az unalom.

Az unalom az érzéki gyönyörök habzó serlege mellett; az unalom az eszeveszett leleménnyel kigondolt lakomák dús asztalánál; az unalom a buja kéj forró ölelései közt.

Hiányzott az eszmény. Az az egyszerű kis csoport, mely, ha lehet mondani, mindazon fegyverek nélkül volt, melyek az embert hőssé, nagygyá, hatalmassá teszik: a mult nagy emlékei, a jelen gazdagsága, a társadalmi és politikai egység szervezete nélkül, az a kis csoport, az apostolok csoportja, nagyobb, hatalmasabb lett és diadalmat aratott e fényes világ ellen; mert lelkében élő eszmény volt, az égből leszállt, testet öltött, az örök szeretet végtelen bűv-erejével felruházott, a csalódott szív minden sebeit bekötözni bíró eszmény volt szívében: Hitünknek nagy titka ez, isten jelent meg a testben, mondja a nagy apostol.

De nem egy fényes birodalom féktelen birtokosának testében jelent meg. Nem egy az istenek közül, hogy kalandot szőjjen a gyarló földi emberek közt.

Hanem az élő hit, a végtelen jövendő mustár-magját hozva le minden szívbe, az egyszerű ács fia. Minden emberbe leszállt. Minő más fel-fogás! A világteremtés folyamatja foly szakadatlanul. A társadalmi átalakulatok örök megsemmisítően kutféje az egyén. Az egyén, kinek eszménye van. Ez eszmény hiányzott a fényes Rómában és koldus volt. Ez eszmény élt a Nero kertjében égő keresztyén szivekben: és e lángok heve összeolvastá mindazt az aranyat, melyet Nero az ő Domus aurea-jában összehalmozott.

Egy este, kifáradva, tértem pihenni. Az erkölcsi undor minden fáján áthurcolt Martiális, Petronius és Juvenalis.

Kis fiam imáját végezte. Mintha szerény hajlékom zúgában a bethlehemi csillagot láttam vol-

na. Oh, éreztem, hogy e gyermeknek isten ingyen kegyelméből, drága kincset adtam át.

Ártatlan szived tavasz kertjében,

A vallást azért öntözgetem.

Azért, hogy az élet megsemmisíthetetlen édes talizmánjával birj, hogy ne legyen életed eszmény nélkül.

Hegedüs István.

Főgondnoki jelentés.

(Felolvastatott a sepsi-szent-györgyi ev. ref. egyházközség képviselői közgyűlésén, 1890. január 19-én.)

Tisztelt képviselői közgyűlés!

Egyházközségünk életfolyásában egy letűnt esztendőre akarok röviden visszapillantani. Csak néhány nagyobb vonásban mutathatok rá a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. egyházközség hitéletének folyamára a lefolyt esztendőben. A részletesebb beszámolásnak majd csak akkor lesz helye, ha az anyaszentegyház érdekében, csekély erőmtől és részszerint való tehetségemtől kitelhető bizonyos számottevő munkásságra is hivatkozhatom. Az én munkaköröm még nagyon kevés időre megy vissza: azért hát beszámolómnak is ahhoz kell idomulnia.

Azt nem mondhatnám, hogy ugynevezett eseményekben szegény lett volna a lefolyt esztendő. Fájdalom, hitéletünk egész életfolyására beható szomorú esemény teszi felejtethetlenné ezt az elmúlt esztendőt.

Egyházközségünk első papját, tiszt. Révay Lajos, lelkész afiát ragadta el a mult esztendő. Minden körülmények között, fájdalmas attól megválni, a kit nagyon szeretünk, s ha a szeretet tárgya egy egész egyházközség összes hiveinek ékesen szóló prédikátorát, bölcsen és igazságszeretettel kormányzó adminisztrátorát, az Úr szolgájában, mindannyiunk legjobb barátját, a szó magasabb jelentésében valódi lelki atyját temeti el a sirba: akkor az a fájdalom, a mi bennünket sujtott, nem mulik az idővel; akkor a busongás napjait nem apasztja tér-és időbeli távolság; az ilyen fájdalom igaz, mert mély és annak szavakban adni hangot, majdnem lehetetlen.

Hónapok teltek el azóta; s ennyi idő az emlékezet tábláján a közvetlen gyász fekete betűit lassankint el szokta mosni, hogy helyet engedjen a szelidebb, csendesebb kegyeletnek. Hanem, mi, kik az elköltözött lelkipásztorban lelkész, testvért, jó barátot és atyát veszítettünk egy személyben, még most sem tudunk róla a leghensőbb megindulás nélkül emlékezni; még most is át-rezeg szempillánkon a könny, mikor a képviselőlet első rendes közgyűlésében szomorú, de kegyeletes kötelességünket teljesítjük a róla való megemlékezés által.

A magunk megnyugtatózásért is tesszük mi ezt, de talán nagyobb része van ebben az utánunk következő, az ez után élő nemzedék számára való tanúságtételnek. Mi, a kik élünk, ismertük őt színről-szinre. Köztünk élt, saját ajakáról hallottuk az igehirdetés magasan szárnyaló szavait; közvetlen tanui voltunk nemes lelkének és szíve

jóságának, de a késő unokák késő ivadécai csak a mi irott betűnköböl meritenek követésre méltó példát, ha a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. egyházközség sárguló évkönyveinek lapjait forgatják akkor, midőn mi már régen elporlottunk, s mikor a mi nevünkről talán már az emlékezet sem beszél többé.

Ujszékely községben 1837. szeptember 13-án született tisz. Révay Lajos s 1889. augusztus 16-án halt meg Kolozsvártt, hol súlyos lábbajában amputációnak kellett alávetnie magát. A mi a két idő közé esik, gyermekévei, tanuló- és ifju kora, ilyefalvi és sepsi-szentgyörgyi lelkészkedése egész utolsó leheletéig, egy minta ember, egy példányszerű lelkipásztor élettörténetének gyönyörű adatai. Ezt a munkás életet nem céloim, mert idő és tér korlátoz engem is, boldogító és áldást árasztó lefolyásának minden részletében elkisérni. Elég, ha följegyzem róla, hogy nagy lelkének alapvonásai már a kolozsvári ref. theologiai akadémián domborulni kezdettek: egyike volt az elsők elsejének abban a nagy, nemes szellemi versenyben, mely a Mikók, Bethlenek, Kemények, Bánffyok és Radákok erkölcsi istápjai mellett keltek akkoriban életre, mikor az ilyefalvi ref. egyház megválasztotta őt papjának s állomását 1864. január 17-én elfoglalta, attól az időtől kezdve egészen az anyaszentegyházé s a közművelődésé volt minden lépése, nemes szívének minden dobbanása. Az ilyefalvi egyházközség könnyek között emlékezik vissza ma is az Ur szolgájára s ennek a nagy szeretetnek kell-e fényesebb tanubizonyosága annál, hogy boldogult lelkipásztoruk temetésén az egyház küldöttség útján képviseltette magát, a hivek serege pedig százankint omlott be gyalog a felejtethetlen lelkész koporsójához, Sepsi-Szentgyörgyre.

Egyházközségünk 1878. dec. 8-án választotta meg papjának. Nyitott könyv volt az ő itteni élete. Nem tudom, mi volt nála nagyobb: az egyház szeretete-e, vagy a közművelődésért való hazafias lángolása? Nem tudom, melyik volt nagyobb: jellemének aranytisztasága-e, vagy áldott szívének jósága? Utólréhetetlen az Ur szerelmében és felülmulhatatlan a polgári erényekben.

A közbizalom el is halmozta kitüntetésekkel. Alig van közintézet a mi városunkban, melynek ő éltető lelke, vezéroszlopa, irányító szelleme ne lett volna. Aggódo lelkének egész rajongásával csüngött a nagy Mikó nevét viselő protestáns középiskolánk sorsán. Mint annak a tanintézetnek algondnoka, szólt, irt, tett, buzdított, lelkésített s az a középiskola nem csak fundamentumában, hanem teljes középiskolává leendő betetőzésében is a legelső és leglelkesebb hazafias munkások sorába arany betükkel írhatja be a megdicsőült nevét. Az a sok nagyfontosságú közművelődési intézmény, a miket ő itt hagyott árván, sokaig fogja még keresni a tisz. Révay Lajos helyét.

És a mi egyházközségünk, ez a pásztor nélkül maradt nyáj, a lelkipásztor összes erényeinek mekkora mintaképét temette el benne? Tizenegy esztendei munkássága alatt szószékben és adminisztrációban fényes talen-

tumokkal tündöklő papja volt egyházközségünknek. Szegények, gazdagok, előkelő és pór a tiszteletnek és szeretetnek kifogyhatatlan jeleivel igyekeztek őt körülvenni. Egyházközségünk az ő jellemének tiszta példaadása alatt vagyoni ügyeiben rendezkedni, az anyaszentegyház belső és külső életfolyásában a vallásos buzgóság szebb és szebb tanujeleit napról-napra feltüntetni hozzá kezdett. Fényes nap volt az ő lelkipásztorkodása közöttünk a derült, tiszta égen. S hogy oly hirtelen le kellett áldoznia ennek a tüneménynek, a mely hosszú, sötét árnyékot hagyott maga után!

Mint szónok, az erdélyi ref. egyházkerület egyházi szónokai között az elsők között állott. Sokan keresték fel templomunkat más vallásfelekezet hivei közül is, csak hogy az egyház ékesen szóló, bibliai erőteljességgel és nyugodt fenségben beszélő szónokát meghallgathassák. Mint író, szép, világos, egyszerű és minden ízében magyaros stíljével tűnt ki s az egyházi irodalmat gyakran részesítette egy-egy örökbecsű termékével nagy szellemének.

Temetése az egyház és társadalom kiváló munkásának hozott fényes pompa volt. Egyházközségünk hivei a legnemesebb módon fejezték ki minden irányban szeretett lelkipásztoruk iránt való kegyeletes hálájukat. Hamvai ott pihennek az Ur templomának közvetlen közelében, hogy a kik istenimádásra átlépik a templom kertjét, időtlen idők multával is megtalálják ott a porladó hamvaiban is becsült, tisztelt és szeretett lelkipásztort és tanuljanak az ő áldott emléken istent és anyaszentegyházat szeretni, embert becsülni és kötelességhez hű maradni.

Legyen áldott az ő emlékezete mi közöttünk!

(Vége következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, jan. 26—27.

A zilahi kollegiumnak mindez ideig sem sikerült rajztanári rendes tanszékének betöltése s a legutóbb ismételt kiírt pályázat is meddő maradt, a mennyiben egyetlen konkurrens jelentkezett, de ez is visszalépett, miután időközben máshol nyert és fogadott el alkalmazást. Az előjáróság, tehát, továbbra is helyettesítések útján volt kénytelen ez állomás tantárgyainak ellátásáról gondoskodni, a mit az Igazg.-Tanács, tekintettel a kényeszerű szükségre, jóvá is hagyott, miután, azonban, a zilahi kollegium államsegélyének határozmányai értelmében, e tanszék végleges betöltése a közoktatásügyi miniszter ur jogkörébe tartozik s így, egy korábbi miniszteri leirat szerint, az ideiglenes betöltés is csak a kormány jóváhagyásával történhetik, ennek megnyerésére pedig szükséges az összes tanerők munka beosztásának kimutatása, az előjáróság útasított, hogy e kimutatást és a közléteendő új pályázati hirdetés szövegét felküldje, hogy aztán Igazg.-Tanácsunk, a tanerők beosztásának a miniszterrel leendő közlése után, a további lépéseket megtehesse.

Ismételte, előfordulván, hogy az állami oktatásügyi

közegek és hatóságok munkakörükbe eső egyházi hatóságaink és közegeink felől felvilágosító adatokat kértek esetről-esetre, hogy az illetők a kellő tájékoztatást egyszerűen megnyerhessék, elhatározta Igazg.-Tanácsunk, hogy az egyházkerületi névkönyvet a hazarészi tankerületi főigazgatóknak, valamint a tanfelügyelőségeknek rendszeresen megküldi.

A sepsi-szentgyörgyi kollegium folyó évi költségel-irányzata, az első fölterjesztés alkalmával, kiegészítésre szorulván, a jóváhagyás, a most fölérkezett kiegészítések alapján, megtörtént.

A szilágy-nagy-falusi papi javadalom eddig terményben járó része a papra nézve kedvezőtlennek, a hivekre nézve terhéssé válván, az érdekelt felek közös egyetértésével és az egyházmegyei hatóság jóváhagyásával módosított díjlevél, mely a termények készpénz-értékre változtatását foglalja magában, helybehagyatik.

A széki és a nagy-sajói egyházmegyék több községében a regale-jogok állami megváltása körül nehézségek fordulván elő, az illető egyházmegyei hatóságok Igazg.-Tanácsunk segélyeért folyamodnak, mit ez, természetesen, készséggel ad meg.

A boros-bocsárdi püspöki jószág egy szőlőrészletének az utóbbi időben tisztázás alá került használati viszonyai, az előzetesen tolyt tárgyalások rendén, immár megoldásra jutván, a fekvő is besoroztatott a jószág többi alkotó részei közé.

A dézsi egyházmegye esperesi látogatási költségei újabb megállapítás alá vétetvén, az esperes azzal a kérelemmel járult az Ig.-Tanács elé, hogy a régi desolaták címén eddig élvezett évi 200 frinyi esperesi javadalom ne számítottassék be a vizsgálati költségek után megállapított esperesi 200 frt. minimumba, hanem a vizsgálati minimum e javadalom összegén felül egészítettessék ki a krajeáros élőtökéből. Az Igazg.-Tanács e kérést, az ide vonatkozó közgyűlési határozatra való tekintettel, nem teljesíthette; méltányolva, azonban, azt a buzgalmat, melyet a mostani esperes, annak idején, a desolaták vagyonának biztosítása és kezelése körül kifejtett, a desolaták után járó 200 frton felül, az esperes ily minőségben tölendő éveinek idejére, a vizsgálati költségek 60%-ának élvezetében is meghagyja őt.

A bonchidai egyházközség, romladozott temploma kiigazításával párhuzamban, elégtelenné vált iskola-házának újrabeépítését is tervbe vette vala. A templom-javítás munkája szerencsésen befejeztetvén, az iskola ügye került sorra s különböző tervezetek után, a megállapodás most abban történt, gr. Bánffy György patronus aa. helybehagyásával, ki e cél megvalósításához nagylelkűen 1000 frtnyi tetemes összeggel is járul, hogy a régi iskolaház megfelelő nagyságra bővítettessék ki, a terv- és költségvetés ehez képest készítettetvén el. Az Ig.-Tanács örömmel fogadta el a kivitel föltüntetett módját s egyben jóvá hagyta.

A hétfaluvideki körlelkészség újan vásárolt épületetelkén templom-építésre készül s ennek érdekében, egy-

felől a telek helyszínrajzának és az ottani árkimutatásnak fölküldésére, másfelől az építés költségeinek gyűjtés útján való beszerzésére útasított már korábban. A beérkezett fölterjesztés, azonban, több tekintetben hiányos lévén, az esperes a hiányok póttoltatására azzal a meghagyással útasított, hogy az ügy intézését vagy maga vegye kezébe, vagy bizza az egyházmegyei tanács valamely erélyes és buzgó tagjára.

Ezeken kívül, még több folyóügy nyert elintéztést.

E—n.

Az egyházmegyéből.

Huszonöt év az égei egyház életéből.

(Végo.)

A 70-es években, a mikor az uzsora törvény megszűntetve volt, mely elhibázott lépés annyi polgárt tett koldussá, községünkben is szedte áldozatát. Ezen, a mi népünk viszonyaihoz és fejletlen iparunk és lenyűgözött kereskedelmünk mellett csak károkat szülő és fajunkat bomlasztó törvény éppen akkor volt a legnagyobb divatjában, mikor a terméketlen évek becsaptak. Községünk egyharmada zsákmányul esett a vérzípóknak. Nehány még vagyonának romjaival kiszabadult, de 10—12 gazda elveszett. Ez tetemesen csökkentette a papi jövedelmet, mert 3—3 kl. búzát és zabot veszteni, 60—80 frt. évi veszteség.

A birtok, melyről a kepe fizettetett, most is hiveink kezén van, csak gazdát cserélt; de a kepe, mint teher, nem ment át az új tulajdonosra, a birtokkal együtt, s így a megcsökkentett papi jövedelemből külsegély nélkül magát fen nem tarthatja a pap.

És itt, legyen szabad, hálásan feljegyez nem, hogy a ml. Igazg.-Tanács, pár évet kivéve, vagy az államsegélyből, vagy az országos közalapból, 20, 40, 50, 80 frttal kegyeskedett segélyezni.

Vagyon gyarapodásunk nagy arányokat öltött azon tóny által, hogy 1883-ban az iskolát átadtuk a községnek, nem lévén sem nemzetiségi, sem felekezeti veszély.

Ezen ténye az egyháznak, a mennyiben anyagi gyarapodást eszközölt (ne tessék félreérteni, nem egyebet értek ezalatt, mint azt, hogy a tanítói illeték 12 frt. és tanítói lakfentartásának terhe alól szabadult fel pénztárunk), másfelől csaknem a megsemmisülés örvényébe juttatta egyház-politikai szempontból.

A mikor ugyanis iskolánkat a községnek átadtuk, minden baj nélkül átestünk az átalakulás nagy munkáján, az eddigi tanítót községinek megválasztván. Másikint lett a dolog, azonban, akkor, midőn Nagy Lajos, tanító, nagyobb bajt kikerülendő, a tanítóságról lemondott, s a tanfelügyelő a pályázat kikerülésével, a tanító-választást elrendelte. Ezen intézkedésben jogaiban látta magát megrövidítve egyházzal, tüntetésszerűleg minden közösséget meg akart szakasztani a községgel, s majdnem szakadást idézett elő az egyházban.

A tanító égei születésű lévén, a nagy többség semmikép sem akarta elfogadni, de szavazatát nem érvényesíthetvén, e miatt avertálni akart 24 család 72 lélekkel; az iskolaszék erőszakoskodását így akarván megboszulni. Az iskolaszék 6 tagból állván, ebből egy anyai nagybátya, kettő első izbeli sógora a tanítónak, az egy idegen könnyen magukhoz hódították, s e miatt majdnem baj lett, s ha a főt. puspök ur a gordiusi csomót ketté nem vágta vala és az elégtelenségnek nem szolgáltat elégtételt azzal, hogy a tanítót az énekvezérségben, bizonyos feltételek bekövetkezéséig, nem erősíti meg: ma a különben is kicsiny okklézsia két felekezetből állana.

A kedélyek most már le vannak csendesedve, de csatoltatás esetén, a parázs alatt luppangó szikra lángra fogna lobbanni. Ezt megakadályozni, első elodázhatatlan kötelesség, s ezt másképp nem lehet, mintha segélyére jó az anyaszent-egyház.

Befejezésül álljon itt egy kis mérleg ezen időközben tett ajándékozásokról, rovatokról és építkezésekről:

Bevett rendes jövedelmet:	3910 frt. 45 kr.
ajándékokat	3024 frt. 90 kr.
rovatalt	813 frt. 25 kr.
	<hr/>
	7748 frt. 90 kr.
Kiadott rendes kiadandókra:	3693 frt. 70 kr.
építkezésekre	3059 frt. 44 kr.
béfkötést tett:	584 frt. 55 kr.
	<hr/>
	7337 frt. 69 kr.

Átlag, minden lélekre esik ezen időközben:

ajándék: 11 frt. 12 kr. rovat: 2 frt. 84 kr.

Családonként 30 frt. 13 frt.

Ez anyai áldozat, oly buzgóság, milyenhez hasonlót nem igen találhatni.

Ha az erdélyi anyaszentegyház összes hívei: 355,000 lelket véve fel alapul, ilyen arányban ajándékozott volna, vagy anyai rovatalt fizetne: kerek számban ötöd fél milliót tenne ki.

Adjon isten az erdélyi anyaszentegyháznak ilyen munkás, buzgó és áldozatkész egyházat, mint az égei egyház; akkor közöny, tudatlanság és fanatizmus hódításokat nem fog tehetni, szent intézményei támogatásért nem fognak kiáltozni, s a protestáns nevezetre igazán méltó lesz anyaszentegyházunk.

Adj a isten!

Kádár Domokos.

T Á R C A.

Bodola Sámuel. Antal János püspök.

(Mutatvány *Koós Ferenc* tanfelügyelőnek, volt bukaresti missionáriusnak „Életem és Emlékeim“ c. műve első kötetéből, az 1850—1855. időkről szóló részből.)

A nagy-enyedi tanárok közül Szász Károly és Bodola Sámuel Maros-Vásárhelyre költöztek volt. Oda menekült volt még 1848. Őszén Antal János, öreg ref. püspökünk is. Török János elfogatása után, Bodola Sámuel, a helyettes püspök, mert Antal J. már el volt gyengülve, kezdett minket tanítani a Török által előadott tantárgyakra, u. m. egyháztörténetre és exegesisre.

Az öreg Bodola Sámuel, természetére igen nagy, szálas férfiú volt, a 60 év körül. Különösen lábai és kezei voltak szembeszökő nagyok. Szuró, metsző s lesújtó élcei híresek voltak s e miatt nagyon ügyeltünk, hogy kikerüljünk ráink irányzandó élceit, melyekben némelykor a gorombaságig ment. Ezt leszámítva, kitűnő tanár, az ifjuság őszinte barátja, pártfogója volt. Engem haláláig őszintén szeretett s nagy hálával tartozom emlékének, mert velem sok jót tett.

A legelső revokáción, midőn még engem nem ismert, kérdezte, hogy mit tanultunk, a Török kurzusából, az egyháztörténelemből s legelsőbb engem szólított fel. Elmondottam a pápák világi hatalmának emelkedését, s midőn elvégeztem, így szólt: „Ez mind úgy lehet, Koós ur; de ha az én kurzusomban így állana, a feleségem éppen most hevít be a kemencébe s én haza vinném ezt a kurzust, itt néhány ívet felmutatott, és ezt mondanám: Feleség! nesze ez a kurzus, hevits be vele, mert én többet soha sem tanítok.“ Erre a bajtársak nevetni kezdettek; én elpirultam s egy szót sem szólva, leültem. Hanem, pár hét múlva, én is kedvence lettem, mint néhányan mások is, pl. Nagy Dani, Urr Gyuri, Horváth Gazsi, és soha több élcet nem mondott nekem, sőt tartozkodott, hogy ne bántson.

Antal János, ref. püspököt Maros-Vásárhelyt ismerem meg ez időtájt. A szt.-Miklós utcában lakott, egy szerény földszinti zsindeyes házban a 30 ezer ref. hívek agg püspöke s ott is a fia és nem saját házában. Egy izben lehivatott engem, mint könyvtár-őrt, a minek én megörvendetem, mert látni vágytam őt. Arra kért, hogy vigyek le neki a könyvtárból egy (már nem emlékszem, latin, avagy görög)

könyvet. Megnevezte a kolumnát, meg a polcot s még azt is megmondotta, hogy hányadik könyv a sorban. „Legalább, mondá, mikor én könyvtár-őr voltam, ott állott.“ Valóban éppen ott is volt s én tüstént levittem neki.

Akkor már 84—85 éves lehetett s nagyon elgyengültnek látszott. Meg is halt már 1852. vagy 1853-ban.*) Temetésén is jelen voltam, mint harmonista és a temetés után a Szentkirály-utczában másik fia, dr. Antal László házában mindnyájunkat megkínáltak oszonnával. Ott voltak Bodola Sámuel helyettes-püspök, tanárunk, és Hegedüs Lajos, m.-vásárhelyi pap, ki engem megpillantván, valamit kérdezett tőlem. Ott termett Bodola is és Hegedüshez fordulva, mondá vidáman: „Te Lajos, ne tedd a szépet annak a fiatal embernek, mert ez nem fog vasárnap helyetted prédikálni.“

Erre Hegedüs roppant zavarba jött. Mert nem erről beszélt volt velem; de én kiségittem őt, mondván: A legszivesebben prédikálok, ha a tiszteletes ur megengedi.“ Erre helyreállt a béke, s én a következő vasárnap életemben legelőbb prédikáltam a várbeli templomban. Kár, hogy nem tudom, mikor történt**) de annyi tény, hogy az Antal János, püspök torán ígérték meg Hegedüsnek s meg is tartottam.

Szász Károly tanárunk halála.

A szüreti szünidőn sokszor megfordultam Vidrátszegen és Szent-Benedeken, Molnár Károly barátomnál, hol Eszter és Johanka, az ő nővérei és az én 1846-beli szt.-demeteri tanítványaim, szép lányokká fejlődtek s engem ők és a szülők igen szívesen láttak. Épp Szent-Benedekről jöttem haza a kollegiumba, midőn ott este hire futamodott, hogy id. Szász Károly, kedves tanárunk, meghalt Ebéd után, fekete kávé mellett, olvasgatta, a br. Kemény Pál Kazinczy-utcai egyemeletes házában nagy termében, azon algebrát, melyet fiával, ifj. Szász Károlylyal, ki akkor nagy-kőrösi tanár volt; készítetett volt tanítványai számára. Egyszer csak felkiáltott: „Fáni!“ (neje neve) s összerogyott. Fölvették s bevitték hálszobájába, orvost hívtak, de hiában. Nem tért többé eszméletére; a mit még este 9 óráig élt, már csak öntudatlan élet volt. Gutta ütötte meg.

*) Meghalt 1854. aug. 12-én, 88 éves korában. Szerk

**) Természetesen, hogy az aug. 12. utáni vasárnap. Szerk.

Hegedűs János tanár hozta meg ezt a gyászhirot nekünk a kollégiumba, a ki szintén végtelenül el volt keseredve s e szavakra fakadott: „Hogyan tehet Isten is ilyen!” Minket nemsokára lehittak virrasztani. Ekkor az öreg Szász Károly egészen feketébe öltöztetve, álla fekete kendővel felkötve, a nagy teremben volt egy tiszta új gyékényre elnyújtatva. A család tagjai nem mutatkoztak, csak egyik szobából hallatszott ki ottan-ottan Szász Domokos, a mostani püspök szívet és lelket megrendítő keserves sirása. Oh, milyen csapás volt az, mind a kollégiumra, mind a családra!

Csak néhány nappal azelőtt láttam az „Arany kereszt” vendéglő előtt le s fel sétálni. Ott volt Schwarzenberg, Erdély kormányzója s az várakoztatta Erdély egyik legkitűnőbb szónokát, tanárát, kiről Konc József barátom a m.-vásárhelyi ev. ref. kollégium 1886—87-ik Értesítőjének 330-ik lapján: Bolyai F. e szavait idézi: „Erősen ritka talentumu tanár.” Én legalább olyan két kitűnő tanárt, milyenek Szász Károly és Dózsa Elek voltak, nem ismertem. Nagy talentumuk mellett le bírtak ereszkedni tanítványaik képzettségéhez s a kérdések feltevésében olannira mesterek voltak, hogy nekik, ha magyarázataikra figyeltünk s kurzusokat csak egyszer-kétszer elolvastuk, kitűnőre lehetett felelni. És ez a két kitűnő tanár a tanügy igen nagy kárára el volt veszve. Dózsa ugyan még élt, de az abszolút kormány elnémitotta.

Azon tanulóársaim, kikkel lementünk a virrasztóba, br. Kemény Pál házába, diák-szokás szerint, nemsokára elkezdettek krajcáros ferblit játszani, s így én, a ki teljes életemben utáltam a pénzben kártyázást, egyedül maradtam s még szék sem jutott, a melyre leülhettem volna. Egy darabig le és fel járkáltam a teremben, rá-rátékvén megboldogult, kedves tanárunk megsárgult arcára, de utoljára is belefáradtam a járkálásba s szerettem volna leülni, ha lett volna hova.

Egyszer úgy 11 óra felé egy eredeti gondolatom támadott s rögtön végre is hajtottam. Ott volt már a halott mellett a díófa koporsó; én felnyitottam annak sarkakon forduló födelét, a gyaluforgácsot összegyűjtöttem párnának és köpenyegemet magamra kerítve, beléfeküdtem kedves tanárom koporsójába s egész hajnalig aludtam benne. Barátim ezt észrevéve, bámulták merészségemet, mondogatván: „Ne, te, ne, mégis fene gyerek ez a Koós Feri!”

Én ebben semmi rémitő dolgot nem láttam. Gyermekkoromban eleget játszottunk a temetőben, katona koromban akárhányszor háltam pusztá temetőben, diák koromban mindig a temetőbe jártunk tanulni. Egy szóval, a halál előttem soha sem volt olyan rémséges valami. Sokáig emlegették ezt barátaim még azután is. Én is elbeszéltem ezt 1866-ban Budapesten, Szász Károly barátomnak, a mostani ev. ref. püspöknek, midőn ketten felmentünk volt a szerencsétlen halállal kimult Majláth György akkori helytartóhoz.

Most lássuk Szász Károly, tanár temetését. Ez okt. hó 27-én délután történt. Szüreti szünidő lévén, csak néhányan voltunk a kollegiumban s mi diákok felmentünk a nagy terembe. A koporsót levittük az udvarra s Bodola Sámuel, helyettes-püspök, tartott az emelet tornácáról olyan megható imát, beszéd nem volt, hogy mindenki könnyekre fakadott. Ott mindenki keserves volt, magának Bodolának is hullottak könnyei. Bezáró imáját, ma is jut eszembe, így végezte:

„Sirjatok már, m.-vásárhelyi ref. egyház tornyának harangjai, mert olyan férfit sirattok ma, kihez hasonlóért régen nem sirtatok s még sokáig nem fogtok sirni.”

Zene nem volt, csak mi énekeltünk; a koporsót halottas kocsin vitték. Koszoru még akkor nem volt szokásba, mert ha lett volna: a koporsót eltakarták volna. A szomorujelentést az öreg Bolyai írta meg, mely így kezdődött: „Zúg a tölgyfát derékban kitörő szélvész; de az élet-órát mozgató súlyt, mikor szinte a földre ér, se látjuk.

Szász Károly tanárnak a család állított később síremléket, melyre fia Károly írta a szép verset, melyet én 1870-ben olyan sokszor elolvastam. Nem temettük a cinterembe, hanem a temető közepébe. Legyen poraiban is örökre áldott! Derék fiainak igaz barátságával ma is méltán megtisztelve érzem magamat.

KÜLÖNFÉLÉK.

= A Károlyi-ömlékre és alapra ujabban adakoztak a sepsii egyházmegyéből Ujvárossy József 1 forint. Székely György 1 frt. Imecs Ernő 1 frt. Csizsér Gábor 1 frt. Barabás Albert 40 kr. Ceglédi János 50 kr. Hatházi Ferenc 50 kr. Demeter Mihály 50 kr. Józsa Sándor 1 frt. Rác Albert 20 kr. Zágoni Pál 50 kr. Péter József 50 kr. Dénes Antal 50 kr. Bod Mózses 50 kr. Barthos László 10 kr. Pünkösti Károly 50 kr. Boér Miklós 40 kr. Vén Mihály 1 frt. Balogh József 30 kr. Győrbíró Dániel 20 kr. Együtt 11 frt 60 kr. Sóváradról, Tóth Márton, lelkesztársunk közadakozásból küldött 1 frt. 50 krt és Deák Lajos, kir. tanfelügyelő, M.-Vásárhelyről 1 frt. Eddig begyűlt 189 frt. 60 kr.

= Dícséret és tisztesség adassék! A következő levelet vettük: Egyházközségem, bár a nagy építkezések miatt csaknem egészen ki van merülve, mégis a Károlyi-ömlék és alap ügyében január 29-én tartott népes nagy gyűlésében egyhangu határozattal kimondotta, hogy nevezett célra örömmel hoz némi áldozatot, s miután a múlt évi egészen terméketlen év miatt, személyenkint zsebtükből adni, képtelenek, megbizta pénztárnok afiát, hogy az egyház pénztárából fizessen minden lélek után 1—1 krt, kötelezván magát a gyülekezet, hogy az e célra kiadott összeget a folyó évben szorgalmi úton beszerzi s az egyház ládájába kamatostúl visszahelyezi. E határozat alapján küldök az 560 lélek után 5 frt. 60 krt. (Ez összeggel együtt begyűlt máig 195 frt. 20 kr. Szerk.) M.-Bodon, 1890. február 1. Nemes Árpád, ref. pap.

= Mult számunkban kööltük volt, hogy a ludasi körlelkészségből a Károlyi-alapra vettünk 4 frt. 50 krt. Itt következnek a kegyes adományozók nevei: Keresztes Áron 40 kr. Keresztes Lajos 40 kr. Felföldi 40 kr. Tomcsik József 40 kr. Dr. Vajda Domokos 50 kr. Csontos János 1 frt. Csontos Elek 30 kr. N. N. 20. Szemerjai Lajos 20 kr. Dohy 10 kr. Novák 20 kr. Felföldi 20 kr. Vásárhelyi Jancsi 20 kr.

= Az ágostái hitvallású evang. egyházat nagy veszteség érte. A dunáninnyi egyházkertület püspöke, és mint legöregebb püspök, a főrendi háznak is tagja, dr. Geduly Lajos életének 75-ik, püspökségének 29-ik, papságának 52-ik évében, január 29-én, Pozsonyban meghalt. Az ő halála nagy veszteséget jelent magyar hazánkra is, mert a megboldogult határozott állást foglalt el a panszlávizmus ellen és mint törhetetlen hazafi, meg tudta fékezni a hazaáruló törekvéseket. Őszinte részvételt osztunk a testvér-egyház fájaldalmában és kegyelettel fogjuk megőrizni nagy halottjuk emlékét.

= Koós Ferenc, kir. tanácsos, brassómezei tanfelügyelőnek „Életem és Emlékeim“ című memoirjából közlünk egy pár fejezetet, mutatványképpen, mai számunkban. A mű két kötetre van tervezve. Most az első kötet jelent meg, mely gazdag tartalmát az 1840—1858-ig terjedő érdekes korból meríti. Hisszük, hogy Koós Ferencnek, mint tanügyi férfinak, mint volt romániai missionáriusnak neve papjaink, tanáraink, s tanítóink előtt oly előnyösen ismeretes, hogy felesleges frázisos dicséretekkel ajánlani művét. Csak annyit jegyzünk meg, hogy a kik előtt egy viszontagságokkal teljes, de tanuságos élet, mely az isteni gondviselés és megsegítő kegyelem nyilvánulását fényesen igazolja, nem érdektelen: azok sok haszonnal olvashatják e mű lapjait, melyeken a boldog ifju évek emlékeiből, s ama mozgalmas, de később szomorú napok rajzának adatai közül, részben még ma is élő több egyházi és tanügyi emberekre vonatkozólag, sok érdekes följegyzés található. E lapokon feltüntetett élet vezérelvét, a mű alap gondolatát nem lehetne találóbb szavakkal kidomborítani, mint az író által irt előszó következő szép részletével: „Vezércsillagom volt a tiszta öntudat. Vigasztalást a kitartó munkásságban kerestem, minden viszonyok között. Hitem az igazság győzelmébe soha meg nem rendült. Tudtam szeretni mindig az emberiséget, felejteni a méltatlannul kapott sebeket, s hűséggel ragaszkodni ahoz a hazához, mely ápolt, fölnevelt, oktatott, jelen állomásra emelt s a mely már nem sokára nyugalmat is adand!“ A ki e kötetet, hasznos szórakozást keresve magának, olvassa, az még nagyobb érdeklődéssel fogja kezébe venni a megjelendő 2-ik kötetet, mely a romániai magyar ref. egyház, s a romániai magyarság társadalmi életének rajzát tartalmazza. Ajánljuk a művet gondnokaink, paptársaink, tanítóink pártfogásába. Megrendelhető szerzőnél (Brassó, Bolonya külváros, kút-utca 249. sz.) Ára a két kötetnek 3 frt.

= Örömmel regisztráljuk, hogy Kovásznán a régiek elmúltak és mindenek megújulni kezdenek. A mint az ifju és tehetséges lelkész beköszöntött, a hívek versenyeznek az egyház javára teendő adakozásban, és annak szeretetében. Így Csia György egyházm. algonduok, egy gyönyörű ezüst keresztelő kannát és egy szép énekes könyvet ajándékozott; Ebergényl Gyula, odaváló gyógyszerész, egy értékes bronz urvacsorai kelyhet; özv. Kozma Lászlóné, asszony egy szép szószéktakarót. Maga a fiatal lelkész kezdeményezte, hogy egy új nevezett „Arany-könyvet“ vitt egyházába, melybe mindazok nevei beiratnak, kik bármely csekélységgel járulnak az egyház javára, e könyv mindig a szószéken áll és újévben felolvasandók lesznek az adakozók nevei. Ugyancsak fiatal lelkész-társunk indítványára elhatározottak, hogy a téli hónapokban gyermek-intentiszteleteket tartsanak; a tavaszi és nyári hónapokban pedig, tanítóik vezetése alatt, a gyermekek látogatják a közistentiszteletet. És így tovább-tovább! És mindezek igen örvendetes és derék dolgok. Ki mert volna kételkedni, hogy a kovásznai szép egyház régi fénye visszatér? Csak egy hit, egy remény, egy szeretet töltse be a szíveket és Kovászna olyan lesz, mint a hegyen épített város! Istennek áldása legyen a derék székely népen és derék ifju lelképásztorán!

= Köszönet nyilvánítás. Kis-borosnyói birtokos Joós Elek és neje Szilágyi Ágnes isten iránti hálájuknak tettekben kívánták látható tanjelét adni, midőn földi javaikkal, melyekkel bémértékben megáldattak szorgalmuk és kitartó munkásságuk által, ugy sáfárkodtak, hogy nemcsak az övéikről gondoskodtak atyailag, hanem fölöslegükéből a szegények ügyét is támogatni legfőbb ohajtásuk volt: midőn papolci ev. ref. egyházunknak oly célból adományoztak 250 o. é. frtot, hogy az mindaddig tőkésítették, míg az alaptőke 500 frtra szaporodik s akkor fele részének kamataiból földöztesék azon legszegényebb egyháztagoknak az orsz. ref. köz-

alpa fizetendő évi járuléka, kiket erre az egyháztanács évről-évre méltóknak ítél; a másik rész évi jövedelme pedig fordítottassék az egyház legszükségesebb kiadásainak fedezésére. Ime, a jó ember, az ő szívének kincseiből hoz elő jókat s áldoz munkássága gyümölcseiből nem csak az övéiért, hanem anyaszentegyházunk szegényeinek gondját is fölveszi; miért e helyen is egyházközségem nevében fogadjja hálás köszönetem kifejezését. A nemes szívű adakozók feltétlenül csak annyit kötöttek ki, hogy Rudolf trónörökös halálának évforduló napján 1890-en kezdve, három éven át, egyházközségünkben gyászistentisztelet tartassék, mit [készséggel teljesítünk. A papolci ev. ref. egyházközség nevében, Papolc, 1890. január 20-án. Veres Károly, ev. ref. pap.

= Köszönetnyilvánítás. Azon nemes keblű és vallásos buzgóságú t. t. urhölgyeknek, kik szivesek voltak ref. vallásunk és egyházunk halhatatlan nagy férfiaknak, b. e. Károlyi Gáspárnak szentelendő emlékre adományokat gyűjteni a márkosfalvi ref. egyházközségben, fogadják legszivesebb köszönetemet a szent ügy érdekében tett fáradozásukért. Léc-fálván, 1890. febr. 2-án. Zoltáni Elek, kézdüi ev. ref. esperes.

Szerkesztő nyiltpostája.

= S. Szent-György. M. J. urnak. Mai számunk beszél. Az előljáró beszél let, ha szükség lesz rá, a maga idejében, szívesen megcsinálom

= Ugy véljük, hogy olvasóink tisztában vannak azzal az ominozus és az udvarhelyi egyházmegyéből Z. aláírással közölt tudósítással. Mi indokoltuk, hogy miért közöltük. Azután, nyilatkoztunk, hogy bántani, senkit sem akartunk. Erre sem jogunk, sem okunk nem volt. Dáné Mózes, paptársam, mindezeket nem nyugodott meg és olyan leveleket írogatott nekünk, melyeket egy Nyiltpostával véltünk megtorolhatni. Dáné Mózes erre még nagyobb felháborodásba esett és követelte annak visszavonását és fenyegetett, hogy ha ezt nem tesszük, ő más lapban fog elégtételt szerezni. Jelen-jük olvasóinknak, hogy Dáné Mózes, udvarhelyi egyházmegyei volt főjegyzője, ezt meg is tett: és a kolozsvári „Elle zék“ 23-ik száma Nyiltterében N. t. Szász Gerő ur „Nyiltpostáját vissza utasította.“ „Stoltz liebe ich den Spanier!“ Természetesen, N. t. Szász Gerő ur erre élő-halottá lett. Mi abban a bizonyosságban élünk eddig, hogy a világ sem Szász Gerő ur, sem Dáné Mózes ur körül nem forgott. Mostantól kezdve, azonban hirdetjük, hogy a nap Alsó-Sófalván kel föl. Reméljük, hogy e világgrázoló, országos (!) ügy ezzel be van fejezve.

Hálás köszönet és nyilvános számadás.

A Piski-telepen épülő reform. templom belső felszerelésére mult év szeptember havától kezdődőleg kibocsátott gyűjtőíveken eddig a következő kegyadományok gyűltek be:

Gr. Kun Kocsárd ur ivén 50 frt. Szilágyi Mihály vasuti hivatalnok ivén 50 frt. Mélt. Segesvári László ur ivén 20 frt 30 kr. A hódmezővásárhelyi ref. egyh. 20 frt. Török Árpád puji főszolgabíró ivén 12 frt 55 kr. Dr. Daday Vilmos ur ivén 12 frt. Nm. Br. Vay Miklós főrendiházi elnök és koronaőr ivén 10 frt. Gr. Teleki Károly ur ivén 10 frt. Nádossi Kálmán főfelügyelő ur ivén 10 frt. A szentesi ref. egyh. 10 frt. Szoltész László ref. lelkész ur ivén 8 frt 40 kr. Buda Miklós ur ivén 7 frt. Tek. Bartha Sándor gondnok ur ivén 6 frt. A paksi ref. egyh. 5 frt. Valler József ref. lelkész ur ivén 5 frt. Mélt. Gr. Vass Albert ur ivén 5 frt. A turkevei ref. egyh. 5 frt. Ngs. Váradi Károly főgondnok ur ivén 5 frt. A n-körösi ref. egyh. 5 frt. Tek. Dull László egyh. megyei gondnok ur ivén 5 frt. Konya Dénes ref. lelkész ur ivén 5 frt. Jancsó Ernő róm. kath. lelkész ur ivén 5 frt. Veress Sándor ref. lelkész ur ivén 3 frt 50 kr. Krasznay Olivér főszolgabíró ur ivén 3 frt 15 kr. A m. vásárhelyi ref. egyh. 3 frt. Nt. Lénárt József esperes ur ivén 4 frt 70 kr. A neszmélyi ref. egyh. 4 frt 60 kr. Nt. Varga Lajos th. tr. ur ivén 3 frt. Nt. Benedek László esperes ur ivén 3 frt. Mara László főszolgabíró ur ivén 3 frt. Vásárhelyi Lőrinc ref. körlelkész ur ivén 2 frt 65 kr. A vilonyai ref. egyh. 2 frt 51 kr. Csalah Kálmán főbiztos ur 2 frt 35 kr. Toth Kálmán ref. lelkész ur ivén

2 frt 54 kr. Nt. Debreceni Gábor esperes ur ivén 2 frt. Mélt. Gr. Bethlen András ur ivén 2 frt. Lengyel István ref. körlelkész ur ivén 2 frt. Csuzi József ref. lelkész ur ivén 2 frt. László Ignác egyh. megyei gondnok ur ivén 2 frt. Az új-verbázi ref. egyh. 2 frt. A ny.-szeredai szolgabírói hivatal 1 frt 51 kr. Bari Zsigmond ref. lelkész ur ivén 1 frt 35 kr. Nt. Nagy Lajos ref. esperes ur ivén 1 frt 30 kr. A n.-igmándi ref. egyh. 1 frt. Illyés Károly egym. gondnok ur ivén 1 frt. A n.-korpádi ref. egyh. 1 frt. Deák Lajos tanfelügyelő ur ivén 1 frt Sebesy Ákos gondnok ur ivén 1 frt. Dózsa Endre ur ivén 1 frt. Bodor Antal egyh. ker. titkár ur ivén 1 frt. Egy reform. család Alsó-Járából 1 frt. A kun-szt.-mártoni ref. egyh. 77 kr. Benkő János tanító ur ivén 60 kr. Botka Károly ref. lelkész ur ivén 40 kr. Ösz-

vesen 338 frt és 98 kr. Ezen kívül Vasi Elekné szül. Váraday Polixena urnó egy gyönyörű és értékes urasztali kelyhet s megfelelő tányérkát ajándékozott egyházunknak. Fogadják a fennevezett gyűjtők és nemeslelkű adakozók egyházunk nevében forró hálánkat és köszönetünket. Az Isten áldja meg a jókedvű adakozókat és cselekedje, hogy „ezen jókedvűkből való adakozásunknak haszna ő reájuk térjen!” E nyilvános köszönetünkkel kapcsolatosan tisztelettel kérjük fel mindazokat, kikhez gyűjtőiveket küldöttünk, hogy kegyeskedjenek azokat akár üresen, akár valamely csekély gyűjteménnyel együtt f. év február hó 1-ig illetékes helyére küldeni. Piski-telep 1890. jan. hó 6-án. Juhász Izidor, reform. körlelkész. Lichtensteiger Albert, számadó gondnok.

HIVATALOS RÉSZ.

221 -- 1890.

FELHIVÁS

Mindenik egyházmegye nt. espereséhez, egyházközséghez, kollegium mtt. Előljárogdhoz és mindenik püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség tt. Tanácsához!

Egyházkerületü ik f. évi szétküldött névkönyvének példányonként 60 krban megállapított árának bevétele céljából felhívjuk minden egyes egyházmegyei egyházközségünket, hogy az átvett egy-egy példány névkönyv árában f. évi ápril-15-ig küldjön be az esperesi hivatalhoz 60 krt; egyházmegyénk nt. esperes afiait pedig felszólítjuk, hogy a beszedenő s ezen kimutatásban kitüntetett összeget f. évi május 1-ig küldjék be egyházkerületünk pénztárnoka, t Deák Jozsef aña kezéhez. A kollegiumok mtt. Előljárogái és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek tt. Tanácsai is rendelkezzenek, hogy ezen kimutatásban kitüntetett összeg május 1-ig fizetessék be egyházkerületünk pénztárnokához.

Megjegyzük, hogy mindenik egyházmegye levéltára részére egy-egy ingyen példány küldetett.

V.-hnyadi egyházmegyétől 26 példány után 15 frt. Gyulafehérvári egyházmegyétől 13 pld. után 7 frt 20 kr. Nagyenyedi egyházmegyétől 36 pld. után 21 frt. Kolozsvári egyházmegyétől 5 pld. után 2 frt 40 kr. Kolozskalotai egyházmegyétől 38 pld. után 22 frt 20 kr. Szilágyszolnoki egyházmegyétől 64 pld. után 37 frt 80 kr. Deési egyházmegyétől 25 pld. után 14 frt. 40 kr. Széki egyházmegyétől 46 pld. 27 frt. Nagy-sajói egyházmegyétől 9 pld. után 4 frt. 80 kr. Görgényi egyházmegyétől 34 pld. után 19 frt. 80 kr. Marosi egyházmegyétől 64 pld. után 37 frt. 80 kr. Küküllői egyházmegyétől 38 pld. után 22 frt. 20 kr. Nagyszabeni egyházmegyétől 20 pld. után 11 frt. 40 kr. Udvarhelyi egyházmegyétől 51 pld. után 30 frt. Erdővidéki egyházmegyétől 15 pld. után 8 frt. 40 kr. Sepsiszentgyörgyi egyházmegyétől 37 pld. után 21 frt. 60 kr. Orbai egyházmegyétől 12 pld. után 6 frt. 60 kr. Kézdivásárosi egyházmegyétől 15 pld. után 8 frt. 40 kr. Moldva oláhországi egyházmegyétől 5 pld. után 2 frt. 40 kr. Deési püspök vizsgálat alatti egyházközségtől 4 pld. után 2 frt. 40 kr. Fogarasi püsp. vizsg. al. egyházközségtől 3 pld. után 1 frt. 80 kr. Ilyefalvi püsp. vizsg. al. egyházközségtől 2 pld. után 1 frt. 20 kr. Kézdivásárhelyi püsp. vizsg. al. egyházközségtől 3 pld. után 1 frt. 80 kr. Marosvásárhelyi püsp. vizsg. al. egyházközségtől 3 pld. után 1 frt. 80 kr. Nagyenyedi püsp. vizsg. al. egyházközségtől 3 pld. után 1 frt. 80 kr. Sepsiszentgyörgyi püsp. vizsg. al. egyházközségtől 3 pld. 1 frt. 80 kr. Szászvárosi püsp vizsg. al. egyházközségtől 3 pld. 1 frt. 80 kr. Székelyudvarhelyi püspök vizsgálat alatti egyházközségtől 3 pld. után 1 frt. 80 kr. Nagyenyedi kollegiumtól 1 pld. után 60 kr. Kolozsvári kollegiumtól 1 pld. után 60 kr. Marosvásárhelyi kollegiumtól 1 pld. után 60 kr. Székelyudvarhelyi kollegiumtól 1 pld. után 60 kr. Szászvárosi kollegium 1 pld. után 60 kr. Zilahi kollegiumtól 1 pld. után

60 kr. Sepsiszentgyörgyi kollegiumtól 1 pld. után 60 kr. Nagyenyedi theologia akademiától 1 pld. után 60 kr. Öszszesen: 588 példány után 341 frt. 40 kr.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvártt, 1890. január 29-én tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos
ref. püspök, mint elnök.

296—1890.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának irodájában két napi-dijas irnokai állomás betöltésére. A napidij egy forint, s a pályázati folyamodványok az utóbbi két évi szolgálatról kiállított bizonyítvány melléklése, az életkor, születési és tartozkodási hely kitüntetése mellett, folyó február hó 15-ig nyújtandók bé.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1890. február 1 én tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

128 1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagy-enyedi egyházmegyébe kebelezett csúcs-koppándi egyházközség IV-ed osztályu papi állmására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: gazdasági épületekkel, kerttel ellátott tisztességes lakás és 432 frt. 98 kr, egyházhatósági beclés szerint.

Pályázati határnap, március 10. Folyamodványok, ntiszt. Hegedüs Lajos, esperes aña-hoz küldendők, Gerendre.

Kolozsvártt, 1890. febr. 1

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

116—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett g e g e s i egyházközség IV. oszt. papi állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: gazdasági épületekkel, veteményes és gyümölcsös kerttel ellátott tisztességes lakás és 370 frt. 15 kr. Pályázati határnap, márc. 10. Folyamodványok, nagytiszt. Rákosi Lajos, esperes aña-hoz küldendők, Lukafalvára, (u. p. Nyárádtó.)

Kolozsvártt, 1890. jan. 30.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

125—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett feketelaki egyházközség kántortanítói állomására, ideiglenes alkalmazással, ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: melléképületekkel ellátott lakás és 290 frt. egyházhatósági beclés szerint. Folyamodványok, nagytiszt. Somkerek Miklós, esperes aña-hoz küldendők, Székre.

Kolozsvártt, 1890. jan. 31.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERÓ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. FEBRUÁR 13.

7. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztői iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Egyetemes műveltség és nemzeti nevelés.

Azok a historikusok, a kik a dolgok mélyén szokták járni, a jelenkor civilizációját, kemiai hasonlattal élve, olyan vegyületnek tartják, a melynek létre jövedele, eltekintve számos keverék-anyagtól, három fő alkotórész vegyi összetételével történt. A civilizáció e három főeleme, három ókori nép nemzeti műveltsége volt

Ezek közül az első hely a görög népélet munkáját illeti meg; e nép szellemi tartalma tekinthető az egyetemes művelődés legfőbb elemének. Ebbe ömlött bele a judaizmusból fakadó keresztyénség áramlata, mely a görög racionalizmussal, mint a vegyi tűneményeknél szokás, erős háborgások és küzdelmek között egyesült; s az így előállott vegyülethez csatlakozott, mint harmadik elem, a római műveltség, a mely az új testnek inkább csak létezési feltételeit és kiható erejét adta meg.

„Bölcselkedő elmére, mondja Renan, az emberiség multjában igazán csak három nagy érdekű történet van: a görögök, izraeliták és a rómaiak története; mert Hellász, Judea és Róma közremunkálásának eredménye a civilizáció.”

Mikor ez individuális nemzeti civilizációk egyesüléséből létrejött emberiségi műveltséget, az ókor zárkövének elsöpörte a nagy népvándorlás, az első, a mely az omladékok közül kikelt, a csaknem megsemmisült egyetemes műveltség azon eleme volt, melyet Róma adott, s mely ettől kezdve, szinte ezer évig uralkodott, mint legalizmus az államok felett, s mint skolasztika a szellemek felett. De akkor már érezni lehetett a görög humanizmus lengedezését is, a mely lassankint visszahódítva megillető helyét, a Renaissance korát alapította meg. A 15-dik században még csak a harmadik nagy alkotó elem szunnyadt, bár az is időnkint meg-megemelgette fejét,

mint egy ébredező óriás. S midőn lábára kelve, a reformáció viharában ujja alkotta a nyugati világot, ezzel megszüntette a középkori haladás egyoldalúságát, s betöltve egy nagy hézagot, teljessé tette ismét az egységes civilizációt.

Az újkor életének, ezek után, folyvást három jelszava volt: racionalizmus, legalitás és bibliai keresztyénség. A nemzetek történetében most az egyik, majd a másik gyakorolt döntő befolyást: a tudomány és a nevelés, elvei vagy a görög klasszicizmus, vagy a bibliai alapelvek, vagy mind a háromnak szellemében állapították meg.

Ez ingadozások között kezdettek alakot öltetni a nemzetek egyéni törekvései. S a mint egy-egy nép egyénisége bélyegét többé, vagy kevésbé képes volt rányomni az általános műveltségre, azonnal megbomlott annak egysége, a mely még a nyelvben is egyformaságot követelt, s előállottak a nemzeti műveltségek, a melyek közül az lett legegységesebb, a mely az ó-kori civilizáció mindhárom elemét érvényre emelte.

Legjobban sikerült ez az angol népnek. Az angol nép institúcióiban, jellemében, iskoláiban mindenütt ott van az egyetemes művelődés három főtenyezője: a legalitás, a klasszicizmus, s a bibliai szellem. Az angol, iskoláiban, gyermekségétől neveltetése betetőzéséig, Homerosz és Mózes, a proféták és Demonsthenész, Socrates és Pál szellemével táplálva, nyeri meg a műveltség azon egyetemes-ségét, a mely annyira jellemzi; s a Manliusok és Papirusok törvénytisztelő szigorában nevedve, tanul meg uralkodni, először önmaga, s aztán a világ felett.

Van valami ebből az angolt jellemzőből a magyar nemzetben is. Azt tartják az emberek. Szokták is a kettőt összehasonlítani. De ez az összehasonlítás, fájdalom, csak a multa tehető. A multban megvolt bennünk is a legalis vonás, a római jellem, az a hajthatatlan ragaszkodás a

törvényes alaphoz, melynek egy nagy kincset köszönhetünk; és volt a nemzetnek klasszikus kora; s bár nem oly mértékben, hogy az erős nyomásnak ellentállott volna, de átment a biblia félig-meddig a mi vérünkbe is; mert a mi váraink, melyeknek falai közt a nemzetet neveltük, a régi főiskolák szigorú fegyelmeükkel és szervezeteükkel, megannyi kis köztársasági Rómát valószínűleg meg, felettök Hellász derült, mosolygó egével és a szivekben bibliával, az emberiség nagy vigasztaló könyvével.

De ez a múlt képe. Ma már a műveltség elemei gyanánt nálunk valami egyebet szoktak emlegetni: klasszicizmus helyett modern nyelveket, biblia helyett természettudományt, legalitás helyett egyéni akaratot. A humaniorákat kiszorítják a realiak, az idealizmust a haszonelvűség. Ma a praktikus élet követelményeinek címe alatt döntögetik a görög műveltség csonka falait, a bibliával pedig semmit nem törődnek. És nem veszik észre, hogy ez által az eddig elért kulturának felbomlását idézik elő, mert bennök az emberi műveltség őselemeit pusztítják, olyanok kedvéért a melyek csak úgy keveredtek hozzá.

Nem jobb volna nekünk, protestánsoknak, nem indulni ezeknek az útján, vagy ha már rajta vagyunk és melyikünk nincs rajta, visszatérnünk a régi irányhoz, visszaállítanunk kollegiumaink sajátos eredetiségeit, a melyeket az állami egyformásítás kedvéért, oly meggondolatlanul hagytunk letörölni róluk? Nem jobb volna, visszatérnünk az általános emberi kultúra eredeti forrásaihoz, a melyektől nemzeti tekintetek miatt sem zárkozhatunk el, mert ki vonná kétségbe, hogy azok nélkül nincs nemzeti műveltség.

Csak hogy az egyetemes kulturát ne téveszszük össze annak egyik formációjával, a mit már egy idegen népszellem átalakított, s a mit az általános műveltség neve alatt szakadatlan hoznak a nyakunkra, kiforgatva ez által saját valónkból, s megfosztva attól, hogy mi magunk alakítsuk az általánost a nemzeti geniusz törvényei szerint

Mi, a kik neveljük a nemzet javarészét, leplezzük le ezt a veszedelmes összetévesztést, kutatassuk az általános emberit, a maga tisztaságában, hogy felépíthessük azon a nemzeti kulturát, s tegyünk meg mindent, hogy a leszoruló kulturális alapok, a humanisztikus műveltség, a fe-

gyelem jellemképző ereje, a bibliai lélek érjenek egy újabb feltámadást.

Bitay Béla.

Főgondnoki jelentés.

(Felolvastatott a sepsi-szent-györgyi ev. ref. egyházköztség képviselői közgyűlésén, 1890. január 19-én.

(Vége.)

A fájdalom szomorú érzései között kell megemlékeznem, tisztelt képviselő, az egyháznak egyik hűséges sáfára elhunytáról, a kit a szeretett lelkész halála után mindjárt másnap kiragadott az élők sorából a halál. Ifj. Császár Bálint, egyházközségünk szorgalmas, kötelességtudó gazdagondnokát is el kellett veszítenünk. Mi, a kik tanúi voltunk annak az önfeláldozó munkásságnak, annak a minden percben szolgálatra kész buzgóságnak, melyet az elhunyt gazdagondnok az anyaszentegyház érdekében közöttünk kifejtett, egész sulyával éreztük és érezzük egy ilyen hű és igaz egyházi hivatalnoknak sorainkból való kidöltét. Emléke él fog egyházközségünkben, míg él a jók és igazak szeretete és él a becsületes munkában fáradozott élet iránt a kegyelet.

Egyházunkat ért nagy veszteségeink nem csüggesztették el kötelességtudó hűveinket. Igyekezünk építgetni, öntözni és plántálni az Ur kertjét a nekünk adott talentumok mértéke szerint.

Mindenekelőtt örömmel jeleztem a t. képviselőnek, hogy az egyház vagyoni ügyei a teljes rendezettség stádiumába léptek. Hosszu évek fáradságos gyümölcse ez a mai kedvező állapot, de valahára kibontakoztunk abból a zürzavaros helyzetből, mely e nélkül a lehető legszomorubb jövő képeivel fenyegette egyházunkat. Az egyház pénztárnoka részletesebb kimutatást nyújt a kepe-, templom- és gazdasági alapról, összehasonlítva a következő évek eredményeit a megelőzőkéivel. Nekem e helyen csak annyi marad megemlítenedő, hogy a haladás, a javulás vagyoni ügyeinkben hova-tovább kellemesebb arányokat mutat fel. S mikor ezt örömmel jeleztem a t. képviselőnek, egyben el nem mulaszthatom a vagyonkezelés pontosságában, tisztaságában és vagyoni ügyeink rendezése körül kifejtett erélyében és lelkiismeretességében egyiránt kitűnő pénztárnokunkat Sikó József afiát, e helyen a legteljesebb elismeréssel felémli. A munkás méltó az ő hérére: a mi jutalmunk legnagyobb részben csak erkölcsi uton szolgáltatható ki. Ha nem ezzel a jutalommal aztán tartozunk is egyházunk dorék pénztárnokának.

Nagyobb szabású építkezésekre a lefolyt esztendő alatt nem volt ugyan szükség, de hasznos és itt ott mulhatatlanul szükséges beruházások mégis voltak. Hogy többet ne említsek, a templom kertjének parkszerű befásítása az elmúlt esztendő munkája volt. Az eddig alkalmatlan lejtő, mely az ur házához vezetett, szakszerű terv nyomán, szakértői felügyelete alatt, levágatott és izléses, a külső csinnak is megfelelő akácfa-sorokkal beültetett. A temető bejárója, mely omladozásával már-már életveszélyessé kezdett válni, védfallal van most el-

látva. Valódi műszaki munka az, mely hosszú időkre szól s alapját képezi a temetőrendezés körül jövőben okvetlenül kifejtendő munkásságunknak. Az új templom helyiséget elláttuk kerítéssel; ezeken kívül kisebb javítások tétettek a kispapi és kántori lakon is. Itt említem fel, t. képviselőt, orgonánk kijavítását is. Rozzant, régi mű az már s szakértők véleménye szerint, új állapotában sem felelt meg rendeltetésének. Idők folyamán lassan-lassan elavult. Hanem azért használhatóvá kellett tennünk legalább pár évre, míg isten segedelmével újat építhetünk helyette. Az új orgonaépítés nemes mozgalma megindult már. Egyháztanácsunk, egyházunk buzgó hivei lelkesültséggel fogadták az istennek tetsző szent gondolatot s megvalósítására áldozatkészségüket ígérték. Van tehát remény, hogy az Ur temploma rövid idő múlva az egyházközséghez méltó diszes és nagy orgonával fogja egyházunk hiveinek az anyaszentegyház iránt tanusítandó szent érdeklődését dicsérni.

Gazdasági ügyeink végrehajtása istenben boldogult gazda-gondnokunk halála után Sas József, egyháztanácsos afiának vállaira nehezedett. Egyháza iránt való készségről és protestáns felekezetünk szeretetéről tanuskodik azon buzgósága, melylyel a gazda-gondnoki teendőket igaz hűséggel és mindnyájunk elismerésére, mind e mai napig végezte.

Igen természetes, hogy hasztalan építenék hajlékot az Urnak köszálra, hasztalan emelnék az Ur dicsősítésére zengő szerszámokat, ha nem volna élőhit, a mi lelkesítsen, ha nem volna vallásos szellem a hivek között. Az egyházi élet, mint ilyen, bizonyos fejlettséget tételez föl az értelmiségnek azon magasabb fokán, amelyen a sepsi-szentgyörgyi egyházközség hivei állnak. A mi vallásos életünk beilleszkedett immár a társadalmi élet keretébe s többé nem a bibliai ember feltételeivel mérjük a vallásos embert. Ám, a társadalmi élet nem csak ki nem zárja, sőt magára nézve kiegészítő feltételnek tekintti a vallásos szellemet. S a mi protestáns felekezetünk szabadabban mozgó szelleme másfelől megköveteli az egyháztól a társadalommal való összefüggést. Ilyen felfogású vallásos szellem hiányáról nálunk, istennek hála, beszélni nem lehet. Egyházunk hivei hűséges tagjai az egységes protestáns anyaszentegyháznak; isteni félelemben gyakorlatosak, a gyermekek vallásos nevelését el nem hanyagolók s a más vallásfelekezetűek iránt, emelkedett szellemök tanúságakint, béketűrők. Maga a vallásoktatás hitközségünkben a törvénynek megfelelő formában és hitéletünk jövőjére jótékonyan befolyó eredménnyel tanítatik minden iskolájában e városnak. Ideiglenesen a Mikó-kollégium papjelölt köztanítói voltak szivesek a vallásoktatást, főtiszt. püspök ur fölhívására, elvállalni s lelkiismeretesen teljesítik kötelességüket.

Az isteniszteletek megtartásában rend és anyaszentegyházunk törvényei által megszabott pontosság és folytonosság van. Tiszt. Bedeházy János segéd-lelkész ur, kit főtiszt. püspök ur egyházközségünk adminisztrálásával is megbízott, hiven, lelkiismeretesen és egyházunk

hiveinek osztatlan elismerése mellett végzi szent kötelességét. Szintén főt. püspök ur hatalmazta fel egyházközségünkben tiszt. Ágoston Géza, ref. papjelölt urat egyházi funkciókban, nevezetesen a szent szakramentumok kiszolgáltatásában az adminisztráns lelkész afiának segédkezni.

E helyen, kedves kötelességet teljesíték, midőn az isteniszteletek bensőségének és ünnepi áhitatának emelésére oly kiválóan és közvetlenül ható egyházi dalárdánk szolgálatait hálával kiemelem. Benkő János, derék énekvezértünk vezetése alatt oly szép fejlődésnek indult eme dalárda, hogy a lélek vallásos gyönyörrel telik el egy-egy szabatosan és szépen előadott műéneke alatt.

Egyházi törvényeink értelmében az egyházközség közvetlen kormányzásával egyháztanácsunk van megbízva. Nagy és szép elhivatottsága van a presbyteriumnak. Igyekezett is annak minden tagja hiven megfelelni nemes feladatának. Az egyháztanács külön-külön és együttesen minden órában készséges és buzgó támogatója volt az anyaszentegyház érdekeinek s méltók voltak arra a ritka fontosságú bizalomra, melylyel őket a képviselő az egyház ügyeinek vezetésével megbízta. A lefolyt esztendőben összesen 11 ülést tartott. Ezekről az ülésekről hiven számot adnak részletes és nagy munkát igénylő jegyzőkönyveink, melyeket tiszt. Benkő János, egyházi jegyző afia csekély honoráriumához mérten majdnem díjtalanul, nagy pontossággal és szorgalommal vezet az egyházi egyéb tömeges és sűrű levelezésekkel és másolásokkal együtt. Addig is, míg tettekben is leróhatná egyházközségünk háláját: jutalmazzuk meg az egyenértékű díjjal, erkölcsi elismerésünkkel.

Ime, tisztelt képviselőt, ezek voltak a lefolyt esztendőről szóló jelentésem kiválóbb pontjai. Fogadják azal a jóindulattal, a melylyel én azt előterjesztettem.

A gondviselő isten kegyelme adjon erőt anyaszentegyházunk érdekében kifejtendő munkálkodásainkban.

Málik József,
egyh. főgondnok.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, febr. 9—10.

A két napon át folyt ülésben elnökölt főt. Szász Domokos, püspök s jelen voltak Dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, Szász Gerő, közjegyző, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, Dr. Sárkány Lajos, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó, igazgatótanácsos.

Az időközben elnöki úton elintézett ügyek tudomásul vétetnek.

A kolozsi kántor-tanító régi díjlevele újjá volt alakítandó, miután Nagy Sámuel a régebben államivá alakult iskolához neveztetett ki s. tanítóvá s így, az egyházközségnek csak mint kántor szolgál. A tanítót illető java-dalmi részlet, ehhez képest, kimaradt az új díjlevélből, kivéve a can. portiót, a melynek használata nála marad, miután az idős pap nem végezheti egymaga az összes

iskolai vallástanítást, hanem a kántor segédkezésére is szükség van. Az Ig.-Tanács jóváhagyja, ugyan, a szokott föntartással az új díjlevelet, azonban, csak is a mostani pap életére, miután az iskolai vallástanítás, általában, a pap kötelessége.

A pénztárnok útasítást kér és kap az egyházközségi hivatalnokok nyugtatvány-bélyegeinek kezelésére és javadalmainak adó alá való bejelentésére nézve.

Baló Bálint, galaci volt pap-tanító s detreheimi megválasztott körlelkész, ez állomását eltaglálván, korábbi központi javadalma megszűnik s az új folyamatba indul ez év első napjával. Miután, továbbá, a körlelkész Detreheemben a tanítást is köteles végezni, ideiglenesen a br. Kemény Domokos patronus aa. udvar-házában átengedett helyiségben, majd, pedig, az újan építendő iskolaházban, az esperes utasítatik, hogy az építkezés iránt tétesse meg az előkészítő lépéseket.

A rettegi egyházközség, korábban, jelentékenyebb fekvőt vásárolt, a külsőségeken felül egy épületes telket is. Ez utóbbit, most, vevője kínálkozván, az előbbi számítás szerinti bérlet helyett, el akarja adni s kéri az adás-vevési szerződés helybehagyását. Az Ig.-Tanács az eladást nem ellenzi ugyan, de a fölterjesztett adatokat és a szerződést hiányosnak találván, kiegészítést rendelt el.

Az enyedi kollegium egy diódi, részletenkint egészen magához váltott, de kezelésével nehézségeket okozó malmára kedvező vásár kínálkozván, kéri, s a vételár tőkésítésének föltétele mellett, megnyeri az eladásra az engedélyt.

A damosi egyházközség, most már csak részben kitisztázható úton és célra, drága kamatok mellett fölvetett adósságba keveredvén, e tartozása konvertálására 5 %-os kölcsönt kér és kap.

A felfalusi egyházközség egy belső telek iránt kötött vásári szerződése jóváhagyatik.

A kercesdi egyházközség kepeváltó tőkéjének egy részével fekvőt akar vásárolni, a hivek vállalkozván, hogy a szántókat szorgalmi úton mívelik, a kaszáló részlet pedig bérlet útján lesz gyümölcsötzetendő. Az Igazg. Tanács helybehagyja az igen előnyösnek ígérkező vásárt.

A válaszüti egyházközség egy taksás helyén a felépítményt kedvező árban válthatja magához s így megszabadulhat e ma már elévült birtokviszony kellemetlenségeitől, az Igazg.-Tanács, tehát, készséggel adja meg az engedélyt.

A köpeci egyházközség künlevő követelései fejében több részlet fekvőhöz jutott, melyeket, mivelésők nehézségekkel járván, egyenkint pénzzé tett s most az utolsó darab föld eladása is helybehagyatott, a befolyt pénz tőkekint levén kezelendő.

A marosvásárhelyi egyházközség volt pénztárnokának számadásai rendén, még 1881-ben támadt egy 2000 frtos diffikultást, az egyházközség szabálytalan eljárása nyomán, maig is csak annyira lehetett tisztázni, hogy a volt pénztárnok tartozása igazolva van ugyan, de egyfelől az egyházközség, bár elismeri, hogy az egyházke-

rületi számvevő adatait megerőtleníteni nem bírja, az Igazg.-Tanács bölcs belátásától várja a döntést; másfelől, a volt pénztárnok 3 havi haladékat kér a maga igazolására. Az Igazg.-Tanács, aztán, a számadási hiányt végkép megállapítja, továbbá megadja ugyan a pénztárnoknak a kért haladékat, de nem a fölmentést, hanem elrendeli a differencia zálogjogi biztosítását.

A tiszáninneri testvér-egyházkerület utóbbi közgyűlésén kimondá s a többi superintendenciát is hozzájárulásra szólította föl, hogy az örökre emlékezetes 1890/1. évi s a magyar pretestántizmus közjogi helyzetét biztosító egyik alaptörvény századik évfordulójának megünneplése kezdeményeztessék. Kérelmezni kívánja, ehhez képest, az egyetemes konventtől a zsinat 1891-re való összehívását, az egyházi törvény ide vonatkozó határozománya értelmében is, miután az 1881/2. évi alkotmányozó zsinat tizedik éve is ekkor telik be. Az 1891. évi zsinat aztán a százéves jubileum megünneplése mellett, fölterjesztést tenne a magyar törvényhozáshoz a ref. egyházkerületek államsegélyének méltányos és arányos mértékben való fölemelése, a vallásfelekezetek valódi egyenlő jogosultsága és ezzel a vallásügyi sérelmek gyökeres orvoslása, az alapok és alapítványok jogi természetének tisztázása és a házassági ügyek törvényhozási rendezése kérdéseiben és pedig egyetértve az ág. evangélikus testvérekkel. Az Igazg. Tanács magáévá tevén a tiszáninneri egyházkerület indítványát, a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának reményében, ugyanez értelemben tesz előterjesztést a folyó évi főt. és mélt. egyetemes konventhez.

Gróf Csáky Albin, vallásügyi miniszter, az előzetes tárgyalások eredményeképpen, értesíti hatóságunkat, hogy somlyó-ujlaki templomunk, a műemlékek országos bizottságának jelentéséhez képezt, a XIII. század román stíljében épült és méltó a restaurálásra. A műemlékek föntartására szolgáló alap, azonban, ez időszerint éppen csak annyi pénzzel rendelkezik, hogy e célra nem a teljes restaurálásra, hanem a végromlástól, jobb időigig való megőrizésre csupán 500 frt. juttatható. Miután, továbbá, az egyházközség által szolgáltatott s ezer frton felül rugó költségvetés, a miniszter leirata szerint, használhatatlan, de a leirat azt is kilátásba helyezi, hogy a műemlékek országos bizottsága szolgál e tekintetben fölvilágosítással, az Igazg. Tanács a minisztert kéri föl, hogy e bizottsággal a biztosítási munkák tervét elkészíttesse.

A maros-vásárhelyi egyházközség jelenti, hogy visszalépett pénztárnoka helyére Mentovich Elek aát. választá meg s utasítá az ezer forint biztosíték letételére. A választás azzal a megjegyzéssel hagyatik jóvá, hogy a pénztárnoki útasítás egy példányát is alá kell az ujon választottal iratni s tekintettel a jelzett számadási differenciára, a volt pénztárnok biztosítéka, az ügy tisztázásáig, föl nem oldható.

Zilahi egyházközségünk, mint annak idején tüzetesen megirtuk, nemes áldozattal vállalkozott régi, szép,

de az utóbbi időben romladozni indult temploma teljes restaurálására, 32,000 frt. tetemes költséggel. E vállalkozás annál terheesebb vala az egyházközségre nézve, mert egyszersmind az ottani kollégium két tanári javadalmára nézve is méltányos kiegyezés történt a két testvér-tesztület között s az egyházközségnek az egyezés szerinti váltáságtökét is ki kelle szolgáltatnia. Éppen ezért, Igazg.-Tanácsunk készséggel nyújtott segédkezet a nemes és terhes áldozatot hozó egyházközségnek 26,000 frt. 5%-os és évi 1000 frtonkint visszatérítendő kölcsönt s a közalap segélyének reményében 6000 frt. 1 $\frac{1}{2}$ %-os törlesztő kölcsönt szavazván meg a szep célra. Az egyházközség most készül a nemes munka kiviteléhez s kéri a kölcsön kiutalását, mi némi formaságok elintézése után, meg is történik.

(Vége következik.)

É—n.

Az egyházmegyéből.

A sepsii egyházmegyéből.

Egyházmegyénk, folyó év januárius hó 23-án rendkívüli közgyűlést tartott Seps-Szent-Györgyön, a városház tanácstermében. Esperes aa. meleg szavakban üdvözölve a szep számban megjelent tagokat, istennek áldását kérte munkálkodásunkra s felolvasta elnöki megnyitó beszédét. A fájó részvét hangján tett említést Demes Péter paptársunk elhunytáról, a kiben hat kiskoru árva az édes atyát, az özvegy szerető férjét, a szemerjai egyház buzgó lelkipásztorát, egyházmegyénk köztisztelőben és szeretetben állott munkás hivatalnokát vesztette el. Becsületes ember volt, a szó legnemesebb értelmében, igaztalanság szívében nem lakott, szeretett mindenkit és azt a szent ügyet, melynek zászlója alá fölesküdt, hiven szolgálta élete utolsó perceig, szíve végső dobbanásáig. Közgyűlésünk, a veszteség felett érzett osztatlan részvétét kifejezendő, jegyzőkönyvileg megörökítette a megboldogultnak emlékét, mely áldott s élni fog mindörökké.

Hogy a vallásos buzgóság, a keresztyéni áldozatkészség, jelenlegi anyagias, önző korunkban is mutat föl követségére méltó nemes példákat, élő bizonyosságai ennek azok az adományok, melyeket a megnyitóból örömmel vettünk tudomásul.

Ugyanis, rétyi Antos János és nője m.-bényei b. Radák Kata ő méltóságai, Bombayban elhalt kedves Ádám fiuk emlékére, a rétyi egyházközségnek egy 100 frtos alapítványt tettek azon céllal, hogy annak kamatjából évenként egy szegénysorsu, jó tanuló iskolás gyermek segélyeztessék. E mellett, minden urvacsora-osztás alkalmával ar urasztalára teendő méltó áldozatul, kenyeret és bort szintén ő méltóságai adnak; végre pedig, hogy az ur iránt érzett tiszteletük látható jelvénynyel is kifejezett legyen, a meglevő két harang mellé egy harmadik, egészen új harangot is öntetnek a rétyi egyháznak.

Kis-borosnyói Joos Elek, nője Szilágyi Ágnes és István fiuk együttesen egy 300 frtos alapítványt tettek kis-borosnyói egyházunknak, olyan célból, hogy midőn az 500 frtra nevedik, a kamat felerészből az egyház legstürgösebb szükségsei, másik feléből a szegényebb egyháztagnak domesztika rovatálai fedeztessenek.

Közgyűlésünk a nemes szívű adományozók iránti hálás köszönetét és elismerését, mint testület is nyilvánítani óhajtván, e valóban szép, örök időkre maradandó beccsel bíró nemes tetteket jegyzőkönyvében is megörökíteni határozta.

Jelentést tevén még esperes afa a hozzá beérkezett

püspöki, igazgató-tanácsi s más hatóságoktól kelt s általa elnöki uton ellátott ügyekről, végre, jelezte a rendkívüli közgyűlés főtárgyát képező új restaurációt, melynek értelmében, az esperes kivételével, mivel az ő szolgálati ideje még nem járt le, az egyházmegye minden hivatalnoka, az újabb egyházi törvények szerint, már jelenben 10 évi időtartamra választatlik.

Ezzel az elnöki megnyitó véget érvin, esperes aa. a gyűlést megnyitotta, s felmutatta az általa összeállított rövid tárgysorozatot. E tárgysorozat változatlanul elfogadtatván, annak rendjén olvastatott a mult gyűlés jegyzőkönyve, mely helybehagyatván, hitelesített.

Következett az egyházmegyei képviselők igazolása. Egy pár képviselő megválasztatása nem felelvén meg a törvény szabta kiválnalmaknak, közgyűlésünk az illető egyházak kobli tanácsait új választás megejtésére útasította.

Az egyházmegyei tanács működéséről szóló rövid jelentését meghallgatása után, egy néhány többé-kevésbé fontos ügy, részint tudomásul vétetvén, részint helyben elintéztetvén, következett a legfőbb tárgysorozati pont, a restauráció.

Restauráltunk mi is, de minden gyűlölködés, veszeke-dés és nyilvános személyeskedés nélkül.

A közbizalomnak egyhangu nyilvánítása által, minden szavazás nélkül, közfelkiáltás útján, megválasztattak: közügyigazgató és tanügy eladódóvá Rác Albert, erősi pap; számvevő és közalap kezelőnek Józsa Sándor, k.-borosnyói pap; pénztáros és aljegyzőnek Vén Mihály, bikfalvi pap; a kandidáló bizottság tagjaiul Nagy Sándor, hidvégi és Józsa Sándor, k.-borosnyói papok; a közalapkezelő bizottság tagjaiul Rápolti Mózes, körjegyző és Ceglédi János, rétyi pap; a mlt. Imecs Ernő és Rápostti Mózes tanácsbírák megválasztatása a mult évben történvén, a már akkor hatálylyal bíró törvény értelmében 10 évre, hivatalukban továbbra is megmaradnak.

Szavazni csak is a főjegyzőre, a házassági és köztörvényszéki bírákra kellett. De ez is szép csendben, hamarosan megesett. Alig ültek össze a szavazatszedő bizottságok, nem sokára már az esperes kezében volt a szavazatok eredményét tudunkra adandó jegyzék, mely szerint, főjegyzővé Zágo ni Pál, nagy-borosnyói pap, eddigi direktor; házassági törvényszéki bírákul Pünkösti Ferenc, uzoni, Kis Lajos, étfalvi, Nagy Sándor, hidvégi, Demeter Mihály, szotyori, Magyar Károly, gidófalvi, Józsa Sándor, k.-borosnyói, Ceglédi János, rétyi, Benedek Árpád, szentkirályi papok választattak meg.

Köztörvényszéki bírákká megválasztattak, a világiak részéről tek. Pünkösti Károly, uzoni jegyző és Balog József, málnási postafőnök urak; az egyháziak részéről Pünkösti Ferenc, Józsa Sándor és Nagy Sándor, papok.

Zágoni Pál, főjegyző aa. hivatalos esküjének letétele végett, az ezen évben tartandó kertületi közgyűlés elé felajánlatni határozatván, az ujonnan megválasztott többi hivatalnokok szabályszerű esküjüket a közgyűlés szine előtt letették.

Végezetre, tek. Császár Bálint S.-Szent-György város polgármesterének azon szívességeért, mely szerint gyűlésezésünk tartamára a város tanácstermét átengedte, nemcsak, de ő maga ajánlotta fel, közgyűlésünk jegyzőkönyvileg is hálás köszönetet szavazott.

Ezzel a tárgysorozat kimerítettvén, esperes aa. istennek segedelmét kérve a jövőben való munkálkodásunkra is, a gyűlést bezárta.

Benedek Árpád,
s.-szentkirályi ev. ref. pap.

T A R C A.

Az asszonyok.

I.

Mint mikor a hajnal eldobja fátyolát,
Gyorsan, büszkén lebben a ködpárakon át,
S igézetes fényben pompázik, ég, lobog:
Ugy álltok előttem, tündérek, asszonyok!

Erdő, halom, bérc, völgy, a megteremtett ég:
Ti benetek ott van az egész mindenség.
Mélyek, mint a tenger; könnyűk, mint az illat:
Ti nektek köszönjük büszke szárnyainkat.

Hogy az Éden-kertje nem volt pusztá eszme,
Hogy a paradicsom még ma sincs elveszve,
Hogy meghajlunk önkint a magasztos előtt,
Titeket dicsér az: anyát, hitvest, a nőt.

Erőtük: gyöngeség. Egy pehely, egy semmi.
Néha egy szellőtől sárba tudtok esni;
Máskor viharokkal büszkén szembe szálltok,
S birodalmatok a végetlen világok.

Előttetek zsarnok hiában hull térdre;
S könnyet tudtok ejtini galamb nyögésére;
És ha párja-vesztett gerle száll az ágra,
Arra gondoltok, hogy: mily árva az árva!

A csillag fényt ad a setét éjszakának;
Harmattól üdülnek a lombok, az ágak;
Hogy az űs-teremtés be legyen tetézve:
Ti lettetek, vagytok; a lét legszebb része!

Bűbajos nagy titok; ábránd, édes álom;
Isteni gondolat széles e világon!
Ez voltatok, lesztetek. A minden; a semmi.
Örök törvényetök: szeretni, szeretni!

II.

Élve, tán holtan is, minden asszony szeret:
Virágot, madarat, napsugárt, gyermeket;
S lesz egyik Médea, Niobé a másik:
Ki tudja megmérni a szív hullámozását!

Néha könnyű szellő; az illatnak szárnya,
Harmatos mezőknek zöld pázsitját járva;
Máskor vihar, orkán, mely süvölt, zúg, rombol,
S koronákat tép le büszke homlokokról

De vád még sem hangzik; ítélet elhallgat...
Ki merné vádolni a tündöklő hajnalt,
Hogy a fölkelő nap örök fénye, lángja,
Ujat teremtve, a régít lekaszálja.

Ti vagytok a kapocs a föld és ég között;
A valóság s eszmény belétek költözött;
A menny-ég derűje női mosolyból áll,
S halálotok felett legfájóbb a halál.

Élve itt a földön, vergődve itt alant,
Hányat tesznek nagygyá kard, szó, a tóll, a lant;

A ti nagyságotok ezekre nem szorul,
Pedig csak a szívet nyertétek birtokul.

Ezerszer jaj annak, ki szívével játszik:
Utja csak egy lépés az elkárhozásig;
S elhervadt virágot ki vesz fel a porból;
Démon hogy válhatik szárnyas angyalokból!

— Élve, tán holtan is, minden asszony szeret:
Virágot, madarat, napsugárt, gyermeket;
S ha szívet megölik; s összehull a porig,
Mint egykor Mária: csak tűr s imádkozik!

Szász Gerő.

A görög-orthodox egyház viszonya a német protestántizmushoz.

Az athéni egyetem egyháztörténelmi professora, Kiriákosz Diomédész, a múlt nyáron egy tanulmány-utat tett Németországban, s ez alkalommal Jénában, hol hosszasan időzött, a német theologusok előtt egy felolvasást tartott a fennebbi cím alatt. Tartalmánál fogva, a felolvasás megérdemli, hogy megismerjük, annál is inkább, mert egy olyan, egyén tollából eredt, ki mint studens ezelőtt husz évvel az erlangeni, lipcei és bécsi egyetemeket hallgatta, s így a német protestántizmust is alaposan ismeri; de ezenkívül a két vallásfelekezetnek a katolicizmushoz való viszonyát is főbb pontokban ismerteti.

Bevezető soraiban kifejti, hogy mennyire örvend a szerencsének, hogy a német theologusok között, kik a theologiai tudományok terén a vezérszerepet viszik, megjelenhetett és megjegyzi, hogy nem csak ő, hanem legtöbb görög theol. professzor Oroszországból, Oláhországból, Szerbiából és más orthodox tartományokból a német theologusok tanítványai valának, míg az athéni egyetem valamennyi theol. tanára Németországban tanult.

A német theologia, mondja felolvasó, arra törekszik, hogy a különböző egyházakat, melyek a korábbi idők szenvedélyei és fanatizmusa által elragadtatva, egymás ellen küzdöttek, egymáshoz közelebb hozza, kibékítse. Csak tudományos vizsgálódás által tudjuk minden egyházban a közösséget méltatni és az egyházak különböző formáiban a keresztyén szellemet felismerni. Jóllehet a különböző egyházak dogmatikai egyesülése csak egy utopia, de a barátságos közeledés, együttműködés nagyon kívánatos és nem is lehetetlen. Hogy az egyház a tudományos theologiát művelje, mint ez Németországban van, nagyon szükséges egyfelől azért, hogy az Ur szolgálói tudományosan kiképeztesse és a mai kor igényei szerint prédikálják az isten igéjét; másfelől, hogy a keresztyénség ellenségeivel: a materializmussal, atheizmussal, socializmussal megküzdhesse. Mert csak egyedül a keresztyénség mentheti meg a népek ideális javait, melyek a materializmus által fenyegetve vannak. Az emberiség csak a keresztyénség által lehet vallás-erkölcsössé, a nélkül pedig az összes európai civilizáció megsemmisítették. Már is fenyegeti a materializmus a keresztyén társadalmat, ama magaslatról

alátaszítani, melyre főképp a keresztyénség által emelkedett. A vallás és csak egyedül a szellem és szeretet vallása adhat a népeknek üdvöt és erkölcsi erőt.

Ezután áttér az összehasonlításra, melyet a következőkben tesz meg.

A keleti egyház a protestáns theológiát sokkal inkább tiszteli, mint a katolikus; és az evangélium körül szerzett érdemeit is szívesen elismeri.

1. Mert a keleti egyház általában barátságosabb érzelmekkel viseltetik a protestántizmus iránt, mint a katolikusok. A protestáns és görög egyház soha sem állott egymással ellenséges viszonyban, soha sem folytatott egymás ellen nyílt harcot. A protestánsok soha sem üldöztek és nyomtak el minket, mint azt a katolikusok a 9-ik század óta, s különösen a keresztes-háborúk alatt tették. Lengyelországban a 16. és 17. században az ottani protestánsok és görög keletiek barátságosan szövetkeztek az őket üldöző katolikusok ellen. II. Jeremiás és a tübingai theologusok közt történt levélváltás, a 16. század végén, egészen barátságos színezetű vala; ismeretes az is, hogy Lukaris Cyril mily barátságos volt a protestánsok iránt. A prot. anglikán egyház az utóbbi évtizedek alatt a keletiekkel többször érintkezett; az angol püspökök Görögországban igen barátságosan fogadtattak, s viszont. Szóval, egész napjainkig a két egyház viszonya általában békés vala. A balti tenger melletti tartományokban a két felekezet közötti civodás egészen politikai okokból eredt, s a panszlavizmus abban a hibás, nem a keleti egyház. Alapelveiben az orosz egyház nem türelmetlen és más vidékeken a két felekezet békében él. Mig a keleten a békés viszonyt némely tulbuzgó orthodox, s nem tudományosan képzett misszionáriusok zavarják. A keleti népeknek pedig vagy szükségük van az általános műveltségre, hogy azon tudatlanságból, melyben eddig a török despotizmus miatt voltak, kiemelkedjenek és inkább is óhajtják a papság tudományos theol. kiképeztetését, mint sem hogy azok fanatikusok, szűkeblűek, pietisták, tul orthodoxok legyenek. Általában, a görög egyházban nincs szükség egy olyan ujtásra mint a 16. századbeli reformáció, mely akkor nagyon szükséges és jótékony vala a pápai tiránnizmus alatt szenvedő népekre; a görög egyház csak a belső vallásos élet megújítására, a clerus tudományos kiképezésére, a kultusz eszthetikai emelésére, s a nép erkölcsiségének nemesítésére törekszik. A görög egyházban csak az „ἀνακαινισμός“-re és nem a „μεταρρυθμισμός“-re van szükség.

(Vége következik.)

Vajda Ferencz,
akad. papjelölt.

Felhívás előfizetésre.

„Bibliai Képek“ címmel alulírott szerzőtől egy kötet egyházi beszéd fog megjelenni a folyó év május havában. Távol legyen, hogy e vállalat sokat ígérő, nagy hangu programmal lépjen a könyvpiacra: mindazáltal, a szíves érdeklődőknek, méltán megkivánható előleges tájékoztatása elől egyáltalában nem akar elzárkozni, sőt ebbeli kötelemnek lehetőleg megfelelni óhajt és pedig követett vezérelveinek a következő pontokba foglalható, rövid feltüntetésével.

A gyűjtemény egy-egy ünnepi prédikáció kivételével,

közönséges egyházi beszédek tartalmaz, részint az ó-, részint az új szövetségből vett alapigékre építve. Az ó-szövetségből az u. n. történeti, az újból pedig a tanító-textusok szemeltek ki. Tárgyaik szerint, a következő szempontok körül sorakoznak.

Részben olyanok, melyek az idők jeleire tekintettel, bibliai alapon, oly korszerű kérdéseket fejtegetnek, melyeknek megvilágítását a templomi szószék nem tagadhatja meg, ha a tanítás tisztjét teljesíteni akarja.

Részben olyanok, melyek a korszerű, sőt tulságosan köznapia, de éppen nem morális áramlatoknak oly módon igyekeznek visszavonulót parancsolni, hogy éppen ellentétes tárgyakra terelik a közfigyelmet s egészen más irányban foglalkoztatják a gondolkozást, ama nevezetes alapelv szerint: „az alkalmatlan beszédek és a hiábavalókat eltávolítsad.“ (1. Tim. IV. 7.)

Ugy amazokban, mint ezekben az erkölcsstani és lélektani elem a tulnyomó. A gyakorlati lelkeszetnek első és utolsó feladata, a lelki ember gondozása, összes vívmánya, az erkölcsnemesítés levén e ponton okvetlenül elvtársaink lesznek mindazok, kik magukat lelkesz címmel szeretik nevezni. S azon nagyszámu s tekintélyes egyházi írók után, kik a közlebbi években annyi jeles termékkel gazdagították egyházi-beszéd-irodalmunkat: a jelen vállalat főképp abban remélhet magának missiót biztosíthatni, ha amaz erkölcsi nevelés teljesítésére vállalkozni, képes leend.

Méltányos figyelem fordítottat a „Bibliai Képek“ kidolgozásában a kezdő szónokok érdekeire is. Mig egyfelől a textusok fölfogásában az volt a főcél, hogy a régi magyarázati és hittani alapelvek szoros követése mellett, új eredményekre, eddig észre sem vett, de annál becsesebb erkölcsi igazságokra vezessen az éber nyomozódás, s ekkép fölébresszessék az új szónoki nemzedékben is a kutatás ingere: addig másfelől, egyszerű előadás, könnyed mondatszerkesztés és szófűzés által törekedtünk eloszlatni a kezdet nehézségeit. Rövid mondatok, bár olykor tömör, nyomatékos előadást eredményeznek: a figyelmet és memóriát mindenkor terhelik. Hosszas periodusok a gyenge organumot fárasztják. Gondatlanságból származó hangtorlódások a kevéssé gyakorlott szónoknál végzetes nyelvbtlásokat okoznak. Az egyik szónak utolsó tagja, a következőnek első tagjával, a kiejtésben sokszor egészen természetes összeolvadása folytán, igen gyakran, egy harmadik szó hangzik, melyet a szerző nem irt, a szónok meg se gondolt, s a mely zavaros hangzásával s kétes értelmével, a tárgy komolyságát s az ékesszólás fogalmát végkép kigunyolja, holott kevés gondal mindezt elháríthatja az író, ha kellő figyelemben tartja a fonetika kijátszhatlan törvényeit.

E szempontok szoros figyelemben tartása által kívánt vállalatunk magának némi tért biztosítani. Egyébiránt, legfőbb óhajunk, hogy a követett vezérelvekről ne az előfizetési hirdetmény, hanem önmaga a megjelenő füzet számoljon legbüszkébben.

Általában, ha e néhány vonásban a „Bibliai Képek“ jelleméről talán a valónál halványabb rajzot nyujtanánk: legyen mentségül ama tartozkodás, melynél fogva igénytelen vállalatunkat értékén tulbecsülni, a legszorosabban órizkedünk.

A „Bibliai Képek“ előfizetési díja: 2 frt. mely összeg alulírott szerzőhöz Felső-Boldogfalvára, u. p. Sz.-Udvarhely, folyó év március 31-ik napjáig lesz küldendő.

Felső-Boldogfalván, 1890. január hóban.

Vásárhelyi Zsigmond,
ev. ref. lelkipásztor

KÜLÖNFÉLÉK.

= A „Dunántúli Prot. Lap“ hasábjain Antal Gábor cikket kezd meg az autonomia védelmére, s azzal ve-

zeti be, hogy „szomoru törekvések indultak meg a magyar reformált egyház erdélyvidéki részein a protestáns egyház autonómiája áruba bocsátására nézve“, és hivatkozik Balogh Sándor, paptársunk ismert cikkére. Hogy Antal Gábor, tisztelt barátunk védi az autonómiát, helyesen cselekszi; hogy Balogh Sándort ő is igen alaposan cáfolja, azt is helyesen cselekszi; de azt nem cselekszi helyesen, hogy lapunk címét is felhozza, és olvasóiban azt a gyanút engedi fölébredni, mint ha mi, és egyáltalában az erdélyi egyházkerület részes lenne abban a szédelgésben, melyet egy néhány önmagát túlbecsülő, és magát megváltónak képzelő individuum talált ki, rá akarja erőszakolni a könnyen hívőkre és mindazokra, kiknek az a kényelmes helyzet jutott, hogy a helyesen gondolkozás nagy munkáját, és isteni gyönyörét nem ismerik. Akarjuk hinni, hogy Antal Gábor e nyilatkozatunkat lesz szives tudomásul venni és nem keveri kétes hirbe erdélyi egyházkerületünket azért, hogy az erdőben tövisbokor is terem; holott ez évi folyamunkat is az autonómia védelmére szánt öt cikkel kezdtük meg, nem kisebb embertől, mint Szász Béla, a kinek valamelyes irodalmi érdemeit bizonyítja az egyetemi tanszék, a magyar tudományos Akadémia, és a Kisfaludy-társaság. Nem sok, de ez is valami!

== Alig hangzott el a gyász-himnusz Geduly koporsója felett Pozsonyban és már viszhangja kél Rozsnyón Cékus István, tiszakerületi ágost. evangélikus püspök ravatala felett. Meghalt ő is: a jók java. Született 1818. dec. 22-én, és kiváló tehetségeinél fogva, a legszebb egyházakban teljesítvén lelkipásztori szolgálatot, végre rozsnyói pap lett és 1871-ben a tiszai kerületben püspök. Egész élete át volt hatva az apostoli buzgóságtól és az élő hitnek amaz átérzésétől, mely nem szavakban pompázik, hanem cselekedetekben mutatja meg teremtő erejét. Valóban, elmondhatjuk, hogy csodálatra méltó dolgokat hajtott végre, úgy lelkipásztori hivatásának teljesítésében, mint a tiszai egyházkerület vallásos, egyházi életében. Elégge nem áldhatjuk egyház-politikai működését, mely a hires patens-korszaktól mind haláláig teljességgel megfelelt a magyar állam integritásának. Áldozunk egy könnyvel halála felett; az ötet közelebről ismerők pedig könyvet irjanak nagy nevérol, mely dicsősége lesz a megboldogultnak és összekötő kapocs a mult és jövő között. Legyen emlékezete áldott!

== Megjelent a „Prot. Szemle“ második évfolyam I. füzeté a következő tartalommal: 1. A keresztyénség első hatása a jogra. Dr. Vécsei Tamás. 2. Statisztikai tanulmányok a magyar protestantizmusról. Dr. Bartha Béla. 3. Pál apostol megtérése. Dr. Masznyik Endre. 4. Coccejus és theologiai rendszere I. Zoványi Jenő. 5. Az Énekek éneke. Kecskeméthy István. 6. Hasse Károly Ágost emlékezete. Dr. Szlavik Mátyás. Könyvismertetés. Történelmi emlékek. Irodalmi szemle a hazai és külföldi irodalom felett. Már e füzet nem úgy köszöntött be, mint vendég, hanem mint bizalmas, jó ismerős, mint házi barát. Előbb, mint ha némi tartózkodás nyilvánult volna, mely zavarólag hatott; e füzet már mint ha megnyílt volna, mint ha kezdéné, önteni gazdag tartalmát. Olvassuk szivesen és letenni nem bírjuk, míg egy bettije olvasatlan. E füzeteket ingyen

kapják a Társaság pártfogó, alapító, rendes és pártoló tagjai, de lehet előfizetni is évi 4 frt. díjjal. Szivesen és melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Az erre kiadott pénz valóban nem áldozat, hanem kötelesség; és a kinek módjában áll, és meg nem rendeli, vét önmaga, és a protestáns egyház ellen.

== A Károlyi-emlékre és alapra legközelebb a következő adományokat vettük: Csiki József, voldorfi lelkész, és hivei 2 frt. 60 kr; Vadas Albert, válaszüti pap és egyháza 2 frt; Dénes Gyula, Komlódról, 1 frt; a jeddi egyház és hivei 3 frt; Maksai Gyula, 50 kr; a rugonfalvi egyházközség 1 frt; a birtokos-társaság 1 frt. együtt 2 frt. 50 kr; a peteki egyház 3 frt; a muzsnai egyház hivei 3 frt. 59 kr; Zsigmond Károly, hosszúfalusi körlelkész és az egyháztanács tagjai, 2 frt; Menyhárd András 1 frt., a kecseti egyház 1 frt., kislaludi leány-egyház 1 frt. együtt 3 frt. E közleményünk összege 22 frt. 69 kr. és így a máj napig begyűlt: 217 frt. 89 kr.

== Voldorfi paptársunk, Csiki József, beküldvén a Károlyi-alapra gyűjtését, ezt írja: „Csekély az összeg; de a hol mindenki szegény, többet nem lehet várni; de hiszen, porszemekből épülnek az urnak hajlékai és a kegyeletnek emlékei!“ És ebben tökéletesen igaza van. Ha minden kálvinistára egyházkerületünkben csak egy krajcárkát számítunk is, eleget tettünk a kegyeletnek, vallásos érzelmeinknek, és fel van írva nevünk a jó istennél. Ennél drágább, felségesebb jutalom még gondolható sem levén: tán a nevek részletes kinyomatását mellőzhetjük. Ha nem mellőzzük, háromszázötvenezer nevet kell kinyomatnunk és ez nagyon deválná a jótett erkölcsi értékét.

== A bukaresti ev. ref. egyház előljárósága kegyeletének szép jelét tanusította jan 26-án, midőn elhalt segédlelkésze, Kovács János emlékezetének felújítására gyászisteniszteletet tartatott. Sok küzdelem s még több önmegtagadás között haladott a megboldogult kitűzött célja felé, s midőn azt elérte volna, akkor szólította őt isten magához. Pályájának csak töviseit szedhette, virágait mások kötötték össze koszorunak sirdombjára. Ide lenn a „kevesen hív volt“, oda fenn bizonyára „többre bizatik“. Nyugodjék csendesen! Emlékezete legyen áldott!

== Volt peéri pap, ifj. Kerekes Sándor neje, márkosfalvi Török Lenke urasszony, a peéri egyháznak emlékül, egy diszes urasztali teitőt ajándékozott. A ki a távollúl is, férje most polgári iskolai tanár Nyitramegyében, Szenicén, így emlékezik meg arról a helyről, hol boldogsága kezdődött, nem csak nemes szívének adja jelét, hanem köszönetre is teszi magát érdemessé.

== Dévai egyházközségünk életéből örömmel említjük fel a következő tényeket, mint a melyek ottani hiveink vallásos buzgalmáról és egyházas érzületéről tauskodnak. A gyülekezet tanköteles gyermekeinek száma az utóbbi 12 év alatt 57-ről 125-re, az u. n. kepezetű egyháztalagoké pedig 112-ről 208-ra emelkedett. Ugy a közgyűlés, mint a kebli tanácsi ülések összes határozatai a lefolyt 10 évben teljes egyetértéssel, egyhangulag hozattak. A folyó hó 9-én tartott közgyűlés a lelkész indítványa folytán elhatározta, hogy ezután minden év novemberétől májusig a különböző iskolákba járó fiuk- és leányok számára havonként kétszer külön isteni tisztelgéseket rendez az állami elemi iskolák helyiségeiben.

Folytatás az 1/4 iv mellékleten.

Májustól novemberig valamennyi iskola növendékei, tanítóik vezetése és felügyelete alatt, vásár- és ünnepnapokon templomba jární köteleztettek, a minék fogatosításához az iskolák előjárásai is szives késséggel nyújtanak segédkezet. Uj papilakja csaknem teljesen elkészült, s díszére és büszkeségére szolgál ugy a gyülekezetnek, mint a város összes lakóinak. A még hiányzó építési költség pótlására most kezdődött meg az adakozás. Idáig a következő adományok folytak be: László Ignác 50 frt, Téglás Gábor 2 frt, Ferency Gyula 2 frt, Brúz László 5 frt kénosi Sándor József 5 forint és Szöllősy Lajosné 5 forint, összesen 69 forint. Az említett közgyűlésen presbyterekké választattak: Réthi Lajos kir. tanácsos, tanfelügyelő, Balia Ignác megyei árvásző-ki ülnök, Németh László nyugalmazot megyei közgyám, Sztítás János gyakorló iskolai tanító és Hirling Mihály kir. pénzügyigazgató Jegyzővé Nagy Iván megyei ellenőr és ügyész dr. Farkas Béla ügyvéd lőnek megválasztva. Az egyházközség mult évi számadása 99 frt 44 kr. pénzkészlet-

tel záratott le. A hivek egymáshoz és a lelkeshez való viszonya a lehető legbensőbb, a szivekben béke, szeretet és remény. Adja isten, hogy ottani gyülekezetünk magasztos misszióját Hunyadvármegye központján hovatovább növekvő sikerrel tölthesse be, anyaszentegyházunk és nemzetünk örömére.

— **Jótekonyság.** Székely-Kocsárdi özv. Csegezi Bálintné szül. Török Juliánna földésző, végrendeletében 150 frtot hagyományozott egyházközségünknek egy urvacsora osztó pohár beszerzésére. Példája, mely tanúságot tesz arról, hogy szerény körülmények között is lehet jót tenni, legyen világító szövetnek népünk előtt s buzdítsa azt az egyház iránti tettekben nyilvánuló ragaszkodásra Sz.-Kocsárd, 1890. január 31. Pap István, ref. lelkész.

— **Tudomásul.** Lapunk mult számának „Hivatalos rész“ c. rovatában a 125-1890 püsp. szám alatt közzétett pályázati hirdetésben hiányzik a pályázati határnap megjelölése. Ezennel, utólagosan jelentjük, hogy a feketelaki egyházközség kántortanítói állomására pályázati határnap márcz. 10. Zajzon János, püsp. titkár.

HIVATALOS RÉSZ.

295—1890.

KÖRRENDELET.

Mindenik egyházközség tiszt. papjához és mindenik egyházmegye nagytiszt. espereséhez.

Egyházközségeink tulajdonát képező fekvők eladását, avagy egyházközségeink részéről fekvők vásárlását tárgyazó felterjesztések és szerződvények igen gyakran lézagosan, sőt szabálytalanul szerkesztve, küldetvén ide fel, már többször fordult elő azon eset, hogy a szükséges kiegészítések folyamata alatt a másik szerződő fél elállott az egyházközségre nézve utólag előnyösnek bizonyult vásári ügylet megkötésétől; valamint arra is többször volt példa, hogy a felterjesztett szerződvény helybehagyása s a vételári összeg kifizetése után tünt ki, miszerint az egyházközség által megvásárolt fekvő tulajdonjogának tehermentes telekkönyvi bekeblezésénél az egyházközséget károsodással feyegető akadály forog fenn.

Jövöre, a hasonló esetek ismétlődésének elkerülése végett, Igazg. Tanácsunk az adásvevés ügyletekre vonatkozó egyházi törvényeinket és körrendeletet egyöntetű utasításba foglalva, azon figyelmeztetéssel adja ki, hogy megtartásának elmulasztása által az egyházközségnek netalán okozandó károkért a mulasztással terhelt teljes anyagi kárpótlással is tartozik.

Utasítás

Egyházközségek részéről ingatlanok vásárlásánál, vagy eladásánál követendő eljárásra nézve.

1. A vásárlás, vagy eladás iránt teendő ajánlat, vagy előterjesztés felett első sorban a presbyterium határoz és megállapítandó véleményét a kérdésben forgó fekvő kataszteri tiszta jövedelmének, adó kimutatásának és az Ig.-Tanácsunk által kiadott mintázat értelmében kiállítandó szerződvény tervezetének csatolása mellett elfogadás végett az egyházközségi közgyűlés, vagy képviseleti gyűlés elé terjeszti.

Előterjesztésében terjeszkedjék ki a következőkre:

a) Fejtse fel a vásár, vagy eladás szükségét vagy előnyét.

b) Tüntesse fel azt, hogy a kérdéses fekvőért hasznosbörbe adás esetére mennyi évi biztos jövedelem várható be; ha ház és általában épületek eladása, vagy megvétele forog szóban, azok részletesen leirandók, hogy mekkora területen, minő anyagokból vannak építve, fedélzete, ajói, ablakai és felszerelése minő állapotban vannak és a helyi körülmények szerint, minő becsértékkel bírnak

Felfejtendő, hogy az épületet minő célra kívánja az egyházközség használni, s mennyiben alkalmas arra a jelenlegi állapotban, avagy minő és mennyi költséget igénylő át-

alakítása szükséges? Ha bérházul vétetnék meg, feltüntetendő az évenként biztosan befolyandó évi bér mennyisége.

c) Az ingatlan, az egyházközség mely alapja részére vétetik, vagy mely alapja adja el. pld. közalap, iskola-alap, kepeváltási-alap. temető hely? Vásár esetében a vételár kifizetésére, rendelkezése alatt áll az egész összeg, avagy mily módon fedezi a vételárnak rendelkezése alatt nem álló részét? A szerződvénybe is beirandó az, hogy az ingatlan, mely alap részére vásároltatik.

2. Az egyházközség köz-, vagy képviseleti gyűlése az előterjesztés felett sürgösen határoz s vásárlás esetében, ha a presbyterium ajánlatát elfogadja, az egyházközség képviseletében pap aa. aláírásával ellátandó szerződvényt a presbyterium előterjesztésével és saját határozatának jegyzőkönyvi kivonatával együtt felterjeszti az egyházmegye nt. esperesi hivatalához. A felterjesztésbe:

a) a vásárlás esetében, igazolja pap aa. vagy e végre megbizandó küldöttje által kiállítandó és melléklendő nyilatkozattal azt, hogy a megtekintett tjejegyzőkönyv szerint, a kérdéselt fekvő eladó kizárólagos tulajdonúul van bejegyezve és hogy sem tulajdoni, sem zálogjogi feljegyzéssel terhelve nincsen.

b) Azon esetben, ha valamely birtoktest nem egészen, hanem annak csak egy része vétetnék meg vagy adatnék el, az egy rendszám alatt előforduló birtoktestnek miképpen való elosztása, a melléklendő vázlat rajzban feltüntetendő s a szerződő felek által aláírandó vázlatrajz a szerződvényhez varrandó s a zsinor vége lepecsételendő.

c) Ha a fekvő nem volna tehermentes, avagy egészen, vagy részben kiskoru tulajdona lenne, azon esetben adja elő, hogy a tehermentes tulajdonjog megszerzését miképpen viendi keresztül?

d) Egyházközségi ingatlan eladásának engedélyezése végett teendő felterjesztés mellé csatolja az árverezési feltételeket, avagy ha már előzetesen megnyerte az önkintes árverezés megkísértésére az egyházmegyei engedélyt, azon esetben csatolja a megtartott árverezésről felvett jegyzőkönyvet és a megkötött szerződvényeket.

e) A felkötendő adásvevés szerződvényre rávezetendő a körjegyző, avagy városon a városi adóhivatalnok által az értékbizonyítvány.

3. Az egyházmegye esperesének teendője:

a) Mindenek előtt annak megvizsgálása, hogy az egyházközség szabályszerűen szerelte-e fel kérvényét és ha hiányosnak találja, kiegészítés végett küldje vissza.

**

b) Azon esetben, ha az egyházközség által megvételre kiszemelt fekvő vételára pár száz forint összeget meghaladja és személyesen nem ismeri a vásár tárgyát képező ingatlant, avagy, ha nem a vételár összege, hanem más tekintetből tartja az ügyet fontosnak, mielőtt a vásári szerződvényt az egyházmegye mtt. közgyűlése, vagy tanácsa elé terjesztené, adja át a felterjesztést egy vagy két kinevezendő egyházmegyei megbizottnak a helyszínen megtekintés és véleményes előterjesztéssel végett, s azután tárgyalassa az ügyet egyházmegyeileg; s

c) Indokolandó rendkívüli sürgős esetekben az esperes felterjesztheti az egyházközség kérését és a szerződvényt megerősítés végett a nélkül is, hogy előzetesen szemle-bizottság véleményét bevénne és egyházmegyei uton tárgyalatná.

4. Ig.-Tanácsunk által helybehagyási záradékkal ellátandó szerződvény vétele után

a) Birtokvásárlás esetében mindenekelőtt a tulajdonjog tehermentes telekkönveltetése céljából szükséges intézkedések teendők meg. Például, ha kiskoru van az eladással érdekelve, a szerződvény beadandó az árvaszékhez jóváhagyás végett, ha tulajdoni, vagy zálogjogi feljegyzések lennének, melyek a vételárból fedezhetőek, a vételár első sorban ezen terhek kifizetésére fordítandó, stb. Ennek rendezése után, haladéktalanul adja be az egyházközség a telekkönyvi bekebelezési kérvényt a beadással egyidejűleg megtudakolva azt, hogy időközben a birtok nem adatott-e el másnak, avagy tulajdoni, vagy zálogjogi terü bekebelezése végett nem adatott-e be kérés. (Ez a telekkönyvi széljegyzés megtekintése folytán tudható meg.) Ha aggály nem forog fenn, a vételárat fizesse ki, a határok kijelöltetése mellett, eladótól tettelesen vegye át egyházközség, a megvett ingatlant az egyházközségi leltárba igtattassa be s jövedelmének, nemkülönbén adójának és illeték egyen-értékének hordozása felett intézkedjék

b) Birtok-eladás esetében a vételési összeg átvétele mellett, adja ki a szerződvényt vásárló félnek, az eladott ingatlant a leltárból töröltesse, intézkedjék a vételár, mint elköltethetlen tőke elhelyezése s a tőke után befolyó kamatoknak minő célra való felhasználása, avagy lőkésítése felett, s az eladott ingatlan illeték-egyenértékét és adóit haladéktalanul töröltesse az egyházközség nevével.

c) Kanonika porció vásárlása, vagy eladása esetében, azon egyházi hivatal részére, a melylyel egybekötött fizetés által módosulást szenved, új díjlel állítandó ki.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1890. február 9-én tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

139—1890.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a vajda-hunyadi egyházmegyébe kebelezett maros-németi egyházközség harmadosztályu papi állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: tisztességes lakás és 525 frt. Pályázati határnap márc. 20. Folyamodványok nagytiszt. Bartha Lajos esperes aához küldendők, Tordosra (u. p. Szászváros.)

Kolozsvártt, 1890. febr. 6.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

155—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a püspöki vizsgálat alatt álló fogarasi egyházközség ujonnan szervezett, I. oszt. második-papi állomására ezennel pályázat nyittatik.

Kötelességek: 1. Az egyházi törvényekben előírt min-

denneü papi teendőknek végzése, az első-pappal hetenkint fölváltva 2. Az ottani református tanulók vallásos oktatása. 3. A diasporákban szükséges istenitizteletok és papi szolgálatok teljesítése. 4. Az alsó-szombatfalvi állami elemi iskolában tanuló ref. gyermekek vallásos oktatása.

Javadalmak: 1. Melléképületekkel, konyhával, pincével, udvarral és kerttel ellátott két szobás lakás 2. Az egyházközség pénztárából 800 frt. készpénz, havonkinti előleges részletekben. 3. Az alsó-szombatfalvi áll. elemi iskolában való vallástanításért évi 120 frt. melyből, azonban, a fuvarozás költségét a pap fedezi. 4. Az általa végzett papi szolgálatokért járó stóla.

Pályázati határnap aprilis 5. Szabályszerűen felszerelt folyamodványok hozzám nyujtandók be.

Kolozsvártt, 1890. febr. 10.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

155—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a püspöki vizsgálat alatt álló fogarasi egyházközség népiskoláinál ujonnan rendszeresített 4-ik tanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Kötelességek: 1. Az új tanítóra bizandó osztályoknak az erdélyi ref. egyházkerület által kiadott „Utasítás“ szerint való tanítása. 2. Sátoros ünnepeken. tanító társával felváltva. végzendő legátusi-templomi szolgálat mellett, az éneklésben való segédkezés; ennél fogva azok. kik a zene-elméletből képzettséggel birnak, énekelni és orgonálni tudnak, s ezen képzettségüket a gyülekezet előtt egy nyilvános istenitiztelet alkalmával gyakorlatilag be is mutatják, egyenlő képzettség esetén, mások felett előnyben részesülnek.

Javadalmak: 1. Kerttel ellátott, két szobából álló szabad lakás a fiu iskola udvarán. 2. A legutolsó egyházhatósági becslés szerint, tandij s éneklési járulékokon kívül, 449 frt. 87 kr. évi fizetés, mely értékéből 400 frt. készpénzfizetés az egyházközség pénztárából, havonkénti előleges részletekben.

A választás egy évi próbaidőre történik, melynek csak sikeres betöltése után fog az illető véglegesítettetni.

Pályázati határnap aprilis 5. Szabályszerűen felszerelt folyamodványok hozzám nyujtandók be

Kolozsvártt, 1890. febr 10

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

120—1890.

KÖRLEVÉL.

A deési egyházmegye közgyűlése igen tisztelt tagjait, a mlt. fő- és al-gondnokokat, a tiszt. lelkész urakat, és általuk a világi képviselő urakat, mint szintén a tanítók részéről a képviselőkt Deésre, kérem 1890. márc. 16-án d. e. 8 órára, hogy templomozás előtt összegyűlve a szokott helyen, onnan tömegesen vonuljunk az ur házába. Megelőzőleg, 15-ik márc. egyházmegyei tanácsot tartok, hogy lehetőleg előkészítsük a tárgyalás alá jöendő ügyeket. A gyűlés végével „Papi Értekezlet“ lesz.

Tárgyak: az államsegélyhez, br. Baldácsi-alaphoz beadott folyamodványok, melyeket kérek február végéig, hogy készíthessen elő az előterjesztésre; a ki elkésik, magát okozza; az országos alaphoz beszámolás, özvegyi kassa-számolás, esperesi előterjesztés; közben, alkalom szerint, házassági törvényszék; az országos alaphoz az előírások; a honnan még leltár-költségvetés nem jött, mint szintén számadás, feleletek mind beadandók és végül, a már tudva levő egyházi rovatok febr. 15-ik.

Doboka, 1890. febr. 7. Nagy Lajos, esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: *Szász GERŐ.*

Mai számunkhoz 1/4 iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvártt.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. FEBRUÁR 20.

8. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztői iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

A képzelet mívelése.

(Mutatvány szerzőnek a Nevelés-tudomány kézikönyve c. sajtó alól jövő hóban kikerülő művéből.)

A képzelet mívelésének legigazibb eszköze az irodalom és a költészet. A nagy költők a képzelet nagy mesterei. Egy képpel, néha egyetlen szóval, egy egész világot tárnak fel előttünk, képzeletünk előtt. Gondolatuk viszhangzik, sőt örökre beiródik lelkünkbe. Homérnak egyetlen versében gyakran igen sok a gondolatébresztő elem; Arany Jánosnak egy-egy sorában gyakran minő erkölcsi távlatok nyílnak előttünk. Hiszen, az ugynevezett homéri festés, a költészetben ugyanaz, a mi a távlat (perspectiva) a képirásban, midőn a költő „egész más világát nyitja meg a képzelődésnek egy-egy szó megett, egy-egy szónak a mélységében.“¹⁾ Helyesen mondja Taine,²⁾ hogy egyedül a nagy íróknak s főként a költőknek van sajátos kiváltságuknál fogva oly eszközük, mely bevés. Othello, Jago és Desdemona, Lear és Cordelia, Coriolán és Falstaff oly jellemek, kiket el nem felejtünk. Egy-egy oly párbeszéd, mint a Machbethé nejével, vagy a Brutusé Cassiussal, ha egyszer a képzeletbe bejutott, örökre szállást vesz magának; sőt gyakran a költőnek egyes mondatai is elménk állandó vendégeivé válnak; s midőn üres, vagy borus óráinkban el-elgondolkozunk az emberi sorsról, önkéntelenül is a nagy költő saját szavait ismétljük s ime hirtelen mintegy sirboltba vitt fáklya, természetünknek valamely mély vonását világítják meg, mely isteni, avagy állati vonás eddigelé százezer másokkal együtt tapasztalatunk rendetlen halmozásában eltemetve volt, de most abból kiválva, nekünk teljes fényben tűnik fel.“

Ezek a szép szavak nagyrészt találhatnak Pe-

¹⁾ Erdélyi J. Pályák és pálmák, Budapeston, 1886, 393. l.

²⁾ L'étude de la littérature anglaise (angolul Youth's Companion) London, 1837.

tőfi és Arany János költészetére is, kik szintűgy tanítómesterei nemzetünknek, mint Shakespeare az angoloknak; szintűgy idomítói nézeteinknek a világról, az emberekről, nemzeti hivatásunkról, mint a minő a brittek nagy költője. Ha Plutarch életrajzait és Shakespeare drámáit, avagy Ilosvai krónikáját és Arany Toldiját egymással szembe tesszük, látjuk, hogyan elevenülnek meg a krónikák száraz csontjai; hogyan rak rájuk a képzelet húst és vért, s mintegy tanúi vagyunk a költői fantázia színező, átalakító, teremtő munkájának, szárnycsattogásának; sőt, Taine mondása szerint, „megmérjük szárnyalása gyorsaságát, egyenességét, érezzük igazságát, logikáját és harmóniáját.“ Olvassuk el csak a szarvasról szóló regét a „Buda halálá“-ból, s egyszer csak azt vesszük észre, hogy az alakok s a képek a hangulatos leírásból elménkben benépesítik a Don vidéki „sik fenyért“ gimvadakkal, szarvas-vadászokkal, tündérszép leányokkal; a „bús vadont“ a vitézek járása s a tündérek tánca élő képpé varázsolja; majd, a zeneszó mellett ködből szőtt sátorban mulatozó tündér leányok, „kik a göncöl csillagán, úgy termettek rózsafán,“ és az „árnyon járó“ vitézek édes vágyai festésére képzeletünkben egy új, ködképekből szőtt s a valónál valódibb, mert összhangzóbb eszmei világ épül fel, az édes, tiszta és nemes álmok világa, mely arra való, hogy az egész cselekvényt mélyen ássa be lelkünkbe a költő.

Hasonlóan foglalkoztatják az ifjú képzeletét a művészetek, kivált a jó kivitelű rajzok és metszvények, mert a képirás és képfaragás remekinek élvezésére elengedhetetlen aesthetikai látást náluk hasztalan keressük. A gyermekifjú, mint a játékban, itt sem szereti a teljesen bevégeztet. E részben, természete a felnőttekével egy csapáson jár. Egy-egy oly bevégeztet mű, minő Denner

Boldizsár (XVIII. százbeli képiró) festménye,³⁾ mely egy öreg asszonyt arcának és ajkainak minden ráncával, vagy egy öreg férfit bundája szörözetének a leghívebb másolatával ad elő, hidegen hagy bennünket, mert képzeletünknek nem enged tért a működésre, a mozgásra. Egy szép metszvényben, egy remek festményben, vagy egy szoborban mindig van valami, a mit képzelettel keresünk és találunk meg, s rendszerint nem az a legmeghatóbb egy műremekben, a mit szemünkkel látunk, hanem az, a mit képzeletünkkel kitalálunk, vagy belőle kiérzünk.

Ma is igaz, a mit Plinius mondott Timanthes művészetéről, hogy művei többet adnak értésünkre, mint a mennyit láttatnak s képirási remekiből kiérezzük, hogy művészetét túlszárnyalta geniuszával. H. Vernet csataképei csak képzeltek a legszönyöbbs jeleneteket. A képiró eltölti képzeletünket azzal, a mit le nem fest.⁴⁾

Még inkább áll ez az irodalomban, a költészetben és szónoklatban, hol lehetetlen, mindent elmondani és sokat kell a képzeletre hagyni. Ezért mondotta egy jeles bölcse, hogy „egy tájkép egy lélekállapot, midőn t. i. a színekből kihallszik a patak zúgása, a szellők susogása. Idevág Erdélyinek az a megjegyzése, hogy „egy jó költemény sohasem azzal teszi a hatást lelkünkben, a mennyi előttünk betűben áll, hanem inkább még azzal, a mi bennünk, olvastára, fölérred, s mit szükségképp odagondolunk, képzelünk.⁵⁾ Ugyanezt mondhatni a szónoklatról. Hiszen minden szónok egy-egy akcióban levő költő az eszmék és érzelmek rhythmusának a megszemélyesítője. A nagy szónokok (Demosthenes, Burke, Kossuth, Deák) beszédei az emberi tapasztalat nagy elveit, a képzeletet megragadó módon világítják meg a gyakorlati bölcsesség leckéivel. Midőn egy-egy oly szónok, mint Kossuth, Burke a történelmen végig megy, úgy képzeljük, mintha szava ércrombitaként harsogna s kezében az igazság gyógyító pallosa villogna; míg másfelől Demosthenes megragadta beszédével hallgatói képzelését s mintegy izzásba hozta akaratát, mert, Mill Stuart szerint, nem az volt a célja,

hogy az atheneiek így kiáltssanak fel, mily „felséges szónok,“ hanem hogy azt mondják: „Jerünk; induljunk Filep ellen!“⁶⁾

Mindennap tapasztalt elevenítő hatása van képzeletünkre a költőknek, kiknek szorgalmas tanulmányozása benépesíti értelmi világunkat egy felsőbb u. n. eszményi világ önálló alakjaival. A költő tehát a képzelet kertésze: annak a gyomjait, az elöitéleteket és babonákat s egyéb fantasztikus kinövéseket kitépi, vagy elnyomja s helyettük a figyelmet nemes eszményekre irányozza. A még gyermek Macaulaynak (Scott Walter „Marmion“-ja s még egy pár költeménye elolvastára) képzelete úgy neki melegedett, hogy elhatározta, hogy leírja a „Chevoti ütközetet“ egy nagyobb költeményben. Midőn egy pár nap alatt három (120—120 soros) éneket befejezett, belefáradt, mert az a gondolata támadt, hogy egy hőskölteményt ír „A nagy Olaus, vagy Moria meghódítása“ címmel.

(Vége következik.)

Felméri Lajos.

Főgondnoki jelentés.

Tisztelt képviselői közgyűlés!

Az örökké élő egyháznak életében bárcsak egy pillanat, de nekünk halandóknak, a mi életünkben, már jelentős mennyiség minden esztendő, a mely egymást váltva, s minket is magával sodorva, gördül le előttünk és velünk, a vég nélkül való időnek kerekén.

Rendeltetésünk és elhivatásunk levén az, hogy mi véges lények munkáljuk a végnélkül valóban az örökké élők főnséges munkáját, bizonyos, hogy a mily szorgalmasak voltunk, vagyunk és leszünk a munkában, csak olyan lehet az eredmény: egyházunk fölvirágzása, erősödése és gyarapodása.

Éppen azért, helyén való, hogy koronkint számot vessünk magunkkal, hogy mit végeznék, mi az eredmény és mi a további tenni való?

A szokás e számvetésre az évfordulókat választotta ki.

Kevés különbséggel a múlt évben is ez idő tájt voltam szerencsés a t. képviselő közgyűlés előtt a megelőző esztendőnek nevezetesebb mozzanatairól beszámolni; s most, a midőn egy év megint a hátunk mögé került, engedjék meg nekem, hogy az elmúlt 1889-ik évünk kiemelkedőbb eseményeinek emlékezetükben fölújításával, ismét fűzhessek egy szerény lapot abba a nagy könyvbe, a melybe elődeim és elődeink a múltban annyi szép és lélekemelő mozzanatot irtak be nemes munkájukkal és áldozat-tételeikkel.

Különben is, én úgy fogom fel a dolgot, hogy a mi

⁶⁾ Rektoriál address at St. Andrews, Edinburgh, 1867.

³⁾ A bécsi Belvedereben.

⁴⁾ L. erre Martha: Delicetesse dans l'art (Séances et travaux de l'Académie des sciences polit. et morales 1887 117, k. 340 l.

⁵⁾ Pályák és pálmák, Budapeston 1896 166 l.

nyilvános és őszinte számvetésünk nem is csak egyedül önmagunkért, hanem főként erdélyi részünkben a többi ref. egyházközségek érdekében is történik, a melyek közt Kolozsvár nemcsak népességét, hanem szellemi és értelmi erőit és hatalmát is tekintve, kiváló helyet foglal el. Mint ilyenek, példát adónak is kell lennie. Példát, azonban, csak autonomikus önélet tevékenysége erőinek kifejtésében és az erők egészséges működésének külső nyilvánításaiban adhat; mert a dolog természetéből való következés törvényénél fogva, csak ezeknek szemlélete vezethet egyebütt is az erők kutfőinek felkutatására és buzdíthat azoknak célszerű fölhasználására.

Egyházi életről levén szó, tölem nem várhatja és bizonyára nem is várja senki azt, hogy én itt ez élet belső körében, a Krisztus tiszta evangéliumának alapján, a lélek és kedély világra tartozó vallásos eszméknek, prot. hitelveink és hittételeink szellemében való tanítása és az ige hirdetés munkájáról adjak számot.

Az elmúlt évben is, minden jelentősebb fennakadás nélkül azok a férfiak végezték e legfőnségebb munkát egyházközségünkben, a kik közül egyiket, el nem évülő érdemeinek alapján, erdélyrészi anyaszentegyházunk már régebben a hasonlók közötti elsőséggel: a püspökséggel; a másikat pedig az utánakövetkezésnek kimagasodó állásával: a közjegyzőséggel tüntetett ki; és a kik a lelkieken való pásztorkodásban méltó munkatársakra találtak egyházközségünk más két lelkipásztorában is.

Én feladatomban e tekintetben eleget tettem, ha fölemlitem azt, hogy az ők munkájuk, a melyben szorgalmatoskodók valának, célját: a prot. keresztyén vallás erkölcsi érzület folyton ébrentartását és fokozását szem elől nem tévesztve, országos törvényeink meg nem dönthető védfalain belől, az egész év folyamán, háborítlanul és a többi testvér-e. házak közötti békében volt végezhető.

És hogy egyházközségünk mily hálás érzelmekkel és szeretetteljes tisztelettel kíséri általában lelkipásztorainak működését, annak bizonyosság-tételére éppen az elmúlt esztendő nyújtotta az egyik legszebb alkalmat.

Ugyanis, a múlt év augusztus havának 21-ik napja volt az az évfordító nap, a melyen 30 évvel megelőzőleg, jegyzőkönyvünk tanúsítása szerint, a kolozsvári ref. egyház „egész választó gyülekezete“ Szász Gerőt és Szász Domokost „egyhangú akarásával és nagy lelkesedésével, közfelkiáltás útján“ lelkipásztorokká megválasztotta. A választás egyszerre történt. A miben akkor egyenlően osztozott a két ifju tiszteletes ur: az a közlekedés volt. A miben azután folyton osztoztak: az a hivek rajongó szeretete volt. A miben ma is osztoznak: az a tisztelet. És a miben erdélyi anyaszentegyházunk osztoztatta meg őket: az az érdem elismerése, a mely első helyekre állítja a hasonlók között. Sajátságos osztozkodás ez, uraim, a melynél az osztály mindkettőnek teljes egészét juttatott részibe.

Egyházközségünk örömmel ragadta meg az alkal-

mat arra, hogy saját ünnepévé tegye a 30 éves szolgálatnak évfordulóját.

Nem volt ez ünnep olyan jubilálás, mint a melyet ma napság szokott a hiuság, vagy a feltűnési vágy rendezni, hogy a hirnek és áldicsóításnak hullám játékká tegye a jubilált nevet; hanem a hiveknek családias jellegű zárt ünnepe. A mennyire jogunk lett volna azt országossá tenni, épp annyira tartozkodtunk kebelünkbelől kibocsátani, hogy szívhez maradjon közel az, a mi szívből származott.

1889. szept. 15-én ültük meg a bel-farkas utcai templomunkban, mely ez alkalommal a legszebb közönséggel szorongásig volt tele és isteni tisztelettel kezdtünk.

Főt. püspök urunk a szívek mélyére ható és gondolatban istenig fölemelő hálaimeit mondott. Nt. Szász Gerő esperes és közjegyző aa. pedig az ő vallásos és költői lelkének eszmékben és gondolatokban leggazdagabb bányáját tárta föl amaz elmondott szép beszédben, a melyet egyházközségünk ez ünnepélynek megmaradó emlékezetére, a hálaadó imával együtt, kinyomatott és a hitek közt kiosztani határozott.

Isteni tisztelet végeztével, főgondnoki tisztem nekem juttatá részembe az örömet, hogy az egyház pergamenre írott díszokmányának átadásával kapcsolatban, egyháznak díszes és egy egész utcát ellepő közönsége nevében és jelenlétében tolmácsolhassam, mindkét jubilálnak hajlékában, azokat a szerencsekívánatokat, a melyeket bizonyára mindnyájánknak szíve fokozottabban érzett, mint a mennyire gyöngé szavaim kifejezni tudták.

Az okmány mondja, hogy: elválasztatásuk napjától fogva „mindezz ideig egyházközségünk derűs és borus napjaiban egyiránt az Ur kegyelméből nyert szép talentumaikat nemes és szt. ekklezsiánk javára és előmenetelére gyümölcsöztetve, isten dicsőségére fennálló templomainkban és a jövő nemzedékeinek szolgáló iskoláinkban hív és áldásos szolgálatokat teljesítve, anyaszentegyházunk méltó elismerését kiérdemelték.“

Egyházközségünk önmagát tisztelte meg, hogy ez elismerésnek kifejezést adott.

A tisztelgéseket, magyar szokásunk szerint, lakoma követte, a melyen a róm. kath. egyház kivételével, a többi testvér-egyházak és Kolozsvár város hatósága is képviselve voltak. Elismeréssel kell kiemelnem, hogy szép ünnepélyünk összes költségeit buzgó hiveink önkéntes adakozásából a képpen fedezhettük, hogy egyházunk pénztárát a legcsekélyebb mértékben sem kellett igénybe vennünk. Közönnel emlékezem meg arról is, hogy a földmivelők jól vezetett énekkara, a jubiláltakat szintén megtisztelte szép összhangzatos énekeivel.

Ennyit jegyeztem föl egyházunknak lélek emelő szép jubileumáról. És e kitérés után, fölveszem ismét jelentésem megszakadt fonalát.

* *

Templomainknak előcsarnokai az iskolák. Ezeknek

népességétől függ azoknak népessége. Az egyháztest végső életszervei az iskola-vezetők. A központtól nyerik ugyan a működésükre ható erőt, de kellő rugékonysággal kell bírniok arra, hogy működésükkel a központba, mint a lélekzés a vérbe, folyton megújuló erőt tereljenek vissza. A tanítók szavát váltja föl a lelkipásztor tanítása. S jaj annak az egyháznak, a mely már a csarnokban nem tudja tanításával vágyakozóvá és fogékonnyá tenni a kedély és lélek világát a földiek mellett a mennyei táplálékok befogadására is.

(Vége következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, febr. 9—10.

(Vége.)

Fejér Vilmos kollégiumi nyomdabérlőnek, lapunkban már méltányolt ajánlatáért, melylyel az egyházkerület theologiai akadémiajának és pedagogiumának alapjához az egyházkerületi nyomtatványok munkadíja után állandóan 8% adománnyal járul, elismerő köszönetet szavaz az Ig.-Tanács.

A székelly-udvarhelyi egyházközség folyó évi költségvetése ez úttal sem volt helybehagyható, miután nem csak több száz frtra menő felfedezetlen hiányt tüntet föl, hanem az egyházközség vagyoni ügyeiben több rendbeli zavarok és törvény-ellenességek is fordulnak elő khronikus módon, a közalap járulékaik nagy mértékben hátrálékosok, stb. Az Ig.-Tanács, tehát, mielőtt a költségvetés ügyében határozná, az egyházközség főgondnokát szólítja felelettelre, mint, a ki az egyházkerületi közgyűlés választottjaként, első sorban köteles az egyházi törvényeknek minden irányban érvényt szerezni.

Az orbai egyházmegyében két egyházkerületi közgyűlési tag helye vár betöltésre. Az egyikről t. Csia György egyházmegyei algondnokká választott volt képviselő aa. mondott le, a másíkról az ur szava szólítá el néhai Benkő Gyula aát. Az Ig.-Tanács elrendeli mindkét helyre a választást.

A k.-ajtai csak kezesekkel biztosított kötlevelekre elhelyezett egyházközségi tőkék fölthajtása a mult évben elrendeltetvén, az egyházközség folyamodik s az egyházmegye ajánlja, hogy tekintettel a mult inséges évre s ehez képest arra a romlásra, melyet a jelentékeny tőkék rögtönös felthajtása az egyház számos hívére hozna, e rendelet keresztülvitelére a folyó évi november 1-seje tűzesség ki határidőül, jelentvén egyszersmind, hogy e kedvezményt csak a pontos kamatfizető adósok számára kéri, mert a hátrálékosokkal szemben a kellő eljárás immár megindított. Az Ig.-Tanács méltányolva a fölhozott érvet, teljesíti a kérést.

A gr. Kuun Kocsárd szászvárosi kollégiumi nagy alapítványa egyik ágában a dévai állami főrealiskola két növendékének stipendiumát is érdekelvén s ez alapítvány határozmányain, a nemes alapító kívánatára, az 1888. évi közgyűlés némi módosítást tevén, Téglás Gábor, fő-

realiskolai igazgató-tanár, hivatkozva a közoktatásügyi miniszter rendeletére, kéri a módosítás közlését, az evidenciába tartás érdekében. Az Igazg. Tanács hiteles másolatban küldi meg az igazgató-tanár urnak az illető közgyűlési határozatot, jelezve, hogy egyik alapítványi határozmány módosítása szintén folyamatban van s annak idején, erről is értesíteni fogja az intézetet.

A kis-barcsai templom építési szükségletének részben való fedezésére, a közmívelődési egyesület e célra szolgáló 500 frt. adományából 300 frt. kiadatik.

Jónás Bálint, borsai pap aa. beszámol az ő terve alapján és vezetése mellett fölpült csomafáji iskola-ház munkáiról és költségeiről. Az Igazg. Tanács nem csak fölmenti, a számvevő ajánlatára, a számadás terhe alól nevezett aát. hanem az egész építkezés folytán tanusított kiváló buzgalmaért, a fölmerült nehézségek leküzdésében kifejtett erélyeért elismerő köszönetet is mond nekíe s fölkeri némi kiegészítő munkák intézésére is, a melyek kivitelét az iskolaház teljessé tételére ajánlott vala.

A kóbori iskolázás ügye, a tanfelügyelő felszólalására, korábban tárgyalás alá vétetvén, az esperes most megadja a bekért fölvilágosításokat, melyekből az a sajnálatos tény tűnik ki, hogy az ottani 165 tanköteles számára csak is egy tanító és egy hiányos tanterem áll rendelkezésre. Az egyházközség, ugyan, már régebben készül új iskolaház építésére, de ezt is csak egy tanteelemmel tervezi s a második tanítói állomás fölállítására eddig nem is gondolt. Miután, azonban, ez egyházközségben segéd papi állomás számára is áll némi javadalom rendelkezésre, a jelentékenyebb nehézséget a második tanterem előállításá okozza. Az Igazg. Tanács tehát fölkint ez irányban útasította az esperest és papot, számítva arra is, hogy a politikai község, sőt a közoktatásügyi tárca költségvetésének ideí tárgyalása alatt tett miniszteri nyilatkozatokra tekintettel, az állam támogatása is ki lesz nyerhető ez építkezés számára, a maga részéről is kilátásba helyezvén némi segély nyújtását.

A hidalmási papilak kijavítására korábban megszavazott kölcsön egy része anyagok beszerzésére szükségessé válván, a kért összeg kiútaltatik, ellenben a h.-láposi ugyanily célra kért előleg meg nem volt adható, miután a számára tervezett kedvezményes kölcsön biztosításának kérdését az egyetemes konvent még csak ideí ülészakán fogja eldönteni s viszont, a fehéregyházi templom folyamatban levő javításának munkadíjából, az építettő bizottság igazolása alapján, a kereseti kimutatásnak megfelelő összeg megküldetik.

A m.-földvári pap két levita helyett is hosszabb idő óta végezvén szolgálatot, az egyik (katonai) lévítai állomás 50 frtos domesztikai segélyének a mult év második feléről benmaradt részletét kéri jutalom fejében s az Ig.-Tanács teljesítve e kérést, egyszersmind fölvilágosítást kér az esperestől, hogy miért áll amaz állomás oly rég óta üresen?

A m.-nagy-zombori újan építendő papi lak terve és költségvetése, a rendes úton, kétszeri kísérletre sem

levén elkészíthető, az Igazg. Tanács t. Balla Károly hidalmási pap aat. kéri fel, hogy a helyi viszonyok ismerete alapján e munka végzését elvállalni sziveskedjék.

A m.-régeui érdemekben megöszült agg tanító, Szabó István aa. tisztességes nyugalomba helyezésének, valamint az ottani romlodozott és a törvénynek meg nem felelő iskolaház újrāépítésének ideje közeledvén, az Igazg. Tanács már most föl hívja az esperest, hogy az ügy mindkét s már hosszabb idő óta függőben levő ágát jó idején készítse elő, hogy a jövő iskolai év kezdetére előállítható legyen az új helyzet.

Gyergyó-szent-miklósi kicsiny egyházközségünkben, melynek gondozása, ez idő szerint, csikszeredai körlelkészünket illeti, a tanítás még nem vala megkezdhető. Most a körlelkész jelentése szerint, lehetővé válván e hiány elhárítása is, a tankötelesek iskoláztatása is folyamatba indul, egyelőre ideiglenes tanerő alkalmazása útján. Ugyanott a templomozásra használt bérhelyiség bérleti díjának felerészét, mint eddig is, megszavazza Igazg. Tanácsunk.

A szamos-ujvári körlelkész útasításán, a tapasztalathoz képest, némi módosítások válván szükségessé, a leginkább a szolgálat beosztására vonatkozó változtatások megállapíthatnak.

A hétfalu-vidéki körlelkésztség területén korábban kérdés támadt bizonyos kepetartozási ügy fölött, mire nézve az Igazg. Tanács megadta ugyan a kellő útastítást, de utóbb kitünt, hogy ez útastítás is félreértésre adott alkalmat. Most, tehát tölvilágosító magyarázat adott a követendő eljárásra nézve.

A segesvári körlelkész útastításának régebb idő óta függőben maradt ügye is végmegállapításra jutott ez alkalommal.

E—n.

Az egyházmegyéből.

Fel-Enyed, január 10. 1890.

T. szerkesztő ur!

Tudom, hogy e becses lapok minden sorának helye drága, s azt minden kis újítgatásról s adakozásról szóló tudósítással foglalni, nem lehet: ez okétt hallgattam mindezt ideig. Pedig, a mi kisdéd s vagyonilag teljesen szegény egy-

házunkban is tettekben nyilatkozott a vallásos élet az utóbbi két év alatt. Most, miután óhajtott célunk valósulva, templomunk teljesen készen áll; most, én is egy kis helyet kérek, hogy a nyilvánosság előtt is fejezhessem ki hálámat s köszönetemet azok iránt, kik e cél elérésében állásukkal, vagyónukkal, két kezükkel segédkeztek.

1888. év nyarán főtiszt. püspökünk községünkön keresztül utaztában meglátta a szép helyen álló, de romlodozott templomunkat, s miután meggyőződést szerzett a nép nagyon is korlátolt anyagi helyzetéről, kegyeskedett az államsegélyből a templom és torony újítására 200 frtot eszközölni. Ugyan csak a főtiszt. püspök ur közbejárásával, a nagy-enyedi Bethlen-főtanoda előljárósága e célra 40 frt. (tégla, fedőcserép és zszindely-anyagokban) adományozott. A hívek pedig a szokásos áldomás nélkül végeztek minden szekeres és tenyeres napszámot 38 frt értékben. Így lett a főtiszt. püspök ur egy megtekintése után 278 frtba kerülő munka egy pár hét alatt készen.

A szép, megújított templom látására a hívek föllekelstülvén, minden szegénységük mellett, az elhasadt 56 kilós harang helyett csináltattak egy 72 kilóst. A már évek óta haasználhatatlan orgonát mátsfalvi Szűcs Sámuel orgona-csináló által kiigazították. E két munka került összesen 173 frt. és 10 krba. Ez összeg előállítására egyházi főgondnokunk, Kovács Gyula ur és egyházmegyei képviselőnk, Herepei Károly ur közreműködésükkel a nagy-enyedik vallás és nemzetiségi különség nélkül, befolytak 61 frt 30 krral. A nemes keblű adakozók nevei az egyház jegyzőkönyvében vannak megörökítve. A hiányzó összeget s így 111 frt 80 krt a hívek rovatal útján fedezték.

Gyűjtöttek még a hívek maguk között krajcáronkint, vagy 35 frtot egy borosztó urasztali pohárra. Ezeken kívül jegyzőkönyvileg kötelezték magukat, hogy ágy pár szerint adni fognak ez éven kezdve, egy-egy szál deszkát a templom körüli cinterem kerítéséhez. Azt hiszem, ha dicséretet nem is, de elismerést érdemelnek ennyi áldozatért a szegény felenyedi hívek is.

Szász András és neje Lakatos Zszusa az urasztalára egy 10 frt. értékű takarót ajándékokott. Az urasztalát pedig, ez utóbbi két év alatt is, kenyérral és borral nyug. m. kir. honvéd őrnagy Kis Albert leányai, Ilona és Sarolta látták el, a mi megfelel 10 frt értéknek.

Fogadja a főtiszteletű kezdeményező, fogadják a közreműködők s fogadják a szent célt adományaikkal elősegítők úgy a magam, mind egyházam részéről a legforróbb köszönetet.

Fel-Enyed, január 10. 1890.

O. Weres Kálmán,
ref. pap.

T Á R C A

A görög-orthodox egyház viszonya a német protestántizmushoz.

(Vége.)

2. Barátságos érzellemmel viseltetünk másodsor azért is a protestántizmus iránt, mert azzal egy ellenségünk van: a pápaság. Ez éppen úgy fenyeget minket is, mint őket; a jezsuiták oly ellenségeink, mint nekik; egész keleten a jezsuita iskolák ellentünk izgatnak és a katholicizmust a mi kárunkra terjesztik. A pápaság szellemi despotizmusa és küzdelme a szabadság, tudomány és újabb kultura ellen, a keleti

népeket is érdekli; s ha nyugaton véglegesen győzedelmeskednék, a keleti egyház is meg lenne ingatva.

A keleti egyház barátságos érzellemmel viseltetik a protestánsok iránt, mert az egyház szelleme szabadabb, mint a katholicusé, és így közelebb áll a protestántizmushoz, mint ez közönségesen látszik. Nagyon tévesen gondolkoznak azok, kik a görög és kath. egyházat egynek veszik és a kettő között semmi lényeges különbséget nem tesznek. Korántsem helyes, egyiket egyszerűen görög katholicusnak, a másikat róm. katholicusnak nevezni. Nem szabad, feledni, hogy mi keletiek soha sem nevezzük a mi egyházunkat katholicusnak, nálunk

a „katholikus“ szó egy jelentőségű a románizmussal, a pápizmussal, hanem nevezzük „orthodox, vagy keleti“ egyháznak. A keleti egyház lényegesen különbözik a kath.-tól és közép helyet foglal el az és a prot. egyház között. A katolicizmus jelszava: az auktoritás, a protestántizmusé: a szabadság. A keleti egyház az auktoritással egy bizonyos fokú szabadságot köt össze; itt teljesen hiányzik a római egyház kemény despotizmusa; itt nincs mindenható pápa, hanem minden nemzeti egyháznak megvan a maga önállósága. Az egyházakkal és a népekkel szemben gyakorlott hierákia soha sem bír a pápai hierákia erejével. A keleti egyházban soha sem volt sem inkuizíció, sem index. Így, jóllehet a keleti egyház nem bír a prot. egyház abszolút szabadságával, de kikerüli a pápaság szellemi tyranizmusát. A kath. egyház mindig a tradícióra és az egyház tanára fektette a fősúlyt, s megfedkezett a szentiratokról és azoknak jelentőségéről, úgy az egyházra, mint az egyesekre, s olvasásukat is megtiltotta és a nép között elterjesztett bibliákat megégettette. Ellenben, a protestántizmus soha sem méltatta többre az ősi egyház tradícióit, mint a mi megillette és a mennyire összeköttetésben állottak az apostoli korrallal és az őskereszténységgel. A keleti egyház mindig tisztelte az ősegyház iratait és hagyományait, de soha sem tiltotta meg azoknak olvasását s a bibliát sem égette meg. A katolicizmus a cselekedetet helyezi előtérbe; a protestántizmus a hitet hangsúlyozza; a keleti egyház, jóllehet, Pállal tiszteli a hitet, de Jakabbal egyesíti a cselekedettel és Jánossal követeli a munkás szeretetet. A keleti egyház soha sem helyezte a cselekedetek külsőségére a fősúlyt és soha sem árult bűnbocsátó oédulát, mint a katolicizmus. A kath. kultus fényes, színházias, mekhanikus, s mivel holt nyelven történik, érthetetlen. A prot. kultus, el kell hogy ismerjünk, igen építő és tanító, de előttünk, keletiek előtt, igen egyszerűnek tűnik fel, nem hat eléggé az ember érzelmére, nincs benne elég aethetikai elem. Az orthodox egyház mindkét szélsőséget kerülni igyekszik, s nemzeti nyelvében egy szép és a mellett egyszerű kultusza van.

Mindezek mutatják, hogy az orthodox egyház közép helyen áll a kath. és a protestáns között, körülbelül, mint az anglikán egyház, mely nagyon hasonlít a keletihez. De ezeken kívül, a római egyháznál szabadabb szellemét még a következők bizonyítják:

a) Nekünk nincsen csalhatatlan pápánk, az egyház feje Jézus Krisztus. A konstantinápolyi patriákia, a többiek felett, csak tiszteletbeli elsőbbséggel (primatus honoris) bír, de meglehetősen hatalma van a többi önálló patriárkhák és más keleti egyházak felett, azonban, tőle mindenik szabadon és önállóan kormányozza magát. Ez kölcsönöz mindenik tartomány vallásos életének szabadabb karaktert.

b) A keleti egyház tana az egyházi atyák és zsinatok által nem határozott meg végérvényűleg minden egyes dologban, mint a római egyházban történt a tridenti zsinat és a pápai rendeletek által. Épp azért, itt a theol. tudományosság szabadabban mozog, mint ott. A mogulászi káté és a XVII. századbeli kisebb zsinatok végzései nem abszolút érvényűek.

c) A klérus, kevés püspök kivételével, ústul, mi az

egyházi rendet nem különíti el a világtól. A görög klérikus részt vesz a nép szellemi mozgalmában, vele együtt érez, nincs semmi kizáró különös érdeke, épp azért szabadabb szellemmel bír, mint a római.

d) Az egyház-kormányzat a keleti egyházban nagy befolyást gyakorol az egyházi ügyekre, ellenőrzi az egyházat és hivatalnokait, azért, hogy az egyház ne képezzen államot az államban; részt vesz azon ügyekben is, melyek nem pusztán egyházi természetűek, hanem világi oldaluk is van, mint pld. a házasság. Az iskolákra sem enged oly nagy befolyást az egyháznak, milyent a római egyház követel. A görög klérus soha sem kívánt az állam jogába avatkozni, épp ezért az egyház és állam között mindig béke és jó egyetértés állott fenn. A keleti egyházban oly ellenséges érzelmek az állam iránt, mint a római egyházban van, egészen ismeretlen és elképzelhetetlen. A mi papjaink egyszersmind jó hazafiak is, s nemcsak az egyház, hanem a nemzet fiainak is vallják magukat, melyhez tartoznak. Ebből foly a keleti egyház nemzeti jellege.

e) De a keleti egyház szabadabb szelleme kitűnik még a keleti szerzeteseknek az egyházhoz való viszonyából is. Ezek nem bírnak oly hatalommal az egyház felett, mint a római szerzetesek. Ebben jezsuita rend sincs, mely a szellem szabadsága és vívmányai ellen reakciót támasszon s a világot a pápai despotizmus alá süllyeszse. Itt a szerzetesek, mint az egyiptomi régi asketák, egy csendes, elméledő, vallásos életet élnek; őket semmi köteték nem fűzi a világi mozgalmakhoz, s külön iskoláik sincsenek és a nép vallásos életére semmi befolyást nem gyakorolnak s arra se gondoltak soha, hogy a társadalom szellemi kifejlődését és előhaladását meggátolják. E szempontból jó, hogy a keleti egyházban nem nagy a szerzetesek hatalma.

f) A papság józan gondolkozását elősegíti az egyetemi szabad kiképzés is, mely az athénei, bukaresti, csernovici, pétervári, moszkvai, kiewi, stb. egyetemeken történik. Oroszországban ezeket theol. akadémiáknak nevezik. A theol. profeszorok többnyire a világi rendből valók és Németországon tanultak. Vannak még kisebb seminariumok is a papság többi részének kiképzésére, mely most még nem elég képzett, de az oktatásban uralkodó szellem ezen intézetekben is egészen szabad.

Eddig tart az összehasonlítás. Mindezek mutatják, mondja az író, hogy a keleti egyház és ő, mint annak egyik tagja, miért tiszteli a német protestántizmust és annak kebelében a Schleiermacher óta megindult komoly, tudományos irányzatot, mely hivatva van megteremteni a békét a hit és tudomány, a kereszténység és újabb kultúra, az egyház és a modern társadalom között, melyre az első lépést már az Origenes és Clemens féle gnozis megtette volt. Kiemeli a német theologusok közül a csak nem rég meghalt Hasét, kiben volt valami hellenikus aethetikai érzék, melyet a ker. szellemmel oly mesterileg tudott összeegyeztetni.

Befejezésében az egyház jelen állapotára vet egy futó pillantást. Kiemeli, hogy a keleti egyház 1453. óta, egész a jelen századig, politikai okok miatt, egyik országban sem tudott virágzásra jutni. De ma, miután a viszonyok kedvezőbb-

bek, s a kisebb államok is politikai önállóságot nyertek: a görög egyház is folyton emelkedik. A papság a legtöbb helyen tudományosan képezetik; az egyházi építészet, festészet, zene különösen Országországban virágzik; a prédikálás is kezd mindinkább visszatérni, de Görögországban is virágzásra jut a keleti egyház, mert „a hellen szellem gazdag multjával, ideális irányzatával, szabadság szeretetével, fogékonyabb az előhaladásra, mint a szláv.”

A vallás iránti szeretet nem hiányzik az orthodox népekben sem, de mégis a társadalom különböző osztályaiban bizonyos vallásos indifferentizmus uralkodik, mi azonban egyetemes jelenség a mai kor népeinél. De az orthodox népek azért is szeretik az egyházat, mert nemzeti érdekeik ellen soha sem lépett fel, mint Francia-, Olasz- és más országokban a katolikus. Az erkölcsök, különösen a görögöknél, nagyon szigorúak, de még sok a munka, melynek elvégzésére serkent a protestántizmus tudományos vizsgálódása.

Felolvasását így végzi: Adja isten, hogy a különböző egyházakban béke, egyetértés uralkodjék, hogy ez által ne csupán ne akadályozzák egymást, hanem mindenik elősegítse az egyetemes cél felé közeledést, az emberiség vallás-erkölcsi emelkedését, az isten országának e földön való elterjedését, mert vallás nélkül a népek elő nem haladhatnak. Adja isten, hogy mindenik egyházban viragozzék a tudományos szellem, mert csupán ez az igazságot fürkésző és a tudományos vizsgálódás bélyegét magán hordó szellem képes a mai népekre befolyást gyakorolni és vallásukban éltetni.

Vajda Ferenc,
akad. papjelölt.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Az egyházkerület közügyigazgatója, Nagy László, sz.-somyói pap, és sz.-szolnoki esperes, folyó hó 9-én ülte meg 25 éves jubileumát. Örömet csatlakozunk mi is azokhoz, kik szerencsekívánataikkal elhalmozták e napon. Nem csak azért, mert több, mint huszonöt éves barátság fűz hozzá, s mert egyházának, egyházmegyéjének és egyházkerületünknek híj szolgája; hanem, mert jól esik látunk, hogy még igen sok helyütt van abból a régi, hagyományos ragaszkodásból, melynek fenn kell állani az egyház és papja közt, ha meg akarjuk valósítani istennek országát. Kevésnek jutott a szerencse, hogy országos megemlegetésben részesüljen; de ha az a kis kör, a hová az isteni gondviselés elhívott, bizonyos időközökben figyelmeztet, hogy munkánk nem volt hiábavaló, és emlékeztet, hogy a hátra levő egy arasznyi időben legyünk hivesek a kevesen: ez fokozza lelki erőnköt és bátorit, hogy haladjunk azon az úton, melynek ha voltak is tövisai, de a rózsákat sem vonta meg az isteni gondviselés. Ez a papi jubileumok jelentősége. A többi külsőség, cifraság és látszat, melylyel semmi köztünk. Nagy László barátunk megszolgált a huszonöt éves jubileumra: szívünkben kívánunk egy új negyed-századot!

— A Károlyi-émlékre és alapra, a n. enyedi cv. ref. egyházközség gyűjtést rendezvén, 52 frt. és 60 krt. küldött fel az Igazg. Tanácshoz. Büszke lehet a n. enyedi virágzó egyház, hogy szép adományával ugy az összegre, mint az időre nézve is a legelső között foglal helyet. Utolsó közleményünk óta hozzánk küldötték be a következő adományokat: Csiki György, lelkész 3 frt. 46 kr. Kovács Gábor fogarasi, s. pap, 1 frt. Gerend-Keresztúrról a presbiterium 1 frt. Csizsár Sándor 20 kr. Kovács József lel-

kész, 50 kr. együtt 1 frt 70 kr. ifj. Csulak Zsigmond, Koborról, 1 frt. Ince Lajos, erzsébetvárosi körlelkész 50 kr. E közleményünk összege: 60 frt 26 kr.; és így a mai napig begyűlt 278 frt 15 kr.

— Az ifjuságé a jövődő! Ha még jobban is el lenne kopatva e mondás, mégis örök igazság marad. A milyenné az ifjuság fejlődik érzelemben, gondolatban, jellemében és akarat-erőben: olyan lesz a jövődő. És jövődönk csak ugy lesz virágos, boldog és dicsőséges, valóban csak ugy lesz, ha reményeinket onnan tápláljuk a multa való visszaemlékezés kegyeletének forrásaiból. Rajongva a multért, lobogunk a jövődönt. Megilletődéssel és lelkiörömmel emlitjük fel a n. enyedi Bethlen-főtanoda ifjuságát, melytől a mai napon 50 frtot vettünk a Károlyi-émlékre és a lapra. Megvonák maguktól fillérekből álló zsebpénzeiket és gyűjtöttek maguk közt 26 frt 91 krt, az általános pénztárból adtak 20 frtot, melyet önszorgalom utján fognak visszafótolni és a hiányzó összeget a theol. alapból kipótolták 50 frtra. És e felemelően szép tettüket betetézük azzal a szerény kijelentéssel, hogy nevüket kinyomatni, egyáltalában nem akarják. A mely ifjuságnak szive így érez vallásáért, hazájáért; mely így lelkesedik a szépért, a magasztosért: azé a jövődő. Sokáig éljenek! Ez összeggel egyházkerületünk gyűjtése: 328 frt. 15 kr.

— Mult számunkban közöltük, egészen egyszerűen, Várárhelyi Zsigmond, felső-boldogfalvi paptársunk felhívását, „Bibliai Képek” című egyházi beszéd kötetére. Mi e beszédeket sem elmondva, nem hallottuk, sem leirva, soha nem olvastuk. És mégis, ismerve e fiatal paptársunk tudását, és tanultságát és ezek mellett, szerénységét és elvonuló, magába mélyedő természetét: nem tehetjük, hogy valamit ne előlegezzünk. Kérjük paptársainkat, barátainkat, támogassák e vállalkozásában abban a reményben, hogy kedvező körülmények között kikötőbe ér a hajó; a sasnak megnőhet szárnya és így tovább. Egy szép zoltár-fordítását az eredetiből, mi is közöltük és ez elég nekünk, hogy jót várjunk. A ki gondolkodik és hallgat, több figyelemre érdemes, mint a ki lármáz, de tartalma nincs. Ez a paptársunk gondolkozni szeret!

— Kegyes alapítvány. Kis-borosnyói birtokos Joós Elek és neje Szilágyi Ágnes, azon okból, hogy Barátos községébe települt kedves leányuk is „leróhassa anyaszentegyházunk iránt tartozó kötelességét” barátosi ev. ref. egyházunk részére 250 frtból álló kegyes alapítványt tettek; oly kikötéssel, hogy nevezett összeg 500 frtra növeltessék és akkor alapjául szolgáljon, részben szegényebb hitsorsosaink domesztikai váltságának, részben más egyházi szükségek fedezésének. Az igaz, élő és munkás hitnek, a tettben mutatkozó vallásosságnak ilyen szép nyilvánulása, mikor „a szív szabad akarata szerint hajol az adásra” oly egyházközség iránt, melyhez adományozókat csupán a szülői szeretetnek gyöngéd szála kapcsolja: méltó a hálás elismerésre, az emlékezet által megörökítésre. Barátoson, február 12, 1890. Vékás Lajos, ev. ref. pap.

— Halálozás. Szabó Sámuel f.-boldogasszonyfalvi nyug. ref. lelkész, életének 89-ik, papságának 63-ik évében, Fel-Csernátonban, fiának, Szabó Géza lelkész-társunknak lakásán, január 25-én bevégezte hosszúra terjedett munkás életét. Az ő fején a vénség ékes korona vala; mert találatott az igazság utjában. Buzgó vallásosság és onnek erényei mértékletesség, munkásság, becsületesség és igazi isten- és ember-szeretet valának az agg patriarkháznak főjellemvonásai. Lelki gyönyörrel szemlélte az ember, hogy az elgyengült lelkipásztor, életének alkonyán is, mily buzgósággal, sőt elmélyedéssel olvasta és tanulmányozta az „Áhítatosság óráit”. A boldogasszonyfalvi ref. egyházközség hivei küldöttséget menesztettek és egy diszes koszorút küldöttek a szeretett lelkipásztor ra-

vatalára, ily felirattal: „Emléklül a jó lelkipásztornak“ ez által adták jelét hálás és kegyeletes érzéseiknek s ez által bizonyították be az apostol mondását: „a szeretet soha el nem fogy“. Temetése január 28-án ment végbe. A boldogfalvi küldöttség, a kézdii egyházmegye papsága, és a jó apát temető fia tisztelőinek nagy serege kísérte ki a kiérdemült lelkipásztor hült tetemeit a felső-csernátóni köztemetőbe és adta át az örök nyugalomnak. Emléke legyen áldott! Ikafalván, 1890 febr. 3. Kőkösi Sándor, ikafalvi ref. pap.

Hálás köszönet és nyilvános számadás.

A piski-telepi reform. templom belső felszerelése költségeinek fedezésére még a következő adományok folytak be:

Mélt. Földváry Mihály pestmegyei alispán ur ivén 82 frt és 84 kr. Mélt. Vértessy Lajos ur ivén Debrecenből 23 frt. Csernátófalva községe ivén 8 frt 75 kr. Ngs. Gegő Károly ur ivén 8 frt. Keserő Lajos bogyzslói ref. lelkész ivén 5 frt 75 kr. Dr. Balogh Pál megyei főorvos ur ivén 5 frt 40 kr. Nt. Grác Mór, kolozsvári evang. lelkész ur ivén 5 frt. A nádudvari ref. egyházközség 5 frt. Fa István ref. lelkész ivén 4 frt 10 kr. Keresztes Lajos m.-ludasi kereskedő ur ivén 3 forint 30 kr. László József, kocsii lelkész, 3

forint Méltóságos Barcsay Gábor ur ivén 5 forint. Takács Miklós ur ivén 3 frt. Németh László megyei közgyám ur ivén 3 frt Vásárhelyi Samu ivén 2 frt 20 kr. Szt.-Benedek községe ivén 2 frt 10 kr. Zsigmond Károly hétfalusi ref. lelkész ivén 1 frt 50 kr. Kiss József dálnoki ref. lelkész ivén 1 frt. Keresztes Áron ivén 1 frt. Kovács János ref. lelkész ivén 1 frt. Id. Göncy Endre kolleg. algondnok ur ivén 1 frt. A pilisi ref. egyh. község 1 frt. Sinka Miklós gör. keleti lelkész ivén 1 frt. Molnár Károly ur ivén 1 frt. Magyarosi István zilahi ref. lelkész ivén 1 frt. Balog Ferenc ivén 1 frt. Kiss Károly mányi ref. lelkész ivén 1 frt. Bakó Aurél ivén 76 kr. Ifj. Kovács Antal fotos-martonosi ref. lelkész ivén 60 kr. Botha Sándor és Lévy Lajos ref. lelkész ivén 50—50 kr. Összesen. 182 frt és 30 kr. E lap idei 6-ik számában kimutatott összeggel együtt tehát bejött összesen 521 frt és 28 kr. Fogadják a nemeslelkű gyűjtők és adakozók egyházunk nevében forró hálánkat és köszönetünket. Egyuttal ujjalag tisztelettel kérjük fel mindazokat, kikhez gyűjtőiveket küldöttünk, hogy azokat az esetleg gyűjtött összeggel együtt f. évi március hó 31-ig illetékes helyökre beküldeni kegyeskedjenek.

Piski-Telep 1890. február 17-én.

Juhász Izidor,
reform. körlelkész.

Lichtensteiger Albert,
számoló gondnok.

HIVATALOS RÉSZ.

298—1890.

Mindenik ref. iskolaszéknek és azok lelkész elnökeinek.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ő nagyméltóságának 1890. január 20-án 3245 szám alatt kelt leirata alapján, útasítja hatóságunk az iskolaszékeket, valamint azok lelkész elnökeit, hogy a kir. tanfelügyelők által az egyes iskolákhoz küldött nyomtatvány mintáknak, melyek az orsz. tanítói nyugdíj törvény reviziójához szükséges adatok egybegyűjtésére fognak szolgálni, pontos és lelkiismeretes kitöltését ellenőrizzék, s továbbá, hogy minden kitelhető módon hasanak oda, hogy a kitöltött nyomtatványok folyó évi febr. 20-ig, mint legvégső határnapig az illető megyei tanfelügyelőnek küldessenek vissza.

A kitöltésnél minden egyes tanítói állással egybekötött illetmények, az iskola fentartó által, a tanító és családjára vonatkozó adatok pedig az illető tanító által vezetendők be a nyomtatványba.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvártt, 1890. február 10-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán, Szász Domokos,
tanügyi-előadó. erd. ref. püspök, mint elnök
384—1890.

Mindenik ref. kollégium m. tt. Elöljáróságának.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter urnak f. évi 889 számú leirata folytán, értesíti hatóságunk a m. tt. Elöljáróságot, hogy a miniszter ur, Sepecán Milivoj (született Szerb-Szent-Péteren, Torontálme gyében, 1872. évi nov. hó 11-én, gör. keleti vallásu) a temesvári főreál iskola III. osztályába járt tanuló a temesvári belvárosi gör. kel. szerb templomban a múlt év végén elkövetett betöréses lopás bűnténye miatt az ország összes tanintézetéből kizárta.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvártt, 1890. febr. hó 9-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán, Szász Domokos,
tanügyi-előadó. erd. ref. püspök, mint elnök.
122—1890. MEGHIVÓ.

A külföldi ev. ref. egyházmegye tavaszi rendes házassági törvényszékét f. évi március 11-en d. e. 9 órakor kezdve, fogja megtartani D.-Szt.-Mártonban, az ev. ref. egyházmegye tanácskozó termében. A hova, és mikorra, ezennel hivatalos tisztelettel meghívom a m. t. és tiszt. h. törvényszéki tagokat.

Lelkész-társaimat felkérem, hogy a házassági törvény-

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvártt.

szék tartásának helyét és idejét a szokott módon jó előre tegyék közhírré. Az ügyvéd urak pedig igyekezzenek hiánytalanul felszerelni pereiket.

Továbbá, felkérem mindazokat, a kik a múlt 1889-ik évben esperesi átkezelés folytán, bármi címen pénzt kaptak, avagy kell vala kapniok, ha van valami kételyük, vagy elszámolni valójuk, sziveskedjenek folyó évi marc. végéig alól írtnál jelentkezni, mert később, évk multán nem fogok számolhatni. V.-Gálfalván, febr. 14. 1890. Kovács Elek, ref. esperes.

161—1890.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett magyar-péterlaki egyházközség első oszt. papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és 1510 frt. 85 kr egyházhatósági becslés szerint, mely értékéből 636 frt. 67 kr. quarta-kamat, 200 frt faváltság-pénz. Az özvegyi kegyév 1891 apr. 24-én jár le.

Pályázati határnap apr. 10. Folyamodványok nagytiszt. Lénárt József esp. aához küldendők, Magyaróra (u. p. Disznajó.)

Kolozsvártt, 1890. febr. 13. Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

185—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett mező-sámsondi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 332 frt. 26 kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap március 31. Az állomás választás után azonnal elfoglalandó. Folyamodványok nagytiszt. Rákosi Lajos esperes aához küldendők, Lukafalvára (u. p. Nyárádtó.)

Kolozsvártt, 1890. febr. 17. Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

146—1890. *Hirdetményes idézés válóperbe.*

Sepsi-Szentgyörgyi Grech Mária, férjét ugyan sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Nagy Károlyt, ki ötlet 13 év előtt hűtelenül elhagyta, s holléte nem tudható, ezennel hirdetményesen idézti, hogy mostantól számítva, hat hónap alatt jelenjék meg a sepsii ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke előtt, a hol idéztető felperes a 6 hó leteltével ellene a házassági válóper meg fogja kezdeni és lefolytatni. Kelt Egerpatakon, 1890. febr. 11. Csiszér Gábor, sepsii ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1890. FEBRUÁR 27.

9. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

A képzelet mívelése.

(Mutatvány szerzőnek a Nevelés-tudomány kézikönyve c. sajtó alól jövő hóban kikerülő művéből.)

(Vége.)

Aztán, a költői olvasmányok nem üres kombinációk, hanem szorosan összefüggenek az élettel. Az élet egy dráma sok felvonással és számtalan jelenettel. Ha azt nem akarjuk hogy elsodorjon, tudnunk kell, feltalálni magunkat s gyorsan belátni a dolgok szövevényébe. Az epikai és drámai költészet jellemeinek valósításában való képzeleti gyakorlat igen sokat tesz erre a belátásra és magunk feltalálására. A költő, midőn alkotásában az életet mintázza, vagy festi, nem a tanterem tanulóját tartja szem előtt, hanem a küzdő embert, hogy fogalmat nyújtson nekünk a világról, az emberről, eljárása utjairól, cselekedetei szövevényéről és a szívnek nevezett mély tengerről, melyben az érzelmek viharai csatáznak. A ki Arany János műveiben jártas, nem csak nyelvünk csodás zenéjét ismeri, hanem megismerkedik egy nagy darab nemzeti léttel is. Hogy a népies észjárásnak s a nemzeti érületnek, egy szóval, a hazaiságnak mekkora adaga lehet egy költői műben, mindenki tudja, a ki pl. Arany Toldiját, vagy Buda halálát olvasta és élvezte. Az a Bence, az az Ildikó, Etele, Buda, Gyöngyvér, stb. képe a képzelet útján beiródik a életbe, mint Homér befesté mindnyájunk lelkébe Achilles és Hector arcát. És ha ugyancsak Arany-nak pl. Őszszel c. költeményét akarjuk élvezni az árnyak és fénynek ama mesteri vegyülékét, melyért Erdélyi azt a világirodalom egyik „első ragyogásu“ darabjának nevezte: „a képzelődés, az ismeret és történet minden segítségére van szükségünk, hogy igazán élvezhessük. Avatottnak kell lennünk a művészet multjába; különben minden képei, ragyogó és borongó jelenetei átmennek előttünk érthetetlenül.”)

A költői alkotások, tehát, nem hirtelen muló buborékok: jöllehet az éposz, a dráma is abból a laboratoriumból valók, melyben a mese és rege naiv cselekvénye készül. Shakespeare egy-egy drámája olvasásakor mi találjuk ki a jeleneteket, képzetünk látja el mezzel és arculattal a jellemeket s képzeletünk segítségével játszuk mintegy az ő szerepöket. Ha pedig színházban eljátszva, látjuk a cselekvényt, a képzeletünk szötte illuzió hatására szintugy rokonszenvvel vonzódunk egy-egy jellemhez, vagy ellenszenvvel fordulunk el tőle, mint a hogy a gyermek a mese hallásakor megutálja a falánk farkast és a cselszövő róka-komát.

Aztán, a drámai küzdelem bonyodalmaiban gyakorolt képzeletnek nagy hasznát veheti a bíró, az ügyvéd, mert őket rásegíti, hogy könnyen felfogjanak egy-egy új helyzetet, hogy kezökbe véve a megfigyelt események szálait, új feltevéseket alkossanak.

A mi a bírónak az új tény, az új helyzet, ugyanazok a tanulónak s a tudomány emberének az új fogalmak és új tapasztalatok, melyeknek meghódítása csakis képzeletünkkel való újjászervezés, újból kombinálás által lehetséges. Aztán, az életben és tudományban gyakran előforduló s föltevésnek (hypothesis) nevezett találgatás sem egyéb. mint közvetett látás, vagy is képzeleti ív, melyet egy ür fölé vonunk, hogy rajta, mint hiddon áthatolhassunk. Ha azt akarjuk, hogy ez az ív értékesebb legyen egy szívárvány ívnél, arra élő megfigyelés és a tények tiszta felfogására segítő fegyelmezett képzelet kell.

A fantázmák csalóka ábrándképei a fegyelmezetlen képzelet elősdi termékei, megrészegetik felfogásunkat az életről, az emberekről, a fogalmakról; magaviseletben hamis útra tértenek; s elveszik szájunk ízét a valóságtól; egy szóval, Malebranche erős kifejezése szerint: az ily kép-

*) Pálmák és pályák, Budapest, 1886. 410. l.

zelet a háztáj bolondja (la folle du logis) lesz, ki házunkban mindent felforgat. Ide jut a gyermek ifjú képzelete, ha megbámultatják vele a fényes fogatokat, a drága ruhákat, a fényűzés cikkeit, a hivalkodás kirakatait, a vagyon szerezte kényelmet, stb. melyek ítéletét megrészegetik s később végtelen sok csalódásnak, lehangoltságának s erkölcsi szenvedésnek könnyű szerzői. Ha egyszer a képzelet meg van vesztegetve, mint a hogy Jessikáé, a Shylock leányáé volt, hiába mondjuk, a mit a boldogtalan apa mondott:

Jessikám, figyelj;

Ajtóm bezárd; s ha hallod a dobot,
Ne mássz legott te ablakodba fel;
Ne dugd fejed ki a nyílt utcátérre,
Hogy a befestett arcáju hitetlen
Bobókra bómulj: sőt, betömd lakom
Minden fülét, tudniillik, ablakát.

A megvesztegetett képzelet kineveti a késő óvatosságot, mint a hogy kinevette atyját Jessika. (Velencei kalmár II. f. 5. sz.) Hisz, az emberi szív mélyeinek egyik legnagyobb ismerője, Shakespeare szerint: „mi abból az anyagból valók vagyunk, melyből az ábrándok készültek, s apró örömeink az álomnak megannyi szigetei;“ nem csuda tehát, ha a zsenge képzelet említett izgalmi következtében elégedetlenség, hiúság, irigység, nagyravágyás, a vagyon és külfény bálványozása kezdenek az ifju elmájén élőködni. Az ifju el nem foglalt, vagy oktalanul felizgatott képzelete úgy termi azokat a parazitákat, mint niveletlen kert a mérges burjánt; s rá teljesen talál Arany mondása:

Mint a büszke csikó-mén, ha ereszti jászol,

Tör, ront, szalad, ugrál, ide-oda gázol (Buda halála.)

S mint a hogy a csikó ősi erejét hámba szoktatással felhasználjuk nagy terhek húzására, szintugy a képzeletet is fegyelmeznünk kell igazságkereséssel, a dolgok természete kutatásával, az ok és okozati viszonyok fürkésztésével, kitűnő s a tapasztalat leckéi után az emberi szív és a társas élet körében szerzett tájékozódással. Hadd lássa az ifju a dolgokat úgy, a mint vannak, s ha meg nem rontjuk ítéletét anticipálással, képzelete nem fogja a dolgokat szebbeknek festeni, mint a minők. Ekkint fegyelmezve, kitűnő szolgálatokat tesz az élet és tudomány minden körében. Nem szabad, tehát, kiirtani, mert azzal büns léleksonkitást követnénk el, sem meggyöngöztetni, hanem befogni, megszelidíteni s az élősdi kinövésektől káprázatos részekről megszabadítani.

A képzelet olyan, mint a tűz: szolgának kitűnő, de urnak veszedelmes. Okos vezetés mellett, az igazság fenséges magaslataira visz; a nélkül a tövedések és hibák mélységébe taszit. Hasonlit Pukkhhoz, szolgálatra legkészebb teremtmény, ha arravaló mestere van. Erős akarat fékezése s a józan ítélet kormányzása mellett lesz csak a képzelet, mint Lewes akarta, „a képek logikája,“ midőn szárnyalását a valódiság törvényeihez szabván, áldást hoz életünkre. Nélküle hasonlóknak lennénk a szárnyaszegett rovarhoz, mely a földön csúsz, tökéletlen látószervével csak néhány tárgyat vesz észre, s azokat is csak közvetlen közléről; ellenben, a képzelet szárnyat ad értelmünknek, fokozza észrevedő erőnköt, fogalmat alkotat velünk a téri és idői távolságokról, tapasztalatunk szük körén túl bevezet a jövőbe; reményt, vagy félelmet kelt, rokonszenvet, felebaráti szeretetet ébreszt, sarkalja akaratunkat, lelkesíti értelmünköt, eszménynyel tölt el, s életünket egyegy remek költemény akkordjába hangolja.

Felméri Lajos.

Főgondnoki jelentés.

(Folytatás.)

Ilyen gondolatok között emlékszem meg iskoláinkról. A rendszeres tanítást a múlt év folyamán nem zavarta meg semmi. Tanítóink és tanítónőink munkálkodását a megtartott vizsgák és az iskolaszéki jelentések tanusítása szerint, ha sajnos nem is minden kivétel nélkül, általában siker és jó eredmény koszoruzta. Reményem van, hogy iskolaszékünk ébersége és ellenőrzése gondoskodand arról, hogy jövőre kivételek se fordulhassanak elő.

Örömmel konstatalom különösen azt, hogy egyik legföltettebb kincsünk, az egészen ujonnan épített és úgy a kor, mint a törvény kívánalmainak teljesen megfelelő berendezéssel és felszereléssel ollátott leányiskolánk, kivált a tanpénz mérséklése után, mindinkább kezdi meghozni szellemi kamatait annak a nagy anyagi áldozatnak, a melyet egyházunk ez iskolára hozott. Népeisége az előző évhez viszonyitva, már a jelen tanévre éppen egy negyeddal szaporodott. Vezetés és tanítás, a beérkezett szakjelentések szerint, egyházunk elismerésére érdemes.

Ez azonban az éremnek csak az egyik oldala, a melyet ha megforditunk, a most és jövőben tenni valók egész sorozatának képe tárul előnkbe.

A külmagyar-utcai iskola-helyiségünknek kiépítése már elodázhatlanná vált. Az ódon, alacsony, régi épület sem a tanulók számának, sem a közegészség, sem a tanítás céljainak meg nem felel. A közokt. kormány a múlt év folyamán az egyházkerületi Igazg.-Tanács útján közölt leiratával, már meg is intette egyházközségünket,

mint iskola-fentartót, hogy ez iskolát a közoktatási törvény rendeletének megfelelően kiépítsük. Csak a kir. tanfelügyelőség anyagi nehézségeinket méltányló tapintatos eljárásának köszönhetjük, hogy eddig is a törvényrendelet szigorubb elbánásban nem részesültünk. De meg kell gondolnunk, hogy a méltányosság is véget ér ott, a hol a kötelesség teljesítésének kényszerhelyzete áll elő.

A muzeum-utcai kisdedővő-gyermekkertnek rendes népiskolává való átalakítását képv. közgyűlésünk elvileg már évek óta elhatározta, de a végrehajtást, a minden oldalról igénybe vett anyagi erőnk korlátoltsága megakadályozta.

Virágzó I—VI. oszt. leányiskolánknak polgári felsőbb leányiskolává kibővítése és fejlesztése szintén régi óhajta, nemcsak, hanem kiváló elsőrendű érdeke egyházunknak, mert a jó leánynevelés végső eredményében: a jó anyanevelés. A jó anya-nevelés, mondom, a ki lelke életető eleme és megáldó szelleme annak a kis családi körnek, a melyből a templom előcsarnokául szolgáló iskolába szokták átültetni a csemetéket. Érdeklünkben áll, hogy ezek életerősek és a nemesítő talajban könnyen meggyökerező csemeték legyenek; mert a cél megvalósulására vezető összhangját és szerves összefüggését az egymásra ható intézményeknek csak így hozhatjuk létre.

Jóakarát, becsületes törekvés, vallásos buzgóság és anyaszentegyházunkhoz áldozni kész, tántoríthatlan ragaszkodás, hiszem, remélem és bizom egyházamban, hogy létre is fogják hozni.

*

A belső közigazgatás körében felmerülő ügyek vezetése körül bekövetkezett változásokról, különösen személyemet illetőleg, hallgatnom kellene, ha a történetek, részben okozatos összefüggésben nem állának azzal a ténnyel, hogy a múlt év ősszén tartott egyházkerületi közgyűlés, a néh. Gr. Bánffy Béla halála következtében pár év óta ürességben levő kolozsvári egyházmegyei főgondnoki állással csekélységemet kegyeskedett kiténtetni. Miután e tisztet, akadályoztatása okán, még a nemes gróf életében, mint algondnok, már évek során át tényleg viselni szerencsés valék, változás, hála a felettem örökös gondviselésnek, sem személyemben, sem teendőimben, sem főként jóakaratomban be nem következett; de az egyházam érdekeiért mindig hön érző szívemnek örvendezésével kell kiemelnem, hogy ugyan az a közgyűlés, a néh. dr. Jenei Viktor halálával és az én promoventatással megürült két algondnoki állomásra: Dr. Szabó Károly és Dr. Hegedűs István kir. egyetemi tanár aait. választotta meg. Országosan elismert tudós férfiak. Kipróbált jó kálvinisták. Egyik az élet dús tapasztalataival, a másik a férfikor kitartó lelkesedésével állott sorompóba. Személyükben nagybecsült gondnok társakra és szeretett hü munkasegítőkre találtam. Egyházam képv. közgyűlése nevében is üdvözlöm őket. Isten tegye áldásossá egyházunkra nézve működésüket!

Egyházi törvényünk 24. §. értelmében a presbyterium választott tagjai harmadrészének, a választási idő-

sebség szerint, évenként ki kellvén lepnie, ez a most egy évi képv. közgyűlésen megtörtént és ugyan az alkalommal: Gyarmathy Miklós, Nagy Béla, Kilin Miklós, Nagy Dániel, Székely János, Dávid Antal, Sza'hmári Elek, ifj. Zágoni Szabó Mihály, Bene Imre és Kónya Sándor aai. presbyterekké meg, illetőleg, újra megválasztatván, egyházközségi közvetlen igazgató testületünk az új tagok törvényszerű esküjének bevételével mellett kiegészítettett mai közgyűlésünknek áll feladatában a most folyó évre ugyanezt végrehajtani.

Az év folyamán tartottunk összesen 10 presbyteri, és 4 képviselői közgyűlést s jegyzőkönyvünk tanúsága szerint kerek számban 100 fölmerült ügyet intéztünk el.

A hozott határozatok közül maradandóbb jellegűek: Körözi József, tanító urnak a kül-magyarutcai iskola mellett 400 frt. fizetéssel és szállással állandósítása. Kovács János tanító urnak, a hidelvei iskolához, a szokott egy évi próba idő fentartással, 400 frt. fizetés mellett 3-ik tanítónak való megválasztása; valamint Békési Teréz kisasszonynak a leányiskola mellé helyettesi minőségben, 400 frt. fizetés és lakás javádalommal való alkalmazása.

*

Javaink kezelését és jövedelmezését illetőleg jelentenem kell, hogy a főtéren levő bérházunknak a nyugati részen levő földszinti nagy bolthelyisége bérlet viszonyából, Medgyesi L. József kereskedő urat, kérésére, kibocsátottuk. Ugyanazon helyiséget Kikakker Boldizsárnak 10 évre, a volt házmesteri kis lakással együtt, újból bérbe adtuk, a ki ezt egy modern és még a kényesebb igényeket is kielégítő fényes kávéházzá alakította át. A bérösszeg az első 5 évre évi 2550 frt, tehát évenként 300 frttal; a második 5 évre évi 3050 frt. tehát 500 frttal nagyobb összegben van megállapítva, mint a megelőző bérrel kikötve volt. És megnyugtatóul már most előre is jelezhetek annyit, hogy ugyanazon bérházunk keleti oldalán levő Órmos-féle bér helyiségének újabb bérbeadásáról is a jövő év beszámolója eléggé kedvező jelentést fog tehetni.

Nem lehet ilyen kedvező jelentésem a fejedői kis jószágunk haszon-bérletéről. A haszonbérlet folytonos károsodásukra hivatkozással, a viszonyból való kihoesáttatásukat kérelmezték, avagy a haszonbérleti összegnek tetemesebb leszállítását. Egyházunk méltányosnak találta haszonbérletet némi bérleengedés kedvezményében részesíteni.

Kötelendi jószágunk, a melyet a múlt év folyamán egy 80 frtos taksás ház megvásárlásával gyarapítottunk; valamint a kolozsvári többi házaink és telkeink bérleti viszonya is változatlan maradt.

A beruházások és javítások szokatlanul nagy mérvben vették igénybe pénztárunkat. Különösen a főtéren levő háznál az udvaron kétfelől végig nyúló 22 bolthelyiség előtt végig és az aszfalt-burkolattal összeköttetésben lerakott gránit-járó és az utca felől a süllyedés következtében szükségessé vált gránit-járó igazítás, pinceablakok kereteinek készíttetése s egyéb fal-cementezések közel

1200 frt. rendkívüli kiadást okoztak. Külső-templomunk keleti tornyán, valamint ennek és a belső templomnak fedelén kellett igazíttatásokat végeztetnünk; a mihez a bel-farkas-utcai papilak, és a hidelvei tanítói lak fedelének földoztatása járult.

Kamatozás mellett elhelyezve volt tőkénkiből összesen 1200 frt. fizettetett be. Költségvetésünk a maga idejében volt fölterjesztve és az egyházkerületi Igazgató-Tanácsból lényegesebb kifogások nélkül, helybehagyva. Ennek keretéből csak a főtéri háznál említett rendkívüli beruházás és az országos közalap illeték hátrálékos 500 frtjának előlegezése zökkentette ki presbyteriumunkat, minek következtében, sajnosan kell bevallanom, hogy a főtéri ház adóalapja kisegítéséhez kellett a gyűlés határozatából fordulnunk azon kívül, hogy a mult évre esett részlet-tőkésítést sem hajthattuk végre; de mindezek teljesen visszahelyezve lesznek a boltberek többletéből és a mult év utolsó negyedére már is 500 frt körül befolyt egyházi illetékekből. Rendesen vezetett és rendben talált egyházi számadásaival pénztárnokunk teljesen kurrensben van. A mult évről beadott számadás is már a vizsgáló bizottság kezéhez jutott. Ennek, az említettekén kívül, a rendestől el nem térő, és így a multból ismert adataival becses figyelmüket fárasztani nem akarván: áttérek a különböző adományok és áldozattételek hálás fölemlítésére.

(Vége következik.)

Dr. Kolozsvári Sándor.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, febr. 23—24.

A két napos ülésen elnökölt Dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, s váltakozva jelen voltak Gyarmathy Miklós, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, Dr. Vályi Gábor, Dr. Sárkány Lajos, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig.-tanácsos.

Az időközben elnöki uton ellátott és bejelentésük után tudásul vett ügyek közül kiemeljük király ő felségének 150 frtos kegyadományát, melyet a magyarókeri leégett iskola javára kegyeskedett juttatni. Ugyan csak itt említjük föl utólagosan, hogy a közalap tőkeszerző segélyezésére a megtörtént följajlás rendén a 32 évre szóló járadékok főösszegei a következő arányban oszlanak meg: a) az építkezéseknél, a közalapra 4089 frt. 25 kr, az egyházkerületre 4731 frt. 25 kr, az építkező egyházközségekre 3498 frt. 5 kr; a papi fizetések javításánál a közalapra 3045 frt. az egyházkerületre 1710 frt. az egyházközségekre 2180 frt; a körlelkészsegeknél a közalapra 1850 frt. az egyházkerületre 275 frt. és így e három címen: a közalapra 8984 frt 25 kr, az egyházkerületre 6716 frt 25 kr és az egyházközségekre 6178 frt. 5 kr. Majd meglátjuk, hány százaléka válik be e már is nagy mértékben redukált reményeknek?

Felső-Sófalva közbirtokossága, mely majdnem teljesen egybeesik ottani népes egyházközségünkkel, közjövödelmeiből, öt éven át, két-kétezer forintot szakított s kezeltetett külön az egyházközség tagjai kepe tartoza-

sának váltás-alapja javára s az alap a mult év végén tizenhétezer frtra emelkedett. Az ügy utóbb az Igazg.-Tanács elé kerülván, az egyházközség útasított, hogy az egyházmegyei hatóság közbejárásával, készítse meg tervezetét a végleges rendezésnek minek nyomán, a közbirtokosság kijelenté, hogy az alap az egyházközség tulajdonába három, avagy öt év multával lesz átbozsítandó, addig az eddigi kezelési mód tartatván fön, a megváltás, azonban, már a folyó éven kezdve fogantositandó és pedig olyképpen, hogy az egyházhatóságilag 955 frt. 12 kr-ra becsült papi és 718 frt 92 kr tanítói javadalom, a stóla és kanonika porció föntartásával, 900 és 600 frt. készpénz javadalommal váltassék meg, a mi-be mind a pap, mind a tanító beleegyezett. Ezzel kapcsolatban, megállapított egyszersmind az egyházközségi kepeváltó alap leendő szabályzata, mely szerint a 3, vagy 5 év multával átveendő alap további gyarapításához csak az idegen községekből beköltözendő új egyháztagok járulnának bizonyos összegekkel, míg a mostani tagok és maradékaik e címen minden további járulékok alól fölmentetnének. Ám, a most rendelkezésre álló tőke, törvényszerű kamatozás mellett, nyilván nem fedezné a rája fektetendő terhet, idővel pedig a törvényes kamatláb bizton várható alább szállításával, még kevésbé, holott bizonyos százalékot mind a tőkéből, mind a bevárt kamatokból szintén le kell számítani, nem is említve a kimaradhatatlan restanciákat. Megjegyzendő, továbbá, hogy a meglevő személyi járandóságok bármily csekély mértékben való alábbszállítását az egyházkerületi közgyűlés is csak a legtrikább esetben hagyhatja jóvá s meg az is, hogy papválasztó jogot, a törvény értelmében, csak is az gyakorolhat, a ki rendszeresen járul az egyház terheinek hordozásához. Minde tekintetek arra indították az Ig.-Tanácsot, hogy míg egyfelől elismerő köszönetet mond a közbirtokosságnak az egyház iránt tanusított nemes áldozataiért s e buzgó jóakaratra az egyházközség iránt továbbra is föntartását kikéri, másfelől fölszólitja az egyházközséget a szabályzat tervének új tárgyalás alá vételére és a hiveket az iránti kötelező nyilatkozattételére, hogy a jövőben kitünendő hiányok pótlására eddigi tartozásaik arányában, valamint az egyház közsükségeinek a netalán előforduló építkezéseknél, az iskola érdekeiben, stb. fedezésére készek, mely esetben Igazg. Tanácsunk is hajlandó lesz annak a felelősségnek elvállalására, a melyet az egyházkerületi közgyűléssel szemben, ily kivételes intézkedéshez képest, hordoznia kell majd.

A zágoni egyházközség kepeváltó alapjának jövödelméből fedeztetik, a papi és kántori javadalom megállapított összegein felül, az állami iskolai vallás- és énektanításért járó jutalomdíj is, az adóketésnél azonban e különböző címekre figyelem nem fordított, s így az iskolai szükségletet fedező alaptőke és járulékaik, a törvény ellenére, szintén adóval terhelettek, mihez képest a papi és kántori díjlevelek a valóságnak megfelelően voltak átalakítandók, hogy az egyházi, meg az iskolai szolgálatok után eső javadalmak megkülönböztet-

cimeik szerint legyenek kimutatva bennök. Az ily értelemben új alakba öntött, de a végtételekben változatlan maradt díjleveleket erősítette meg most az Ig. Tanács, másfelől pedig, berendelte, az ellenőrzés nyilvántartása érdekében, az egész kepeváltó-alap és tartalék-tőke részletes kimutatását.

A szász-mátéi új kántortanító, az esperes jelentése szerint, elfoglalván állomását, az egyházkerületi házi pénztárból járó javadalma kiutaltatik.

A zilahi kollégium tőke-követelése fejében s bíró végrehajtás útján néhány darab fekvőhöz jutván s ezek közül egynek most kedvező vásárosa kínálkozván, az Ig. Tanács megerősíti a megkötött adás-vevési szerződést.

A gógáni egyházközség kántortanítói rég óta üresen álló állomása, a közművelődési egyesület segítségével, ismét betölthetővé válván, az újan kiállított díjlevél megerősítés alá terjesztetett. Miután, azonban, az egyesületi segély tartamának megállapítása még tárgyalás alatt áll, a díjlevél megerősítése most csak ideiglenesen történhetett meg.

Az alsó-siménfalvi egyházközség rég óta nem bírván papi állomását betölteni, részint segédpap alkalmazása, részint adminisztrátorság útján segít magán. A múlt év folyamán kirendelt adminisztrátor, a részébe jutott javadalommal nem lévén megelégedve, némi segélyért folyamodott s folyamodványa leküldetett véleményadásra. Most a vélemény beérkezett ugyan az egyházmegyétől, de nem az egyházközségtől s így a kérdés ismét nem volt eldönthető, hanem az egyházközség is utasítottatott a törvény értelmében való nyilatkozattételre.

A bürgezdí egyházközség romladozó temploma javítására a Felsőséghez kívánt segélyért folyamodni; folyamodványát, azonban, a főnnálló rend ellenére, nem egyenesen a kabinet irodához, hanem a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszterhez nyújtotta be, mihez képest, a miniszter, hatóságunk útján, visszaküldte az egyházközség kérvényét. Az Ig.-Tanács, természetesen, a bürgezdí egyházközségnek adja meg a kellő útasítást, de részünkről figyelmeztetjük ez úton többi egyházközségeinket is, melyek felségi folyamodványokat akarnak benyújtani, hogy saját érdekükben kövessék a jelzett rendes utat.

Báró Vay Miklós ő exciája, mint az egyetemes konvent világi elnöke, főt. püspök aa. útján, megküldte a zilahi kollégium állam-segélye ügyében megkötött és immár a vallás és közoktatásügyi miniszter ur által is aláírt szerződést három példányban, egyet az egyházkerület, egyet a kollégiumi eljáróság és egyet a gimnázium használata számára. A szerződés ügyének szerencsés befejezése örvendetes tudásul vétetik, az illető példányok megküldetnek; az egyetemes konventnek pedig jelentéstétel mellett, köszönet mondatik eljárásaért.

Baló László. kézdivásárhelyi ujan választott fő- és Csia György, orbai egyházmegyei algondnok aai. gondnoki útasításuk egy-egy aláírt példányát az illető hatóságok beküldvén, az aláírt példányok levéltárra helyeztetnek.

A brádi pap díjlevele a korább nyert engedély értelmében száz forinttal javítva, a szokásos megerősítést megnyeri.

Kupcsai János, hosszufalusi állami műfaragó-tanár és akadémiai szobrász. hétfaluvideki körlelkészességünk építendő temploma számára egy urvacsora-asztal ajándékozása iránt tesz ígéretet s kéri, hogy annak idején, az ajándék átszolgáltatása után, hatóságunk hívja fel egyházközségeink figyelmét arra, hogy ő jutányosan kész cemplomi szószékeket, koronákat, urvacsora-asztalokat szolgáltatni templomaink számára. Az Igazg.-Tanács köszönettel veszi ajánlatát s annak idején teljesíti kérését.

Dr. Kovácsi Sándor, min. osztálytanácsos, főtiszt. püspök aához intézett levelében, nagykoru örökös társai nevében is jelenti, hogy b. e. atyjuk emlékére 500 frt. kegyalapítványt tesznek, melyből 100 frtot adámosi egyházközségünknek kívánnak juttatni s ezenfelül az adámosi ref. és unit. egyházközségek közös temetőjének nagyobbitására egy belső telküket adományozzák, azzal a kikötéssel, hogy saját elkülönített családi temetkező helyüket, az örökösök halála után, az egyházközségek gondozzák. Jelzi az alapítvány és az adomány átszolgáltatásának idejét s útasítást kér, hogy az alapítvány összegét az egyházköz-égnek, avagy az Igazg. Tanácshoz fizessék-e be? Az Ig.-Tanács köszönetet mond az ajánlatért s kéri az alapítványi összegnek az egyházközséghez leendő küldését.

(Vége következik.)

É—n.

Az egyházmegyéből.

A vadasdi templom és torony építése és jelen állása.

A vadasdi ref. egyházközség ezelőtt 25 évvel elhatározta, hogy az akkor még Felsőség-utcában lévő s használható temploma mellé tornyot épített. Az anyagot megszerezvén, Roskoványi Lajos, kőmives pallérral 1870. év ápril havában a szerződést megkötötte s az építést meg is kezdte. S minthogy Roskoványi azt ígérte, hogy három hónap alatt az egész tet elkezdi, a nép oly serényen és jókedvvel dolgozott, hogy még a kit nem is vetettek, az is ment és vételkedve hordta az anyagot s rakta a kőfalat. Igaz, hogy a sok eső gyakran félbehagyatta a munkát, de a hogy a nap felsütött, azonnal újra folyt az építés. Roskoványi örömmel nézte a kőfal gyors emelkedését. De itt is betölt, hogy „a ki igen siet, elkésik, mert mikor már a kőfalrakás a bevégezés pontján állott, egy ember észreveszi, hogy a torony alatti bejáró bolthajtásból egy téglá kiesett. Roskoványit figyelmeztette rá, ki a téglát azonnal helyre is tette; félóra mulva három téglá esett le az előbbi helyről, Roskoványi azokat is visszatette, s mintha semmi baj sem volna, vidám kedvvel folytatta az építést. De egy óra mulva, az egész toronynak fele, mintha ketté hasították volna, tetőtől az aljáig, az állásokkal és emberekkel együtt lezuhant, csak egy kőmives-legény maradt fenn a fél kőfal tetején a magasban; az is, mint a szélől hajtott jegenyefa tetején ülő madár, a fallal együtt jobb-balra nagyon hajladozott. Helyzete változatos volt. Később a fal hajladozása megszűnt s a kőmives-legény megszabadítottatott. Az isteni gondviselésnek lehet köszönni, hogy a sok sérülés dacára is, halálos eset nem fordult elő.

Ez esetből per lett, mit béke követett oly formán,

hogy Roskoványi kötelezte magát arra, hogy három év alatt maga költségén a tornyot felépíti, csak anyagot adjon a megye. De az anyag a három év alatt nem adatván meg, Roskoványi a kötelezettség alól törvényesen felmentetett és így a toronyépítés elmaradt. A leomlott torony anyagából 1878-ban diszes tanítói lakkkal egybekötött szép iskolaház épített, mi nehány frt. híjján 1000 frtba került.

A toronyhoz való anyag megszerzése pedig azért maradt el, hogy már akkor nagyon ki volt fejlődve az épület „helyisége“ miatti egyenlenség.

Ugyanis, a falu tekintélyes része lassankint a Felszeg-utcából lejjebb telepedett. S a havadi s havadtói völgybe szép utcát formált. A Felszeg-utcába a szegényebb nép maradt. Az új-utcáktól a Felszegen levő templom messze volt. Azt kívánták tehát, hogy a torony romlása alkalmával nagyon megrongálódott templom is a toronnyal együtt lejjebb a falu közepébe építtessék, és a papilak is leszállíttassék.

Erre nézve egy pár köztisztelőben álló megyetag, Kovács Pál és Nemes József közreműködésük által, havadi birtokos mlts. Zámblér ur, ki gyámja volt vadasi birtokos, mlts. Miske József honvéd-hadnagy urnak, a mlts. Miske ur birtokából egy terjedelmes belső-telket ajándékozott, melyet

később mlts. Miske ur is megerősített, s papi teleknek át is adott, mit ma is bir a megye. Ezt később még ngs. Bánffy Erzsébet grófnő is 500 ööl helylyel szaporította; ezen kívül még közvetlen mellettök egy papi föld is van, az úgy nevezett „Lóköttő.“ Erre a helyre akarta az Alszeg építeni a templomot és tornyot, a hol egyszersmind a papitelek is megvan, és az épületek is jól elférnek, s még elég terjedelmes kert is marad fenn.

De a Felszeg-utca ragaszkodott a régi templomi helyhez. Később, azonban, engedett, és a „Lóköttő“ nevű papi föld lett az építésre megállítva.

Ki is hordtak oda 25 ööl követ, megvettek s beoltottak 300 véka meszet, egyesek ígérték 50 000 téglát, ki is vettettek 30,000-et, melyet a megye fájával megegetvén, a helyszínére kihordták. Ezeken kívül, a községi erdőből egy darab eladatván, annak ára 420 frt. és közérővel 115 frt. értékű törökbuza ter. neszettvén, az is mind a templom és torony építésre adatott. Állami segílyt is nyert az egyház annyira, hogy mind együtt 13,00 frtja volt az egyháznak, templom és torony építésre. Csakhogy az a pénz mind kün volt a megye-tagoknál.

(Vége következik.)

T A R C A.

Barát-rugás. Baráti ölelés.

Pár év előtt, dr. Csiky Gergely, irodalmunknak e kiváló munkása, panaszkodott egy lapszerkesztőnek, hogy még mindig nem hagynak neki békét; folyton szemrehányásokat tesznek neki, a miért elhagyta papi állását és a kath. vallást, s főleg ismeretlen papok alkalmatlankodnak nála levelekkel, melyben hol megvetésüknek, hol meg aggodalmaiknak adnak kifejezést „a hitehagyott“ lelki üdve felett. Valóban, megható ez a figyelem, melylyel a kath papok volt társaik lelki üdveért aggódnak; csak az a különös, hogy míg közöttük lakott, addig legkevésbé sem éreztették vele azt a „testvéri gyöngédséget,“ azt a „benső szeretetet,“ melyet igen gyakran méltatlan ajkaikon hordanak, s melylyel akkor sopánkodnak, mikor az lerázva bilincseit, úgy ott hagyja őket, mint szent Pál az oláhokat! Persze, iszonyu krimen, odahagyni az „egyedül üdvözítő vallást,“ semmibe sem venni a dalai Lámát: a „hierarkhiát,“ s nyugodtan hallgatni az „anathemat“ a „csalhatatlan dogmák“ felett! De szépen is hangzik ez a szó: „egyedül üdvözítő!“ Csak hogy vakmerőn a XIX. században! Hát az a sok derék protestáns ember, minők nemzeti irodalmunkban is Kazinczy, Kölcsey, Arany János, Petőfi, Tompa, stb. stb. mind a pokolnak mélységes fenekén sanyalódik, a miért történetesen oly szerencsétlen volt, hogy nem született az „egyedül üdvözítő vallás“ kebelében? Oh felvilágosodás, szabad szellem, a te hazád még nem a XIX. század, az még a messze jövőben van, míg ily jelzőket hangoztat egy vallás a többivel szemben!

Nincs előttem gyűlöletesebb, mint a vallási viszály. Egy ország sirjának ez teszi meg az első kapavágást! De ott, a hol elfogultság, vagy buta gőg akar dominálni; a hol azt látom, hogy a maga hitét isteníti, a másét meg sárba akarja tiporni; a saját meggyőződését csalhatatlannak tartja, míg a másét tévesnek, istentelennek, ott felemelem gyenge szavamat és minden erőmmel küzdök a szellemi szabadság szent oltára mellett!

Nem rég egy fiatal szerzetes-tanár hagyta el rendjét s vele a katolikus vallást. Elhagyta a zárda komor falát, mely bilincs volt lelkén, hervasztotta ifju szívét a csalódás, hogy a hová annyi poézissal, annyi szent lelkesedéssel lépett, ott nem testvéri szeretetre talált, hanem a hol egymást marják szemben úgy, mint há'uk mögött a „testvérek,“ a hol nem a munka többé az érdem, hanem az, mily pontosan miséz valaki, jár-e ki a városba, vagy sem, és mily mélyen tudja fejét meghajtani a ház gvárdiánja előtt, s a hová nem annyira hivatásból lépnek már az emberek, mind inkább a kényelmes, gondtalan megélhetés szempontjából! Farizeus had, kiket még nem bajtott ki a templom előcsarnokából egy új megváltó! Az első rugást a katolikus plébánostól kapta, mikor áttérését bejelentette. „Hát, maga is Krisztus tagadó lesz?“ Ily durva szókkal támadta meg a protestáns jelöltet. s vele elárulta, hogy mily ismerete van egy apátkanonoknak, a ki hozzá theologiai tanár is volt, az evang. reform. vallásról. Annyira csalhatatlannak képzeli magát, hogy szinte magát csalja meg, mikor nem tudja, hogy a protestántizmus a legtisztább alapon: az evangeliumon alapszik, melynek központja maga Krisztus, kit minden szószékről szent lelkesedéssel hirdet minden református pap, kinek emlékére buzgó áhitattal veszi magához minden protestáns ember az urvacsorát és pedig ugyanazon jelkép: a kenyér és bor színe alatt, mint azt Jézus rendelte az utolsó vacsorán: „Ezt cselekedjétek az én emlékemre,“ de ugyanakkor elvetette a szellemi bilincset, s annak szabad értelmezését a hivek lelkijére bizta, elvetette a hierarkhiát, mely mint egykor az egyiptomi papság, magának vindikálta a vallás ürügye alatt a politikai hatalmat is! Hála az égnek! A bilincs lehullott, s a hierarkhia uralmától megszabadult a világ, s bár a klerikálisok sóhajtva emlegetik az önkéntes foglyot, kit buzgalomukban „pápa-királynak“ deklarálnak, a világi uralomnak vége örökre, az megmarad náluk pium desideriumnak, melyen még a Péter-fillérek sem segítenek többé! Fájdalom,

hogy magában Rómában, az örök városban, mely a pogány és keresztyén műveltség központja volt mindenha, még mindig akadunk ily dolgokra, minő a „Scala santa“ templomában olvasható. Ez amaz épület, melyben elhelyezve vannak azon lépcsők, melyeken állítólag Krisztus Pilátus elé ment Jeruzsálemben. A jobbfelőli oldalkápolnában az egyik oltár felett ércáblán e felirat áll: „A ki egy purgatoriumban lévő lelket ki akar szabadítani, az itt két liráért mondathat egy misét.“ Ott olvasható olasz nyelven. Istenem, beh szeretném tudni, hol szabta ki a mi Urunk Jézus, hogy olasz pénzen megvásárolhatjuk a lelkünk üdvösségét! Sehol sem láttam a vallást úgy üzlet-tárggyá tenni, mint éppen Rómában; nem csodálom, hogy egy jó barátom, a ki kath. pap volt, ezt mondá: Az áttérés eszméje Rómában fogamzott meg bennem, s hogy ezt egész nyugodt lélekkel tettem meg, a pápa városának köszönhetem! E dolgok nem tartoznak szorosan tárgyamhoz, de tartoztam vele amaz apátkanonoknak, hogy feltehesse a kérdést: „Ki a Krisztus-tagadó“ s hogy egy kis adattal járuljak ezzel az alábbi vers „árucikkül“ és „lélek-kufár“ kifejezéseikhez.

A másik rugást, igazi barát-rugást, a fentemlített fiatal ember volt házfőnöke adta. Nem sokkal ugyanis kilépése után, egyik vidéki katolikus hetilap tárcájában a következő vers jelent meg a házfőnöktől:

Egy hítehagyotthoz.

Tehát eldobtad őseid hitét?
És győzelemre érleled, mi rút?
Szent esküvéseid eddig ért csupán?
Pedig beh! kurta, mit tevé, az út!
Leroskadál? Hisz' vállad suly se nyomta.
Tán harcba hívtak? Az fut csak, ki gyáva.

„Az ember állat“, mondtam egykoron,
„Ha a szellem nem ur a test fölött!“
Te tiltakoztál, s im, való, igaz,
Min akkor elméd úgy megütközött;
Mert, látod, hogy lelked fékét elszakítád,
Urrá tevéd a testet, ezt a szolgát.

Mit érezél; vagy szived sem vala,
Midőn hited, mint rongyot elvetéd?
Ki esküt törtél, hitted, hogy megint
Uj esküszóra hit fordul feléd?
Az eskü szent; ki árucikkül adja,
Lélek-kufár, nem erkölcs oktatója.

Nem ég-e arcod, hogy ki szemben lát,
Te hitszegő vagy, mondja, és hazug?
Vagy megvetésre önmagad adod,
Kinél utált volt eddig, a mi rút?
Az ember addig érdemes nevére,
A mig a jellem lelke, tükre, disze.

Nem szántad azt, hogy szive megszakad,
Kinek lelkében képed irva áll?
Szülőt, rokont kitörlél kegytelen
Emlékedből véred zajlásnál.

Ki testnek él és semmi más nem ismer,
Minden lehet, csak nem valódi ember!
(Vége következék)

Impavidus.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. egy pár napig Budapesten időzött, képviselvén egyházkerületünket a megboldogult nagy államférfiu, gr. Andrássy Gyula temetésén.

= A Károlyi-emlékre és alapra ujabban a következő adományokat vettük: Juhász Izidor, piski-telepi körlelkész küldött 4 frt. 50 krt; Sándor János, miriszlói pap, 1 frt; a fogarasi egyházközség 3 frt; a száraz-ajtai egyház és lelkésze, Benkő Gergely 3 frt; az uzoni egyházközség 1 frt; a szamosujvári egyházközségben begyűlt 5 frt. 20 kr; a káposztás-szent-miklós-csibai egyházakban gyűlt 3 frt. 50 kr. Szécsi Ferenc és Csűrös József, utrechti akadémiták, a távolból is megemlékezve a szép cél-ól. küldtek egy-egy, 2 frtot; a mátyásfalvi egyház 1 forintot. E közleményünk összege 24 frt 20 kr. Egyházkerületünk gyűjtése eddig 352 frt. 35 kr.

= Regényíró papné. Annyi bizonyos, hogy a közélet ezer és ezer változatai közt nincs egyetlen egy pálya, munkakör, mely annyi, vagy több tápot adna a szép, a magasztos szeretetéhez, mint egy kálvinista papiház, ha valóban az. Ott mindig nyitva kell állani annak a könyvnek, mely örök forrása a földi és mennyei minden szépségnek. A hit, a remény, a szeretet, a béke, a könyörületesség, a türelem, a megbocsátás, a lemondás és minden erény egyesül az örökkévaló iránti hálában és tiszteletben. A mindennapi élet millió érdeke, számítása ezt megérteni nem tudja. Nem is annyira értelem kell ide, mint érzelm; nem rideg valóság, hanem képzelem; nem kétszer-kettő, hanem elmélyedés a végtelenség kutatásában. Szóval, kell egy kis poezis. A hol kisebb-nagyobb mértékben nem ez hevit, nem ez tölti be a papilakot, bizony, az eredmény is csak aany lesz... Ezekhez képzeljen kiki, a mit akar; mi egyszerűen paptársaink figyelmébe óhajtunk ajánlani egy „Felhívást Előfizetésre“ „Harc önmagunk ellen“ című regényre, melynek szerzője kőzdívásárhelyi paptársunk, Székely János felesége, Ince Sarolta, ára 1 frt. és szerzőhöz küldendő ápril végéig. Reméljük, hogy a papnék mindent el fognak követni, hogy a papné-szerző reményeiben ne csalatkozzék. Hisszük, a regény is méltó lesz a derék asszonyhoz.

= Papválasztás. A pávai ref. egyház lelkészi állomására a választás folyó hó 10-én tartatott még nagytiszt. Péter Károly, esperes elnökle alatt, Csia György egyházmegyei algondnok, Földes György papi biztos s még két az ekklézsia által választott bizottsági tag jelenlétében. Szász Márton, székely-udvarhelyi kollegiumunkban jurátus választott nagy többséggel, a mennyiben a beadott 66 és $\frac{1}{8}$ szavazat közül 54 és $\frac{1}{8}$ szavazatot kapott. Nagy örömmel néztük a példás szép rendben lefolyt választást. És ez így meg most Háromszéken mindenütt, a mi fényes cáfolatúal szolgál ama híreszteléseknek, mintha itt csak vesztegetéssel és lélekvásárlással lehetne pap valaki. Éppen ellenkezőleg áll most a dolog. Papolc, Telek, Kovászna, Páva mind mostanában választottak papot és a jóra való, lelkes székelyek mindenütt, kezüket szívükre téve, érdek nélkül választottak lelki vezért. Tartsa meg isten soká e közszellemet és a derék székelyeket!

= A kovásznai egyház „arany könyve.” Vajna Jánosné, született Csutak Anna, székely-asszony aa. nemesen gondolkozó lelke sugallatát követve, egyházunk céljaira 100, azaz, száz forintot ajándékozott. Ifj. Ugron János, kovásznai kereskedő, egy új orgonára 120, azaz, százhusz forintot ajánlott fel, melyet négy év alatt fog kifizetni. Fogadják az én szeretett hiveim, a nemes lelkű adakozók, az egyház nevében, kiváló köszönetemet és hálám. A hol ilyen hit, ilyen szeretet (s lelkesedés van, a mely naponkint és hetenkint juttat áldozatokat az „arany könyvbe”: ott előhaladásnak és virágzásnak kell okvetlenül következni. Csak előre azért kedves hiveim, istennek nevében! Kovásznán, 1890. febr. 11-én Szóts Gerő, ev. ref. lelkész.

= Deák Lajos, Marostordamegye kir. tanfelügyelője a geruyeszei elemi népiskolai könyvtár megalapítására 30 darab könyvet és 2 frt bekötési költséget ajándékozott, a következő sorok kíséretében: „Tiszteletes Csekme Ferenc, lelkész és iskolaszéki elnök urnak, Gernyeszeg. Minthogy azon terv, mely szerint az EMKE Gernyeszegen népkönyvtárt állítson, mindeddig nem sikerült és minthogy részéről igen szükségesnek és hasznosnak tartom, éppen Gernyeszegen, legalább is kezdeményezését az iskolával kapcsolatos népkönyvtárnak, van szerencsém, saját csekély adományomkint az iskola részére népkönyvtári célokra leendő fölhasználás végett, az ide mellékeltem, összesen 30 darab füzetet, szaklapot, folyóiratot és könyvet küldeni. Egyszersmind, ide mellékelek 2 frtot azok részben szükséges bekötésére is. Remélem, sőt hiszem is, hogy a tiszteletes ur buzgósága fog még lelkes pártolókat és tovább fejlesztőket találni, a szerény kezdeményezés után s fog módot lelteni arra is, hogy a könyvek, esetleg, ténylegesen olvastassanak is. Kérem, fogadja a tiszteletes elnök ur és az iskolaszék szívesen e csekélységet. M.-Vásárhely, 1890. február 16. hazafi kész szolgálja, Deák Lajos.” Minden nemes tett önmagában dicséretes. Vajha, a kívánt siker által mutathatók ki hálánkat és nagyrabecsülésünket. Az EMKE a tanfelügyelő ur ajánlatára kilátásba helyezte volt a kulturkönyvtár felállítását Gernyeszegen. Később, hiszem, fontos okok miatt, Görgényé lett. Illetve, oda van ígérve. Központi fekvésénél fogva pedig Gernyeszeg is igen alkalmasnak látszik egy ilyen könyvtár értékesítésére. Fenti sorok ugyanezt igazolják s a szép ajándék, nemes célra, áldásos leszen. Bár csak segitenének a jók, népkönyvtárunk felállításában! Csekme Ferenc, iskolaszéki elnök.

= A székely-udvarhelyi ref. egyházközségnek rég óhajtott üdvös terve valósult meg, midőn 3450 frtba került díszes új orgonáját e hó 9-én használatba vette. A 14 változattal és 2 kopulával bíró, szép hangú és külsejű mű az elnyösen ismert Nagy József, brassói orgona-készítő céget dicséri.

= Dextrád-Széplakon az ottani meghasadozott és a hosszú idő által erősen megrongált templom kijavítási költségeinek alapja javára február 9-én sorsolással egybekötött szép eredményű táncestély tartatott. Az estély tisztja jövedelme 156 frt. A kik az estély sikere érdekében legtöbbet fáradoztak, tek. id Farkas Mihályné, tek. ifj. Farkas Mihály és neje, szül. Forró Katalin, és mindazok, kik nemes áldozatkészségükkel előmozdították e nemes és szent cél megvalósíthatását, fogadják legforóbb köszönetemet. Papp Lajos, ev. ref. pap.

= Küküllői egyházmegyénk egyik főgondnoka, Kinizsy Mihály, folyó hó 18-án, életének 66-ik, házasságának 41-ik évében meghalt. A közéletnek egy sokoldalú, hű munkását vesztettük el a megboldogultban, ki nem a zajongásban, a fórumon kereste dicsőségét, hanem a lelkiismeretes kötelesség-teljesítésben. Kegyelet fog örködni elhaló porain!

= Halálozás. Minden halál megdöbönt; de legfájóbb, midőn egy ifju élet elhervadása felett kell hullatnunk könyjeinket. Ágoston Géza, papjelölt, s. szent-györgyi egyházunkban vallástanító és ott tanodánkban tanító, folyó hó 20-án 25 éves korában meghalt. Tehát, átküzdötte magát az élet kezdetén; a sorstól szorgalommal, igyekezettel, testi és lelki törődéssel kiérdemelte azokat a föltételeket, hogy pályájának disze legyen és a küszöbön, a célnál, meghalt. Töprengünk, de nem bíráljuk a gondviselés titkait. Béke a kihűlt porokon!

Szerkesztő nyiltpostája.

= Impavidus. Az a másik cikk éppen nekünk való. Lapunk sok fogyatkozásai közt a legföltünőbb, hogy az illetékes férfiak a tanügygel mintha nem gondolnának, azt nem szellőztetik.

= Szabó 'enő urnak. Csinosak Azon leszünk, hogy a mennyiben lapunk tere engedi, időnkint megjelenjenek. A teendőket elvégezve, e téren is «Csak előre, édes fiam!»

= Révész Kálmán urnak. Pápán. Miután, úgy látszik, Antal Gábor barátunk nem olvassa lapunkat, kollegiális bizalommal önt kérjük fel, mint szerkesztőt, világosítsa fel említett munkatársát, hogy az autonomia mellett cikkezvén és lapunkat folytonosan emlegetvén, szerkessze ugy mondatait, hogy ne tűnjünk fel, mint olyanok, kik az autonomiára vásárt nyitottak. Vagy ön, mint szerkesztő, szolgáltasson igazságot lapunknak és egyházkertületünknek, de ne misztifikáljunk.

Hivatalos rész.

242—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe kebelezett koro d-szentmártoni egyházközség kántori állomására ezennel, másodsor, pályázat nyitattik.

Javadalma: melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és 119 frt. 85 kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap ápril 30. Folyamodványok nagy. Kovács Elek esperes aához küldendők, V-Gálfalvára, (u. p. D.-Szentmárton.)

Kolozsvártt, 1890. febr. 24.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

262—1890.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett sz.-sámsoni egyházközség kántor-tanító állomására ezennel, már harmadizben, pályázat nyitattik.

Javadalma: kerttel, melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 427 frt. 5 kr.

Pályázati határnap, folyó évi március 20. Folyamodványok nagy. Nagy László esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1890. febr. 22

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

143—1890.

KÖRLEVÉL.

Az erdővidéki ev. ref. egyházmegye képviselői közgyűlésének méltóságos, tekintetes és tiszteletes tagjait folyó év március 10-én délelőtt 9 órára Baróthon a köztanácskozási házban tartandó rendkívüli közgyűlésre tisztelettel meghívom. Tárgyak: a) esperesi, és egyházmegyei tanácsi előterjesztések. b) Le- és átiratok közlése. c) A k.-ajtai és bölöni lelkész aak. bekebelezése. d) Az egyházmegyei könyv- és levéltár újrendezése. e) Az 1890-ik évi országos segélyért folyamodások ellátása. f) A diasporák feletti intézked. s. g) Indítványok, kérvények, f. folyamodások. h) Időközben eléjűhető ügyek.

Bardóc, 1890. febr. 22-én. Zajzon Mihály. ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász GERŐ.